

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Kaisa Mitt

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Bakalaureusetöö

Juhendaja: assistent Raul Omel

Tartu 2021

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Rahvusvahelise konkurentsivõime teoreetilised alused.....	6
1.1. Rahvusvahelise konkurentsivõime ja selle mõõtmine	6
1.2. Kalaturuga seotud rahvusvahelise konkurentsivõime uuringud	10
2. Ilmutatud suhtelise eelise hindamine Eesti kalatoodete ekspordis	14
2.1. Bakalaureusetöös kasutatavad andmed ja meetodika	14
2.2. Eesti kalatoodete ekspordi konkurentsivõime analüüs	16
2.3. Eesti kalatoodete ekspordi konkurentsivõimet mõjutavad tegurid	32
Kokkuvõte.....	38
Viidatud allikad.....	39
Lisad.....	44
Summary	73

Sissejuhatus

Eesti on mereäärne riik ning Eestis on üheks oluliseks valdkonnaks kalandussektor. Kalapüügiga on inimesed tegelenud juba ammu ajast. Viimaste aastakümnete jooksul on Eesti ekspordivõimekust kindlasti muutnud taasiseseisvuse saavutamine ja Euroopa Liiduga liitumine. Peale taasiseseisvuse saavutamist on kaubandus Venemaaga vähenenud ning Euroopa Liiduga liitumine on väliskaubandust teiste riikidega suurendanud. Samuti on kalandussektorit mõjutanud 2009. aasta majanduskriis, poliitilistel põhjustel keerulisemad suhted Venemaaga ning listeriabakteri skandaal.

Valituks osutus kalatööstus, kuna see on oluline osa Eesti toiduainetööstusest mereäärse riigina ning toiduainetööstus on riigile oluline valdkond. Keskkonnaministerium (2020) andmetel elab maailmas üle 30 tuhat kalaliigi, kellest umbes 75 liiki elavad Eesti vetes. Selleks, et kalavarude tasakaal säiliks on rakendusele võetud mitmeid meetmeid, näiteks on Eestis rakendatud ühine kalanduspoliitika Euroopa Liiduga (Keskkonnaministerium, 2020). Eesti kalasektori ekspordikäive kasvas 2018. aastal võrreldes 2017. aastaga 7%. Võrreldes 2014. ja 2018. aasta kala ekspordi, võttes arvesse Venemaa impordipiiranguid, tuli välja, et ekspordilanges 19% ehk 28 miljonit eurot. Kuid 2016 - 2018 aastatel on kala ekspordil jälle kasvamas. (Eesti Konjunktuuriinstituut, 2019) Eesti Konjunktuuriinstituut (2019) kirjutab: "Alates 2014. aastast on kala ja kalatooteid eksporditud püsivalt 26 riiki.", kus esikolmikusse kuuluvad Soome, Ukraina ja Rootsi. Eesti Konjunktuuriinstituut (2016) toob oma varasemas raportis välja, et võimalused räime-, kilu- ja lõhetoodete ekspordiks on vähenenud, samas vähilised ja mageveekalad, täpsemalt nende filee, on jätkuvalt heal positsioonil Eesti kalasektori jaoks. Eestis tegutseva kalatööstuse M.V. Wool'i käive oli 2017. aastal 23 miljonit eurot, kuid siis tabas nende tööstust agressiivse listeriabakteri skandaal (Pihl, 2019).

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on analüüsida Eesti kalatööstuse rahvusvahelist konkurentsivõimet ja hinnata seda mõjutavaid tegureid. Selleks hinnatakse ilmutatud suhtelise eelist Eesti kalandussektoris ja võrreldakse seda teiste riikide ilmutatud suhtelise eelisega uuritavas sektoris ning kuidas see mõjutab riikidevahelist konkurentsivõimet. Ilmutatud suhtelise eelise ja konkurentsivõime uurimine on oluline, sest ressursid on majanduses alati piiratud ning edu võti on nende kõige efektiivsem jagamine. Väiksel riigil nagu Eesti on ka vähem ressursse ning seda enam on oluline spetsialiseerumine, et teiste riikidega konkureerida. Bakalaureusetöö uurimisülesanded:

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

1. Selgitada rahvusvahelise konkurentsivõime olemust ja selle mõõtmise meetodeid ning seda mõjutavaid tegureid.
2. Anda ülevaade kalatööstuse seisukohast olulistest rahvusvahelist konkurentsivõimet käsitletavatest uuringutest.
3. Hinnata Eesti kalatööstuse rahvusvahelist konkurentsivõimet kasutades väliskaubanduse indekseid.
4. Selgitada Eesti kalatööstuse rahvusvahelise konkurentsivõime positsiooni kasutades võrdluseks mikro- ja makromajanduslikke indikaatoreid.
5. Analüüsi tulemusena anda hinnang Eesti kalatööstuse rahvusvahelisele konkurentsivõimele.

Käesolevas töös põhineb konkurentsivõime teoreetiline käsitlus peamiselt suhtelisel eelise käsitlusel. Suhtelise eelise kaudu saab rääkida ka riikide konkurentsivõimest.

Täpsemalt defineerides on konkurentsivõime kohalike ettevõtete võimekus konkureerida rahvusvahelisel turul oma toodangut müües Dluhosch et al., (1996). Suhtelise eelise hindamiseks kasutatakse ilmutatud suhtelist eelist. Ilmutatud suhtelise eelise käsitlus põhineb peamiselt Balassal (1965), Matkovski et al. (2019), Vollrath'il (1991), Szczepaniak'il (2018), ja Laursen'il (2015), kuid ka teistel allikatel. Bakalaureusetöös kasutatakse teiseseid kaubandusandmeid. Andmed kogutakse maailma integreeritud kaubanduse lahenduse WITS andmebaasist ning arvutatakse välja konkurentsivõimet iseloomustavad indeksid. Lisaks kasutatakse andmeid majanduskoostöö ja arengu organisatsiooni OECD andmebaasist ja Eesti Statistikaameti andmebaasist.

Tööd iseloomustavad järgnevad märksõnad: konkurents, ekspordi konkurentsivõime, suhteline eelis, ilmutatud suhteline eelis, toiduainetööstus, kalatööstus, kalakaupade eksport. Märksõnade valimisel on kasutatud ka Eesti Märksõnastiku abi.

1. Rahvusvahelise konkurentsivõime teoreetilised alused

1.1. Rahvusvahelise konkurentsivõime ja selle mõõtmine

Majanduses on ressursid alati piiratud ning neid piiratud ressursse proovitakse võimalikult efektiivselt ära kasutada. Seetõttu on kasulik uurida, kus on ettevõtetel mõningad eelised ning kuidas oleks targem oma ressursse jagada, et sellest tuleks võimalikult palju kasu. Mistõttu võiks järeldada, et suhtelise eelise uurimine on ühiskonnale oluline, sest seda suhtelist eelist ära kasutades tagab see meie riigi majandusele suurema edu uuritavas sektoris. Suhteline eelis mängib ka konkurentsivõime analüüsimisel olulist rolli. Konkurentsieelise omamine ja selle ära kasutamine tagab majanduses suurema edu ning kuna kaubandus toimub ka ülemaailmsel tasandil, siis on seda olulisem teistest erineda, et olla konkurentsivõimeline ja edukas. Väga palju tootjaid erinevatest riikides konkureerivad omavahel, mistõttu on konkurentsivõimet keeruline määrata, kuid selle hindamiseks on erinevaid mudeleid.

Tänapäeva maailmas on väga oluliseks näitajaks riigi konkurentsivõime, sest see on üheks näitajaks, mis väljendab riigi majanduslikku arengutaset (Lättemägi & Laur, 2003). Dluhosch defineerib konkurentsivõime majanduses kui kohalike ettevõtete võimekuse müüa oma toodangut või teenuseid rahvusvahelisel turul (Dluhosch et al., 1996, viidatud Lättemägi & Laur, 2003 vahendusel). Nagu juba eelnevalt öeldud, ressursid on majanduses piiratud ning nende efektiivselt ära kasutamine annab riigile ka suurema tootlikkuse ja parema konkurentsivõime majanduses.

IMD (s.a.) defineerib konkurentsivõime protsessina, kus konkurentsivõimet saab saavutada erinevatel tasanditel - nii ettevõtte, piirkonna kui riigi tasandil. Kui käsitleme vähemalt kahte riiki, siis vaatleme konkurentsivõimet ka rahvusvahelisel tasandil. Konkurentsivõime vaatleb nii tulemuslikkust kui ka majanduse tõhusust, olulised pole ainult eesmärgid, vaid ka vahendid eesmärkide täitmiseks. (IMD, s.a.) IMD (s.a.) kirjutab, et tootlikkuse ja efektiivsuse suurendamise kaudu on riik rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisem, see kehtib ka teistel tasanditel.

Cann (2016) toob oma artiklis välja, et Maailma Majandusfoorum defineerib konkurentsivõime järgmiselt: "institutsioonide, poliitika ja tegurite kogum, mis määravad riigi tootlikkuse taseme". Cann (2016) kirjutab ka teistsugusest vaatenurgast - selleks, et mõista, mis kujundab konkurentsivõimet tuleks mõelda, mis inimeste heaolu arendab. Kui tootmine on produktiivne, siis kasum ja/või sissetulekud kasvavad ning produktiivne majandus on ka konkurentsivõimeline (Cann, 2016).

Rahvusvahelises konkurentsivõimes on oluline roll ka riigi valitsusel. Ilmekate näidetena on välja toodud Jaapan ja Korea, kelle poliitika on tihedalt seotud ettevõtete

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

edukusega. Kuid tuleb märkida, et valitsus ei ole siiski omaette tegur, vaid ta lihtsalt mõjutab teisi tegureid rahvusvahelises konkurentsisis. Porter toob oma raamatus välja käsitluse, mida kutsutakse Porteri teemantik. Porteri teemantis on neli tegurit: firma strateegia, struktuur ja konkurentsivõime; tootmistegurid; seotud ja toetavad tööstused; nõudluse tingimused. Lisaks neile neljale tegurile on teemantis veel valitsus ja riski komponent. Valitsus saab neid tegureid positiivselt või negatiivselt mõjutada, näiteks erinevate toetuste või poliitikate näol. Valitsus saab ka nõudlust mõjutada erinevate otsuste kaudu, mis muudavad tarbija käitumist. Samuti on mitmete kaupade või teenuste ostjaks valitsus ise, näiteks kaitse- ja telekommunikatsioonikaubad. (Porter, 1998)

Laursen (2015) toob oma artiklis välja, et konkurentsivõimet saab mõõta RCA indeksiga, mis on küll rahvusvaheline mõõtühik, kuid see ei näita ettevõtte või riigi tulemuslikkust. Seega on RCA näitaja alati kõrgem, selles sektoris, millele riik spetsialiseerunud on, kui teistes sektorites (Laursen, 2015).

Mis asi on suhteline eelis? Juba 1816. aastal avastas David Ricardo suhtelise eelise teooria (Ruffin, 2002). Juba varasemalt oli räägitud “Ricardo efektist”, mis lähtus põhimõttest, et hindades väljendub tööjõukulu (Ruffin, 2002). Mis suhtelise eelise teooria täpsemalt on? Ricardo (Ruffin, 2002) võrdleb kahte riiki - kodumaad ja välismaist riiki ning kahe kauba tootlikkust mõlemas riigis. Lihtsustatud eeldusena ei ole arvestatud tariife ega transpordikuluseid ning tööjõud ei liigu riikide vahel (Ruffin, 2002). Kõige lihtsamalt seletatuna suhteline eelis tähendab, et riikidel on erinev võimekus samasuguseid kaupu toota (Eamets et al., 2005). Kuna majanduses me üritame leida võimalikult efektiivseid võimalusi ressursside jaotamiseks, siis oleks kasulik, kui riigid spetsialiseeruks erinevate kaupade tootmisele, sest tulemus oleks efektiivsem. Mistõttu peaksid riigid spetsialiseeruma nende kaupade tootmisele, mis neil efektiivsema tootlikkusega on (eriti mahajäänud riigid) (Ruffin, 2002; Eamets et al., 2005; Kommer, n.d).

Sõltuvalt suhtelise eelise olemasolust saavad riigid oma ressursse jagada. Suhtelise eelise olemasolu tuleb välja selgitada riikide omavahelise kaubanduse kaudu. Ühesuguse meetodiga erinevate riikide tootmist mõõtes ja võrreldes, saaks leida suhtelise eelise olemasolu. Kuluseid on võimalik võrrelda ka tööstusuuringute tulemuste põhjal. Nende uuringutulemuste informatsioon pärines 174 riigist ning uuringu jaoks oli kokku pandud ka tööstuskonverentsi nõukogu, kes selle informatsiooni põhjal tulemusteni jõudis. (Balassa, 1965) Suhteline eelis on olemas siis, kui ühe riigi konkreetse kauba tootmiskulud on väiksemad kui teistel (Szczepaniak, 2018).

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

N.I.C.B. aruandes on Ameerika firmade tootmiskulude kohta informatsiooni ja seda nii riigisisel kui -välisel tasandil, kuid puudub süsteem, mis näitaks suhtelist eelist riikide ja tootmisharude lõikes. Kuna informatsiooni napib, siis võib suhtelise eelise määramisel ka tugineda ka üldisele spetsialiseerumise teooriale. Kui meil on kaks riiki ja kaks tööstust ning eeldame, et tootmine on samasugune ja tootmistegurite asenduselastsus on null, siis saame määrata tootmise intensiivsuse ning selle järgi riike võrrelda. Tööjõurikasteks peetakse riike, kus on suhteliselt madal tööjõu hind ning nende kaubanduspartnereid peetakse kapitalirikasteks. (Balassa, 1965) Üks uuring, mis põhines 19 riigi infole, on väitnud, et teguri intensiivsus on sõltuv teguri enda hinnast (Arrow, et al. viidatud Balassa, 1965 vahendusel). Kui tegelikult kapitalimahukas riigis on madal tööjõu hind, siis tegurite intensiivsus muutub ning suhtelist eelist ei saa üheselt määrata. Kuigi suhtelist eelist ei saa selles olukorras üheselt määrata, ei tähenda see, et riikidel poleks omavahelisi tootmiseelised. (Balassa, 1965)

Mida rohkem on meil vaadeldavaid riike ning tööstusharusid, seda keerulisem on suhtelise eelise leidmine või hindamine. Samuti tuleb arvestada, et riikide ja tööstusharude vahel on siiski erinevusi. Tihtipeale unustatakse arvestada ka ilma hindadeta muutujaid, kuid kvaliteedierinevused, teenindus ja muud sarnased näitajad mõjutavad siiski maailma kaubandust. Lisaks ei piisa ainult kuludega arvestamisest, sest osade kaupade edu on seletamatu ning suhtelise eelise leidmisel tuleb siiski arvestada ka muutumatute muutujatega. Kuid väga raske on suhtelise eelise leidmisel arvestada kõigi mõjutavate aspektidega, selle lahenduseks kasutatakse kaubanduses ilmutatud suhtelist eelist. (Balassa, 1965)

Arvatakse, et suhteline eelis määrab ekspordi ehituse ning kui eeldada, et tollimaksud on igal pool samad, siis peaks suhteline eelis peegelduma ka ekspordi ja impordi suhte pealt. Riigi eelis on suurem, kui "statistiliste kaubagruppide heterogeensus" paigutab impordi ja ekspordi ühte kategooriasse, sest ilmselt on siis ekspordi väärtus impordi omast suurem. Ehkki tuleb arvestada ka sellega, et ideaal maailma meil ei eksisteeri, inimeste maitseid on erinevad ning ka tootmistes on erinevusi. (Balassa, 1965) Palju lihtsustusi me teeme selleks, et erinevaid seoseid leida, nagu ilmutatud suhteline eelis, sest kui arvestada kõiki aspekte - riikide ja tootmiste erinevustest kuni erinevate maksudeni, siis see süsteem on üsna keeruline ning sealt ei pruugi need seosed välja paista, mida ma võime leida, kui osad eeldused või lihtsustused teeme.

Eksporditulemusi ühe riigi tööstusharu lõikes saab hinnata, võrreldes kahte asja - milline on riigi suhteline osakaal maailma ekspordist kaupade lõikes ning milline on osade suhteline muutus aja jooksul. Andmete võrdlemiseks tuleb leida sobiv metoodika ning seda

tuleks teha “normaliseerimise” kaudu. Seda indeksit saab leida ekspordi osakaalu jagades teiste riikide sama valdkonna ekspordimahuga. (Balassa, 1965)

Vollrath (1991) toob oma artiklis välja, et mitmed majandusteadlased on kasutanud suhtelise eelise leidmiseks vaatlusi, mis toimus kaubandusejärgselt, kui kaubavahetus oli juba toimunud. Kuid suhtelise eelise käsitluse teeb keeruliseks see, et suhteline eelis on tavaliselt defineeritud kaubanduseelsete hindade kaudu ning sealses mudelis töötavad turud täiuslikult. Kui iga riik impordiks seda kaupa, mille suhtes on neil mahajäämus ning ekspordiks kaupa, kus riigil on suhteline eelis, siis toimuks liikumine majandusliku optimaalsuse suunas. (Vollrath, 1991) Vollrath (1991), tuginedes varasematele uuringutele, kirjutab oma töös, et kaubandust saab gruppidesse jagada ka ressursimahukuse järgi ehk kapitali-, töö- ning maa- või muu loodusressurismahukaks. Veel tutvustab Vollrath (1991) oma artiklis sellist lähenemist, et kaubandusega seonduvad probleemid saab jagada kaheks kategooriaks: esimesse kategooriasse kuuluvad faktorid, mis avaldavad mõju koguimpordile ning - ekspordile riigis; ja teise kategooriasse kuuluvad faktorid, mis avaldavad mõju geograafilisele jaotusele.

RCA indeks näitab suhtelise eelise olemasolu. Kui näitaja on suurem ühest, siis on tegemist suhtelise eelisega. (Matkovski et al., 2019) RCA indeksit on kasutatud mitmetes varasemates uuringutes (Bojnec & Ferto, 2018; Bojnec & Ferto, 2016; Bojnec & Ferto, 2014; Ferto, 2018).

Vollrath (1991) käsitleb oma artiklis erinevaid RCA indekseid. RCA näitab suhtelist eelist või suhtelist puudust olenevalt, kas RCA indeksi kõrvalekalded on ühtsusest kõrgemal või madalamal. Kui eeldatud eksport on sama, mis tegelik eksport, siis on tegemist neutraalse suhtelise eelisega. Vollrath märgib oma artiklis, et kõik RCA-d ei näita suhtelist eelist, sest mõnel alaindeksiga RCA-l langeb rõhk ainult ühele kaubale. Lisaks on välja toodud veel kolm erinevat RCA indeksit, mis näitavad suhtelist kaubanduseelist, suhtelist ekspordieelist ning ilmnenud konkurentsivõimet. (Vollrath, 1991) RCA mudeli teguriteks on erinevad ekspordi näitajad - riigi eksport, sektori eksport, kogu eksport ja eksportivate riikide arv (Matkovski et al., 2019).

1. RCA_1 , näitab suhtelist ekspordieelist, mida arvutatakse järgnevalt:

$$RCA_{ij} = \frac{X_{ij}/X_{it}}{X_{nj}/X_{nt}} \quad (1)$$

kus X - tähistab eksporti,
i - tähistab riiki,
j - tähistab sektorit,

t - tähistab kogueksporti,

n - tähistab eksporditavate riikide arvu.

(Balassa, 1965, viidatud Matkovski et al., 2019 vahendusel)

2. RCA_2 näitab suhtelist kaubanduseelist

$$RCA_2 = RCA_1 - RMA \quad (2)$$

kus RMA näitab suhtelist impordieelist, mida arvutatakse järgnevalt:

$$RMA = \frac{M_{ij}/M_{ik}}{M_{nj}/M_{nk}} \quad (3)$$

kus M - tähistab importi,

k - tähistab koguimporti. (Vollrath, 1991)

3. $RCA_3 = \ln(RCA_1) - \ln(RMA)$ (4)

näitab ilmnenu konkurentsivõimet. (Vollrath, 1991)

RCA meetmel esineb ka puudusi. Szczeplaniak (2018) kirjutab, et RCA mudel on konkurentsivõime hindamise indeksina üks tuntumatest, samas ka üks kritiseeritumaid. Näiteks ilmses, et erinevate RCA indeksite välja arvutamine ei andnud järjepidevat tulemust (Ballance et al. (1987), viidatud Vollrath, 1991 vahendusel). RCA indeksi põhjal võib vahel teha valesid järeldusi, sest üle ühe olevad väärtused annavad suuremat kaalu kui alla ühe, mistõttu on võimalus, et tehakse vale järeldus riigi spetsialiseerumise kohta (Laursen, 2015). Laursen (2015) toob veel välja, et RCA mudel paneb osadele sektoritele suuremat rõhku rahvusvahelise spetsialiseerumise puhul kui teistele. Vollrath (1991) kirjutab oma töös, et sobivaima RCA valimisel tuleb ka erinevaid alternatiive kaaluda ning leida siis parim meetod. Laursen (2015) kirjutab ka, et Balassa meetodi nõrgaks küljeks on ka regressiooni analüüsis nõutud normaaljaotuse eeldus, mis ei pruugi täidetud saada ning annab siis vale statistilise tulemuse t-statistiku kaudu. Igal mudelil on oma plüsse ja miinuseid, kuid see RCA indeks on üks populaarsemaid konkurentsivõime ja suhtelise eelise hindamisel, mistõttu kasutan ka oma töös seda indeksit, et hinnata Eesti riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet ilmutatud suhtelise eelise kaudu kalandussektoris.

1.2. Kalaturuga seotud rahvusvahelise konkurentsivõime uuringud

Kalatööstuses konkureerimiseks on oluline kauba olemasolu, mistõttu on tähtis hoolitseda ka kalavarude taastamise või kasvu eest. Muidu võib ühel hetkel tekkida olukord, kus riigi vetes pole enam kala, millega kaubelda. 2018. aasta seisuga on maailma kalakaubanduse maht 179 miljonit tonni ning see on hinnanguliselt väärt 401 miljardit dollarit, mis on

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

ligikaudu 330 miljardit eurot (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2020). Food and Agriculture Organization of the United Nations (2020) toob oma raportis välja, et inimese toidulauale jõudis 156 miljonit tonni kala. Kui see kalahulk jagada maailma rahvaarvuga, siis aastas ühe inimese peale läheb umbes 20,5 kg kalatoodangut. 1961. aastal oli see üheksa kilogrammi inimese kohta. Sellest osast, mis inimese toidulauale ei läinud toodeti kalaõli ning -jahu. Kalatootmises on esikohal Hiina, kelle toodang oli 35% kogu kalakaubandusest 2018. aastal. Euroopa kalatoodang moodustas 2018. aastal 10% kogu maailma kalakaubandusest. (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2020)

Keskkonna seisukohalt on murettekitav asjaolu, et kalakaubandus on tõusutrendis. Kuigi Euroopas pole kalatoodang kasvanud, siis Aafrikas ja Aasias on see number kahekordistunud. Toiduks tarbitava kala hulk on iga-aastaselt kasvanud 3,1% alates 1961. aastast kuni 2017. aastani. Võrdluseks on siia välja toodud, et rahvaarv kasvas 1,6% aastas, mis tähendab, et kala tarbimine on kasvanud kaks korda rohkem kui inimeste juurdekasv on olnud. Kalatarbimise mustrit jälgides tuli välja, et 2007. aastast on arenenud riikides kala tarbimine olnud kerges languses, seevastu arengumaades on kala tarbimise hulk palju kasvanud. Loomselt valgust, mida inimene toiduks tarbib, oli 17% kala 2017. aasta seisuga. (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2020)

Food and Agriculture Organization of the United Nations (2020) toob välja, et 2018. aastal püüti kala 96,4 miljonit tonni, mis oli eelmiste aastate keskmisest 5,4% kõrgem. Phillipson & Symes (2018) toovad oma artiklis välja, et Suurbritannia Euroopa Liidust lahkumisega seotud läbirääkimistest ilmselt kõige raskem teema oli kalanduse valdkonna reguleerimine riikide vahel. See reguleerimine on oluline, et looduses, täpsemalt mere elukoosluses, valitseks tasakaal (Phillipson & Symes, 2018). Kuna kala, ei püsi otseselt riigi piirides, vaid ujub vabalt seelses merevees, siis on ka arusaadav, et keeruline on seda valdkonda jagada. Eriti kuna jagamisel tuleks silmas pidada võrdse konkurentsi tagamist ja elukoosluste säilimist, mitte nii, et iga riik või ettevõtte püüab nii palju kui saab. Carpenter et al., (2016) toovad oma artiklis välja, et Euroopa Ülemkogu kehtestatud kalanduskvoodid olid kõrgemad, kui teadlased soovitasid, kuid uus suund on võetud rohkem kalavarude taastumisele ning on rohkem kooskõlastatud teadlaste ettepanekutega. Barnes & Morris (2021) kirjutavad, et uus leping Suurbritannia ja Euroopa Liidu vahel lubab mõned aastad Suurbritannia vetes kala püüda, kuid ka siis tuleb teatud regulatsioonidest kinni pidada. Phillipson & Symes (2018) kirjutavad, et Euroopa Liit ning Ühendkuningriik peavad leidma ühise tulevikuplaani, mis ei tähenda, et nad peaksid rakendama sama poliitikat või regulatsioone plaanini jõudmiseks.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

On näha, et teadlased on mures kalade liigse püüdmise pärast ning probleem on käinud läbi erinevate ametkondade laualt. Selleks, et kalavarud siiski säiliks või oleks kasvavas/taastuvas trendis, siis tuleb saavutada ühised kokkulepped ja eesmärgid riikide ning institutsioonide vahel.

Maaeluministerium (2020) toob oma "Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030" eelnõus välja, et Eesti kalanduses rakendatakse Euroopa Liiduga kooskõlas olevat poliitikat. Oluline on säilitada merekeskkonda ning ranna ääres elavate inimeste tööhõivet ja töötlevat tööstust, mis on Eesti majandusele oluline. Kalandusele lähenetakse teaduspõhiselt ja uusi lahendusi otsides, et kalandus säiliks ressursina. Üldiselt on selle sektori olukord ressursiliselt hea, kuid säästvamad lähenemised pole veel täielikult kasutusele võetud. Eesti saab kaladega majandada ökosüsteempõhiselt, sest Eesti veekogude uuritus ning teaduse areng on loonud selle võimaluse. (Maaeluministerium, 2020)

Maaeluministerium (2021) toob välja, et: "Arengukava koostamise eesmärk on aidata kaasa Eesti põllumajanduse, kalanduse, vesiviljeluse ja toiduainetööstuse arengule ja konkurentsivõime kasvule, maa- ja rannapiirkondade tasakaalustatud arengule, taimede ja loomade hea tervise hoidmisele, toiduohutuse tagamisele ning puhta keskkonna ja liigilise mitmekesisuse säilimisele.". Arengukava väljatöötamise eest põllumajanduses ja kalanduses vastutab Maaeluministerium, kuid kaasatud on ka keskkonna-, sotsiaal-, majandus- ja kommunikatsiooni-, haridus- ja teadus- ning rahandusministerium (Maaeluministerium, 2021).

Eestis alustati kalakasvatusega 19. sajandi lõpus ning müügiks hakati kasvatama jõeforelli. Eestis ei saa kasvatada karploomi ega vetikaid, sest esimese jaoks on merevesi liiga soolane ning teise jaoks ei ole meil piisavalt päikesepaistet. Vesiviljeluse arengustrateegias 2014-2020 oli kirjas, et selleks, et olla turul edukas, tuleb läbi efektiivsete tootmislahenduste ja tootearenduse saavutada konkurentsivõime. (Eesti vesiviljeluse sektori arengustrateegia 2014–2020, 2013)

Selleks, et parandada Eesti inimeste elatustaset tuleb leida võimalusi majanduskasvuks. 2012. andmetel on Eesti kilude varu hea ning tursa varud on kasvutrendis. Eestil on kooskõlastatud poliitika Euroopa Liiduga ning tursaga käiakse ümber selle majandamiskava järgi, et hoida kalade taset. Teadlaste arvates, et kasutada ahvenate ja koha varu kõige mõistuspärasemalt, kuid saak on olnud stabiilne. Lest on palju mõjutatud Läänemere soolsusest, kui soolast vett tuleb keskmisest rohkem, siis paari aasta pärast on lesta rohkus kasvanud. Meritindi varud on vähenenud mitte sobivate kudemistingimuste ning ülepüügi pärast. Rääbiste ning haugi hulk on paranenud. Viimaste laastatael on põhiliselt

püütud ahvenat, latikat, koha ja säruga. Kalavarudele on kahjulik alamõõduliste püüdmine, mis pole iseenesest tahtlik, vaid kaaspüügina püütud. (Eesti Vabariik Põllumajandusministeerium, 2013)

Maailmas on laialdaselt uuritud toiduainetööstuse konkurentsivõimet. Samuti mitmeid uuringuid on tehtud Kesk- ja Ida-Euroopa riikide toiduainetööstuse kohta. Uuringud on enamasti keskendunud küll põllumajandussektorile kitsamalt, kuid ka toiduainetööstust on mitmed autorid laiemalt uurinud.

Näiteks on Matkovski et al., (2019) uurinud Kagu-Euroopa riikide põllumajandust. Kagu-Euroopa riigid asendasid plaanimajanduse turumajandusega ning soovisid ühineda Euroopa Liiduga. Sellest soovist tulenevalt oli riikide eesmärgiks põllumajandust ümber korraldada põllumajanduspoliitika kaudu, mis on vajalik konkurentsivõime suurendamiseks ning tagamiseks. (Matkovski et al., 2019) Riigid on erineval ajal Euroopa Liitu astunud, kuid geograafiliselt on riigid nagunii kaubanduspartnerid, mistõttu on ka nende konkurentsivõime sarnasel tasemel (Dragutinović-Mitrović ja Bjelić, 2015, viidatud Matkovski et al., 2019 vahendusel). Euroopa Liitu kuuluvad kuuluvad paralleelselt ka Maailma Kaubandusorganisatsiooni (Matkovski et al., 2019).

Riikidevaheline kaubanduslik koostöö on sätestatud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) poolt, et kaubandus oleks stabiilne ja ennustatav. Samuti proovib WTO tagada, et riigid oleksid kaubandusalastel läbirääkimistel võrdsed partnerid. Euroopa Liitu kuulumise üheks põhinõudeks on see, et riik peab olema suuteline konkureerima ühisel Euroopa turul. (Matkovski et al., 2019) Riikide majandus Kagu-Euroopa riikides pole aga maailmatasandil väga tugeva konkurentsivõimega, mistõttu on see suur töö, et tõusta oma konkurentsivõimega konkureerivale tasandile (Bjelić, 2014, viidatud Matkovski et al., 2019 vahendusel).

Kagu-Euroopa riikide kõige tundlikum valdkonnad majanduses on põllumajandus (Matkovski et al., 2019). See sektor on oluline nii poliitiliselt kui ka majanduslikult ning selle olulisust "iseloomustab struktuurne puudujääk, alakasutatud ressursid ja tootmispotentsiaal, vähearenenud põllumajandus- ja toiduaineahelad, maapiirkonnad ja netokaubanduse puudujäägid" (Erjavec jt, 2014, viidatud Matkovski et al., 2019 vahendusel).

Jätkusuutlikuks arenguks peab riik olema konkurentsivõimeline ja seda nii piirkondlikult kui ka maailma tasandil. Riigi põllumajanduse konkurentsivõime hindamiseks pole ühtseid kriteeriume, kuna seda on keeruline hinnata. (Matkovski et al., 2019) RCA on kõige tavalisem meetod, mida kasutatakse kaubanduspõhise konkurentsivõime hindamiseks (Balassa, 1965, viidatud Matkovski et al., 2019 vahendusel). RCA indeks näitab suhtelise

eelise olemasolu. Teise variandina saab suhtelist eelist mõõta ka LFI indeksi abil. LFI indeksit kasutatakse kaubanduse andmete kokku panemisel. (Matkovski et al., 2019)

Szczepaniak (2018) kirjutab oma artiklis, et selleks, et riik oleks edukas piisab suhtelise eelise omamisest. Selleks tuleb võrrelda ühiku maksusummi, mitte ühikukulude taset riikide vahel. Artiklis on välja toodud, et “suhtelise eelise teooria on korduvalt kontrollitud” ning üks enim teatud uuring viidi läbi USA ja Suurbritannia vahel 1951. aastal MacDougalli poolt. Selles uuringus lähtuti töö efektiivsusest ning ekspordist. (Szczeponiak, 2018)

Szczeponiak (2018) kirjutab, et Poola kaubandust ning Poola kaubandust Euroopa Liiduga on uuritud RCA indeksi kaudu, et näha kus on ilmnunud suhteline eelis. Poola väliskaubanduses mängib olulist rolli toidukaupadega seotud kaubandus. Toidukaubad moodustavad üle 13% Poola ekspordist, mis enne Euroopa Liiduga liitumist oli 9%. Poola konkurentsivõime toidukaupadega Euroopa Liidus on märkimisväärselt paranenud. Kui 2003. aastal oli Poola RCA indeks 0,8, siis 2015. aastal oli see 1,35, mis tähendab siis, et Poola toidukaupade ekspordil on eelis Euroopa Liidus. Harmoniseeritud nomenklatuurist nelja toidukategooria RCA indeksid olid Poolas ühest kõrgemad 2015. aasta seisuga. (Szczeponiak, 2018)

Riikide majandusele on väga oluline, et riigid suudaksid püsida konkurentsivõimelised. Üheks võimaluseks, et püsida konkurentsis on kasutada ära riigi või tootmisharu suhtelist eelist. Tavaline suhteline eelis ei pruugi alati välja paista, sest majandus keerukas struktuur, mis sisaldab endas erinevaid tariife, subsidiume, tollimakse ning palju muud. Mistõttu on kergem ära kasutada ilmutatud suhtelist eelist.

2. Ilmutatud suhtelise eelise hindamine Eesti kalatoodete ekspordis

2.1. Bakalaureusetöös kasutatavad andmed ja meetodika

Bakalaureusetöös tuginetakse varasemale kirjandusele ja teistele andmetele. Tööd bakalaureusetöökäsi arendades kasutatakse kaubandusandmeid toiduainetööstuse kohta. Andmed pärinevad Maailma Integreeritud Kaubanduslahenduse andmebaasist. Inglise keeles on see “World Integrated Trade Solution” ning seda tähistatakse lühendiga WITS. Kogutuid andmeid kasutatakse bakalaureusetöös ilmutatud suhtelise eelise hindamiseks.

Konkurentsivõime ja ilmutatud suhtelise eelise hindamiseks kasutatakse RCA indeksi, millest teooria peatükis kirjutati. Andmed on valitud harmoniseeritud nomenklatuurist.

Harmoniseeritud nomenklatuuri on jagatud kolmeks - kaheastmeline, neljaastmeline ja kuueastmeline. Siin töös on kasutatud neljakohalist harmoniseeritud nomenklatuuri alates 1996. aastast. Neljaastmelise süsteemi jagame omakorda kolmeks: tooraine, töödeldud kaup ning lõpptarbija kaup. Esimene kategooria on 0301 kuni 0303, mis hõlmab endas toorest kala

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

erineval kujul. Teine kategooria on 0304 kuni 0307, mis on juba mingil kujul töödeldud, näiteks hakitud, soolatud või kuivatatud. Ning kolmas ehk viimane kategooria on 1604 ja 1605, mis on siis lõpptarbijale suunatud kaup, kuhu alla lähevad näiteks konservid. Neid kategooriaid illustreerib hästi Tabel 1. Kala kaubagrupp 3 kategooriasse jagatult, kus on välja toodud, mis kaubad iga numbri alla täpsemalt kuuluvad.

Tabel 1

Kala kaubagrupp kolme kategooriasse jagatult.

Kood	Nimetus eesti keeles
0301-0303	0301 - elus kala, 0302 - värske või jahutatud kala, 0303 - külmutatud kala. (Välja on arvatud kalafilee ja muu, mis kuulub järgmisesse kategooriasse)
0304-0307	0304 - kalafilee ja muu kalaliha hakitult või hakkimata, värskelt, jahutatult või külmutatult. 0305 - kala kuivatatud, soolatud või soolvees; suitsukala, küpsetatud või kuumtöötlemata enne või pärast suitsutamist; inimtoiduks kõlblik kalajahu ja -graanulid. 0306 - koorikloomad elusad, värsked jahutatud, külmutatud, kuivatatud, soolvees soolatud koorikuga koorikloomad, aurutatud või vees keedetud, kuumutatud või mitte. 0307 - limused,koorega või ilma, elusad, värsked, jahutatud, külmutatud, kuivatatud, soolatud või soolvees; elavad, värsked, jahutatud, külmutatud, kuivatatud, soolatud või soolvees elavad selgrootud, va koorikloomad ja molluskid; jahud ja graanulid.
1604-1605	1604 - töödeldud või konserveeritud kala; kaaviar ja kalamunadest valmistatud kaaviari asendajad. 1605 - vähid, limused ja muud veeselgrootud, valmistatud või konserveeritud.

Allikas: Tabel on autori koostatud, WITS andmebaasi andmetest.

Kavandatavas bakalaureusetöös lähtutakse kvantitatiivsest andmeanalüüsist. Eesti kalatööstuse konkurentsipositsiooni hindamiseks ja kirjeldamiseks kasutatakse nii trendi kui võrdlusanalüüsi. Rahvusvahelist konkurentsivõimet hinnatakse ilmutatud suhtelise eelise meetodil kasutades enam levinud indekseid. Selgitatakse nii konkurentsivõime dünaamikat

kui ka võrreldakse Eesti positsiooni teiste riikidega. Täiendavalt viiakse läbi rahvusvahelist konkurentsivõimet mõjutavate tegurite analüüs. Siinkohal käsitletakse eraldi nii ettevõtete majandusnäitajate muutumise mõju rahvusvahelisele konkurentsivõimele kui ka makromajanduslikus keskkonnas aset leidnud muutuste mõju kalatööstuse konkurentsivõimele. Ettevõtete majandusnäitajate valikul lähtutakse avalikult kättesaadavast statistikast, mis on kogutud Eesti Statistikaameti poolt. Kasutatakse nii tootlikkust iseloomustavaid näitajaid kui ka valitud finantssuhtarve. Võrdluseks teiste riikidega kasutatakse OECD andmebaasist saadud andmeid, hindamaks nii mikromajanduslikest teguritest lisandväärtust, töjõukulust kui ka makromajanduslikest teguritest sisemajanduse koguprodukti inimese kohta ja mitme teguri tootlikkust Eestis, Lätis ja Euroopa Liidus. Samuti hinnatakse makromajanduslike tegurite all eelkõige poliitikas aset leidnud muutusi nagu Euroopa Liiduga liitumine ja sellega kaasnevad kalatööstus mõjutavad regulatsioonid. Täiendavalt hinnatakse selliste šokkide mõju nagu listeriabakteri skandaal.

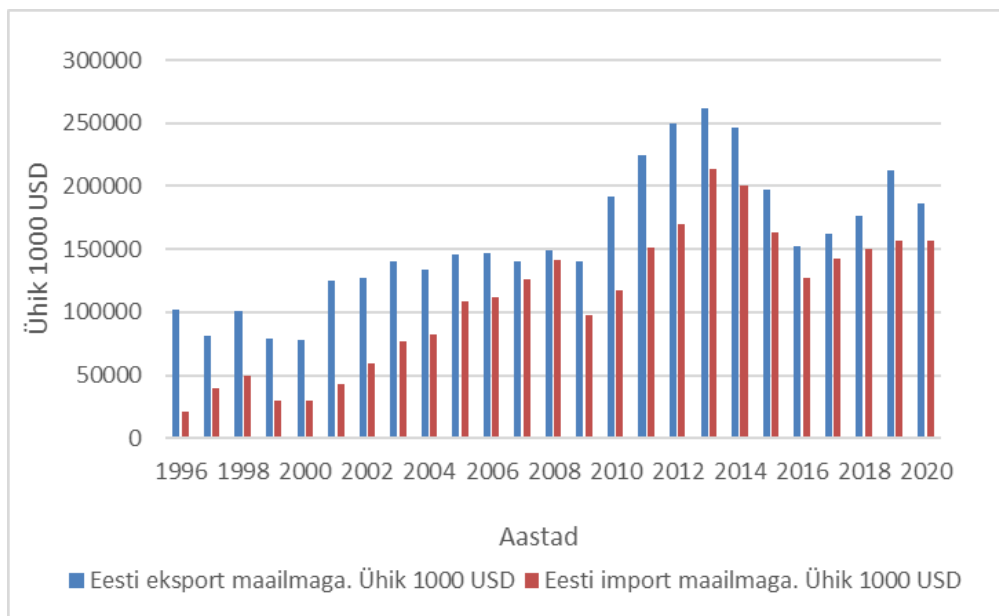
2.2. Eesti kalatoodete ekspordi konkurentsivõime analüüs

Analüüsidest Eesti ekspordi ja impordi maailmas ilmneb, et nii ekspordi kui impordi kasv ja kahanemine on toimunud lainetena vahemikus 1996. – 2020. Eesti ekspord ja import on alates 1996. aastast olnud üldiselt kasvutrendis vahepealsete väikeste langustega (vt joonis 1). 2009. aastal toimus nii ekspordi kui impordi langus, impordi langus oli suurem, mis ilmselt oli mõjutatud majanduskriisist. Seejärel on nii import kui ka ekspord hakanud taas kasvama, jõudes 2013. aastal haripunkti ning sealt taas langedes. Viimased neli aastat on Eesti kalanduse import olnud kergelt tõusvas joones, kuid üsna stabiilne. Seevastu ekspord kalanduse sektoris on 2019. aastal olnud märgatavalt suurem üldisest trendijoonest. Kuid nii ekspord kui import on enamasti paralleelselt tõusmas või langemas. Ning ekspord on impordist kõrgem, mis annab meile kalasaaduste osas positiivse kaubandusbilansi.

Täpsemalt Eesti ekspordi ja impordiga nii maailma lõkes kui ka Lätiga näeb tootegruppide kaupa (vt lisa A). Samuti saab täpsemalt Läti ekspordi ja impordiga nii maailma lõkes kui ka Eestiga tootegruppide kaupa tutvuda tabelist (vt lisa B). Eesti kaubanduses toimuvaga saab lähemalt tutvuda (vt lisa W).

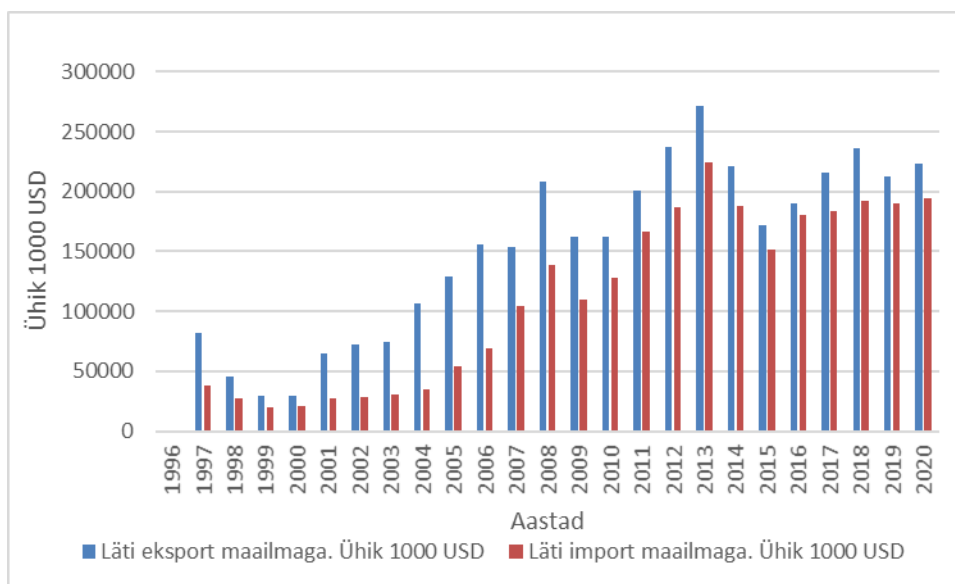
Võrreldes ekspordi ja impordi numbreid Eesti lõunanaabri Lätiga, siis Lätil on viimastel aastatel Eestist aktiivsem kaubavahetus olnud (vt joonis 2). Üheks erinevuseks on, et Läti kohta 1996. aasta andmed puuduvad, kuid seevastu on nende viimaste aastate ekspord ja import olnud küllaltki suur ning suurem Eesti omast. Nii Eesti kui Läti puhul on üldiselt ekspord suurem kui import, mis on positiivne näitaja kalandussektori kaubandusbilansile.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Joonis 1. Eesti kalanduse eksport ja import maailmas.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Joonis 2. Läti kalanduse eksport ja import maailmas 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Läti kalanduse eksport on 2008. aastal olnud märgatavalt kõrge, ületades 200 miljoni joone, samal ajal kui Eesti eksport ei ületanud isegi mitte 150 miljoni joont. 2009. aasta majanduskriisi mõjudena on mõlema riigi kalandussektori kaubandus langenud ning seejärel uuesti kasvanud. Mõlema riigi kalandussektori ekspordi haripunktiks oli 2013. aasta, kui mõlema riigi kalandussektori eksport ületas 250 miljoni joone. Läti eksport oli 2013. aastal Eesti omast natukene suurem, täpsemalt oli Läti eksport uuritavas sektoris 270 miljonit ja Eesti oma 261 miljonit USA dollarites. Pärast haripunkti langust hakkas import ja eksport

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

taas kasvama Lätil juba 2016. aastast, Eestil aga 2017. aastast. Viimastel aastatel on Läti väga palju eksportinud kuid ka import on üsnagi kõrge. Viimased neli aastat on Läti kalandussektori eksport ületanud 200 miljoni joone samal ajal kui Eesti eksport ületab selle ainult 2019. aastal. Ka import on Lätil uuritavas sektoris Eesti omast palju suurem olnud viimastel aastatel. Kui Eesti import on küündinud 150 miljonini, siis Läti import läheneb 200 miljonile.

Selleks, et analüüsida ilmutatud suhtelist eelist RCA indeksi kaudud on tabelites jagatud kaubagrupid kolmeks nagu eelnevalt tabelis 1, kus siis 0301 kuni 0303 tähistab lihtsalt öelduna toorest kalatoodangut. Teiseks kategooriaks on siis 0304-0307, kuhu alla kuulub osaliselt töödeldud kala, limused ja koorikloomad. Kolmandaks kategooriaks on 1604-1605, mis sisuliselt on lõppastme toodang konservi kujul. Ning viimane kategooria arvestab siis kõik need eelnevad kokku. Eesti kalatoodete ekspordi edukus 1996. kuni 2020. aasta gruppide lõikes on palju kõikunud. Algul eksporditi Eestis kalatoodangust kõige rohkem konserve ning teised gupid jäävad pigem madalaks. Kuid ka konservide eksport hakkab ajaga langema ning alates 2010. aastast on kõik üsna samas vahemikus ja seda kuni 2020. aastani välja (vt tabel 2). Kaubagruppide domineerivus on samuti ajas muutunud (vt lisa W).

Eesti värske kala ekspordi edukus algul kasvas, saavutades 1998. aastail oma kõrgeima tipu, kuid alates 1999. aastast kaasa arvatud hakkas langema. 2001. aastasta oli taas edukam kui eelmine ning kasv jätkus. 2003. ja 2004. aasta tõi taas kaasa languse. 2005. aastal oli värske kala ekspordi edukus suurem kui varasemalt, kuid peale seda aastat jätkus langus vanalt tasemelt. 2007. aastale järgnes ekspordi edukuse tõus, mis kestis 2011. aasta lõpuni. Hoolimata 2009. aasta majanduskriisist, siis sellel aastal värske kala ekspordi edukus ei langenud. 2012. aasta ekspordi eelis oli veidi väiksem kui 2011. aastal, kuid üldiselt kestab kasv kuni 2014. aasta lõpuni, millele järgneb värske kala ekspordi suhtelise ilmutatud eelise langus. See langus on ilmselt põhjustatud Venemaa poolt kehtestatud impordipiirangute tõttu (Maaeluministerium, 2017). Maaeluministerium (2017) kirjutab, et 2014. aasta augustis kuulutas Venemaa välja sanktsioonid, mis kehtivad Euroopa Liidu toidukaupadele, sealhulgas ka kalatoodetele. 2016. on värske kala ekspordi eelise madalaim punkt nende aastate jooksul. Ning sellele järgneb rahulik kasv Eesti värske kala ekspordis (vt tabel 2). Üldiselt muutub see ekspordi eelis tsüklitena, iga langus kestab keskmiselt kaks aastat ning iga tõus samuti kaks kuni neli aastat.

Osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis kõikus samuti palju neil aastatel. Osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis on 1996. aastast alates kasvutrendis, saavutades 2000. aastal

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

oma kõrgeima tipu. 2000. kuni 2004. on näitaja väga kõrge võrreldes eelnevate ja järgnevate aastatega, siis 2000 kuni 2004 oli osaliselt töödeldud kala ekspordi eelise kõrgpunkt. Sellele trendile järgneb langus, mis saavutab 2009. aastal oma madalpunkti. See langus võib olla põhjustatud majanduslangusest, mis oli 2008-2009. aastal. Samuti võib see olla mõjutatud poliitilistest sündmustest, kui 2007. aastal oli Eestis pronkssõduri skandaal. Eesti ekspordi andmed Venemaale näitavad, et 2007. ja 2008. aasta eksport on langenud. Kui 2011. aasta langus välja arvata, siis 2010. aastast kuni 2013. aastani on Eesti osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis pigem kõrge võrreldes järgnevate aastatega. 2014. aastast algab langus, mis jätkub kuni 2018. aasta lõpuni, kui 2015. aasta pisike tõus vahelt välja jätta. See languski on ilmselt mõju Venemaa poolt kehtestatud impordipiirangutele (Maaeluministeerium, 2017). Viimased kaks aastat on osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis taas kasvanud (vt tabel 2).

Tabel 2

Eesti kalaekspordi suhtelist eelist näitav RCA indeks gruppide lõikes ning kokku 1996. – 2020.

Aastad	RCA EST 01-03	RCA EST 04-07	RCA EST 1604, 1605	RCA EST KÕIK
1996	3.0	1.8	26.1	6.5
1997	3.6	1.8	10.7	3.9
1998	4.5	2.2	9.4	4.2
1999	2.8	2.3	6.0	3.2
2000	1.4	2.9	3.7	2.6
2001	1.8	2.8	9.8	3.8
2002	2.2	2.7	8.2	3.6
2003	1.9	2.7	6.8	3.2
2004	1.8	2.7	4.7	2.9
2005	2.1	2.3	3.7	2.5
2006	1.6	2.1	3.2	2.2
2007	1.2	2.0	2.8	1.9
2008	1.3	1.6	2.9	1.8
2009	1.7	1.5	2.9	1.9
2010	2.0	2.2	2.8	2.2
2011	2.2	1.7	1.7	1.9
2012	2.0	2.4	1.6	2.1
2013	2.1	2.3	1.5	2.1
2014	2.4	1.7	1.8	1.9
2015	2.0	1.9	1.7	1.9
2016	1.0	1.4	1.6	1.3
2017	1.2	1.4	1.3	1.3
2018	1.2	1.2	1.4	1.2
2019	1.4	1.7	1.6	1.6
2020	1.9	1.7	2.5	1.9

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Eesti kalatoodete lõpptoodangu ehk konservide ekspordi edukus on laias laastus langustrendis olnud. 1996. aastal oli konservide ekspordi edukus väga kõrge. Ilmutatud suhtelist eelist näitav RCA indeks oli 26. Konservide ekspordi edukus hakkas langema. Languse põhjuseks on ilmselt ekspordi vähenemine Venemaale, kus 1996. aastast 2000. aastani oli Eesti eksport kukkunud üle 45 miljoni kaubanduslikus väärtuses USA dollarites (vt lisa C). 2001. aasta ekspordi edukuse näitaja oli taas kõrge, kuid sellest algas ainult uus langustrend, mis on kestnud laias laastus kuni 2017. aastani. Seal sees on olnud pisikesi tõuse üksikutel aastatel, kuid suurem trend on siiski langenud. Väike tõus ekspordi eelises oli konservide kategoorias 2008. ja 2014. aastal, kuid neile järgnes taas langus. 2017. aastast on konservide ekspordi eelis taas veidi paranenud ning on tõusnud kuni viimase aastani. 2018. ja 2019. aastal on Eesti taas eksportinud Venemaale konserve, mistõttu on ilmselt see ekspordi eelis taas tõusnud. Teised kaks kategooriat on alates 2016. aastast null olnud ehk ilmselt eksport Venemaale neis kategooriates puudub ning see sai ilmselt alguse 2014. aasta sanktsioonidest.

Eesti kogu kalaekspordi edukus läbi ilmutatud suhtelise eelise RCA indeksi näitab taas, et 1996. aasta oli see eelis kõrgeimas tipus võrreldes ülejäänud 24 aastaga. Algas on langustrendis. Langustrend on ilmselt põhjustatud Eesti ekspordi vähenemisest Venemaale (vt lisa C). 2001. aasta näitaja on jälle kõrgem ning sellele järgneb taas kaheksa aasta pikkune langustrend. Eesti astus 2004. aastal Euroopa Liitu, kuid andmed ei näidanud ekspordieelises suurt muutust. 2009. aasta näitaja on väheke parem ning 2010. aasta on samuti tõusutrendis. 2011. aastal oli väikene langus ning seejärel taas kaheaastane tõus. 2014. aastast hakkab taas langema. See langus on mõju Venemaa kehtestatud sanktsioonidele (Maaeluministerium, 2017). Eesti eksport Venemaale näitab, et 2015. aastal on see palju vähenenud ja 2016., 2017. aasta eksport on üldse null (vt lisa C). Eesti kalaekspordi eelis hakkas uuesti tõusma 2019. aastast. Majandus koosneb tsüklitest, Eesti kalaekspordi eelisel on keskmiselt kaheaastased tõusud ning kahe kuni kaheksaastased langused olnud.

Läti kalakaubanduse ekspordi ilmutatud eelis kõigub samuti. Läti kohta puuduvad 1996. aasta andmed, mistõttu kõigi kategooriate andmed algavad Läti alates 1997. aastast. Värske kala ilmutatud suhteline eelis on 1997. aastal on 1.74 ning sellele järgneb nelja aasta pikkune langus (vt tabel 3). Langus on näha ka Läti ekspordist Venemaale (vt lisa D). 2001. aasta näitaja on taas veidi kõrgem, kuid 2002. taas langeb, 2003. jälle veidike tõuseb ning 2004. aasta on uuesti langus. Nii läheb vaheldumisi üks aasta tõuseb ning teine langeb. 2005. aastast hakkab taas tõusma ja värske kala ilmutatud ekspordi eelis saavutab 2009. aastal oma tipu. 2010. aastast alates on taas neli aastat vaheldumisi väikese tõusu ja langusega, mis

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

lõppeb 2014. aasta suurema langusega. See languski on ilmselt põhjustatud Venemaa impordipiirangutest, sest need kehtisid kõigile Euroopa Liidu riikidele (Maaeluministerium, 2017). 2015. aastal taas tõuseb veidi ning järgmisest aastast algab langus, mis saavutab oma põhja 2019. aastal, mis tähendab, et 2020. aasta ekspordi eelis on taas veidi tõusnud eelnevaga võrreldes. Läti värsket kala ekspord Venemaale, ilmselt tingituna sanktsioonidest, on alates 2016. aastast null olnud ja 2020. aastal on uuesti värsket kala Lätist Venemaale eksporditama hakatud (vt lisa D).

Tabel 3

Läti kalaekspordi suhtelist eelist näitav RCA indeks gruppide lõikes ning kokku 1997. – 2020.

Aastad	RCA LVA 01-03	RCA LVA 04-07	RCA LVA 1604,1605	RCA LVA KÕIK
1996	-	-	-	-
1997	1.7	0.9	34.1	6.9
1998	1.5	0.6	15.1	3.4
1999	1.4	0.6	6.8	2.1
2000	1.1	0.7	6.9	2.0
2001	1.5	1.1	15.6	3.9
2002	1.3	1.0	15.6	3.9
2003	1.6	0.8	12.4	3.3
2004	1.1	0.9	13.0	3.4
2005	1.4	0.8	12.8	3.5
2006	1.7	1.2	13.3	4.0
2007	2.5	1.0	8.7	3.1
2008	3.2	1.3	9.6	3.8
2009	3.4	1.4	6.8	3.2
2010	2.7	1.3	6.1	2.7
2011	2.7	1.0	5.7	2.5
2012	2.7	1.4	5.9	2.8
2013	2.8	1.7	5.9	3.0
2014	1.6	1.1	5.6	2.2
2015	2.0	0.9	4.7	2.0
2016	1.7	1.4	3.9	2.0
2017	1.5	1.6	3.4	2.0
2018	1.2	1.8	3.3	2.0
2019	1.1	1.3	3.8	1.8
2020	1.3	1.5	7.2	2.6

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis Lätis on laias laastus pigem kasvutrendis. 1997. aasta näitaja oli madal ning langes veelgi. 2000. aastast algas kaheaastane tõus, millele järgnes taas nelja aasta pikkune langustrend (vt tabel 3). 2006. aasta osaliselt töödeldud kala ekspordieelse näitaja on märgatavalt suurem, kuid 2007. taas madal. Kui 2007. aasta välja

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

jätta, siis algab 2006. aastast tõus, mis saavutab haripunkti 2009. aastal, kuid on ka 2010. üsna hea, kuigi juba väikse langustrendiga alustades. 2011. aastal on osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis Lätis langenud. Kuid 2012. aastast jätkub tõus, mis saavutab järgmisel aastal oma haripunkti. 2014. aastast hakkab taas ekspordieelise näitaja langema, mis jõuab põhja 2015. aastal. Ekspordieelise langus on põhjustatud Venemaa kehtestatud sanktsioonidest kalatoodangu kohta (Maaeluministerium, 2017). Sellele järgneb kolme aasta pikkune tõus ning kuigi 2019. aasta näitaja on veidi madalam, siis sealt algab taas kaheaastane tõusujoon.

Läti konservide ekspordi eelis on samuti alguses väga kõrge nagu Eestilgi. Kuid hakkab sealt kõrgelt kohe alla poole langema (vt tabel 3). Läti konserveeritud kalatoodangu eksport Venemaale langes nelja aastaga üle 28 miljoni USA dollarites (vt lisa D). 2001. aasta tulemus on taas kõrge, kuid sealt algab uus kolmeaastane langus. 2004. aasta näitaja on taas kõrgem, järgmine aasta langeb ning 2006. on taas kõrgem. 2007. aasta RCA indeks on aga palju madalam. See langus võib tuleneda poliitilistest probleemidest Läti ja Venemaa vahel rahvusküsimuse teemal, sest Läti eksport Venemaale näitab langust sellel aastal (vt lisa D). 2008. aasta näitaja on kõrgem, kuid sellele järgneb taas kolme aastane langus. 2012. ja 2013. on taas tõusvas trendis, saavutades 2013. aasta lõpus haripunkti. 2014. aastast algab nelja aasta pikkune langus, mis hakkab veidi paranema 2019. aastal. See langus on taas mõju Venemaa impordipiirangutest (Maaeluministerium, 2017). 2020. aasta Läti ekspordi eelis konservides on taas kõrgem.

Läti kalanduse ekspordi eelis on RCA indeksite järgi pigem langustrendis. 1997. aastast algas nelja aasta pikkune langus (vt tabel 3). Läti eksport Venemaale langes nelja aastaga üle 33 miljoni USA dollarites (vt lisa D). 2001. aasta oli kõrgem, kuid sellest algas uus langusjoon, mis kestis kolm aastat ning hakkas 2004. aastast taas tõusma. 2007. aasta oli langus. 2008. oli veidi kõrgem, kuid sealt algas uus nelja aasta pikkune langus. 2012. ja 2013. olid kõrgemad nagu varemgi on kaubagruppides näha olnud. Ning 2014. aastast algab uus kolmeaastane langustrend, millele järgneb 2017. aastast algav teine kolmeaastane ekspordi eelise langustrend. 2020. aasta Läti ekspordi eelis on taas kõrgem. Võrreldes Läti kogu kalatoodete ekspordi Venemaale, siis alates 2015. aastast hakkab see langema. 2017. aasta eksport Venemaale on isegi null ning siis hakkab konservide eksport taas tõusma jäädes teistes kategooriates nulli (vt lisa D).

Euroopa Liidu kalakaubanduse RCA indeksid on võrreldes Eesti ja Lätiga palju madalamad. Värske kala ekspordi eelis on üldiselt tõusutrendis. Esimesed kümme aastat on RCA indeks üsna stabiilne, kus ainult 2001 langes näitaja veidi madalamale, kuid tõusis järgmine aasta endisele tasemele (vt tabel 4). 2006. aastast tõuseb Euroopa Liidu värske kala

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

ekspordi eelis. See püsib kaheksa aastat üsna stabiilselt, 2009. aastal väga vähe langedes. Alates 2014. aastast tõuseb ekspordi eelis veelgi, see tõus kestab kolm aastat. 2017. aastast algab kolme aastane langus, kuid 2020. aastal saavutab värske kala kõrgeima ekspordieelise punkti, mis viimase kahekümne nelja aasta jooksul olnud on.

Osaliselt töödeldud kalaga on sarnane kulg, pikas perspektiivis on ekspordi eelis tõusutrendis. 1996. aastal algab RCA indeks 0,5 pealt, langedes järgmine aasta veelgi ning siis saavutades taas algse taseme. See püsib kuni 2005. aastal kasvab eelis taas ning püsib seal 2019. aastani. 2020. aasta ekspordi eelis on veel kõrgem, suurim number, mis seal kategoorias viimase 24 aasta jooksul olnud on.

Tabel 4

Euroopa Liidu kalaekspordi suhtelist eelist näitav RCA indeks gruppide lõikes ning kokku 1996. – 2020.

Aastad	RCA EL 01-03	RCA EL 04-07	RCA EL 1604,1605	RCA EL KÕIK
1996	0.7	0.5	0.8	0.6
1997	0.7	0.4	0.7	0.5
1998	0.7	0.5	0.9	0.6
1999	0.7	0.5	0.7	0.6
2000	0.7	0.5	0.6	0.6
2001	0.6	0.5	0.6	0.6
2002	0.7	0.5	0.6	0.6
2003	0.7	0.5	0.6	0.6
2004	0.7	0.5	0.6	0.6
2005	0.7	0.6	0.6	0.6
2006	0.8	0.6	0.6	0.7
2007	0.8	0.6	0.7	0.7
2008	0.8	0.6	0.7	0.7
2009	0.8	0.6	0.7	0.7
2010	0.8	0.6	0.7	0.7
2011	0.8	0.6	0.6	0.7
2012	0.8	0.6	0.6	0.7
2013	0.8	0.6	0.6	0.7
2014	0.9	0.6	0.7	0.7
2015	0.9	0.6	0.7	0.7
2016	0.9	0.6	0.7	0.7
2017	0.8	0.6	0.7	0.7
2018	0.8	0.6	0.7	0.7
2019	0.8	0.6	0.6	0.7
2020	1.1	0.8	1.3	1.0

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Konserveeritud kalatoodangu ekspordi eelis Euroopa Liidus on suurema varieeruvusega kui eelmised kaks kaubakategooriat. Esimesed kolm aastat on vaheldumisi langus ja tõus (vt tabel 4). 1998. aasta tõusust saab alguse kolme aastane langus, mis jääb siis konstantsena seitsmeks aastaks samale joonele. 2007. aastal tõuseb konserveeritud kalakauba ekspordi eelis Euroopa Liidus. 2011. aastal langeb see taas ning püsib samal joonel ka 2012. ja 2013. aastal. 2014. aastast hakkab konservide ekspordi eelis taas kasvama ning püsib nii viis aastat. 2019. aastal toimub langus, kuid 2020. aastal tuleb suur tõus ning taas 2020. aastal on eelis kõige suurema suhtarvuga.

Kokku võttes on Euroopa Liidu kalakaubanduse ekspordi eelis tõusvas trendis. 1997. aastal on pisike langus, kuid 1998. aastast jätkub kõik samal joonel. 2006. aastal tõuseb see indeks ning püsib seal kuni 2019. aastani kaasa arvatud. Ning 2020. aastal on indeks kõrgem kui kunagi varem. Selle põhjus võib olla tingitud koroonakriisist maailmas, sest kaubandus on 2020. aastal väga palju vähenenud võrreldes 2019. aastaga.

Euroopa Liidu kaubandus on vähenenud kaks triljonit USD ja maailma kaubandus on vähenenud kümme triljonit USA dollarit. Ka kalakaubandus on vähenenud Euroopa Liidus 12 miljardit ja maailmas 101 miljardit USA dollarit (vt tabel 5). Kuna ekspordi ilmutatud suhteline eelis ehk RCA indeks arvestab lisaks kalaekspordile ka kogueksporti, siis võib kala ilmutatud ekspordieelise tõus olla mõjutatud maailma kogueksporti langusest, mis on tingitud koroonapandeemiast.

Tabel 5

Euroopa Liidu ja maailma kogu kalaekspordi ja kogu ekspordi 2019. – 2020. aasta võrdlus.

Ühik miljard USD	2019	2020	Muutus:
Kogu kalaekspord EL	33	21	-12
EL kogu eksport	6 104	3 823	-2 281
Kogu kalaekspord maailmas	146	45	-101
Maailma kogu eksport	18 250	7 801	-10 449

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Eesti toore kala impordi RCA indeks algab 1996. aastal üheaastase langusega. Sellele järgneb kaheaastane tõus ning sellele omakorda kaheaastane langus. 2000. aastast hakkab RCA indeks taas tõusma ning püsib kõrgel tasemel 2005. aasta lõpuni. Sellele järgneb langus, mis saavutab oma põhja 2007. aastal. Kuid ka järgnevad aastad püsib see üsna madalal, mis võib olla mõjutatud ka 2009. aasta majanduskriisist. 2011. aastast hakkab toore kala RCA indeks taas tõusma ning saavutab 2015. aastal oma tipu. 2016. aastal indeks langeb ning jääb

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

üle aasta tõusma ja langema, kuid suurem trend jääb siiski madalaks. 2020. aastal tõuseb toore kala impordi eelis taas veidi kõrgemale (vt lisa E).

Osaliselt töödeldud kala impordi eelis on võrreldes toore kalaga Eestis palju madalamal tasemel. Alates 1996. aastast püsib see üsna ühtlasel tasemel. 2002. aastast hakkab see indeks tõusma, saavutab oma haripunkti 2005. aastal, kuid püsib edasigi eelnevate aastatega üsna samal tasemel. 2008. langeb impordi eelis veidi madalamale varasemast trendist, mis võib olla mõjutatud majanduslangusest. Edasi kasvab RCA indeks osaliselt töödeldud kala impordi kohta, saavutades 2013. aastal oma kõrgeima punkti. Järgmisest aastast on indeks madalam, kui püsib üsna konstantselt ühel joonel kuni lõpuni. Kala valmistoodangu impordi eelis on suurem võrreldes osaliselt töödeldud kalaga. Algab tõusvas joones, kuid 1999. aastal langeb ning sealt algab uus tõusujoon, mis saavutab oma tipu 2008. aastal, kuid indeksi näitaja jääb kuni 2020. aastani üle ühe. Kogu Eesti kala impordi eelis algas 1996. aastast tõusuga. 1999. aastast algas paariaastane langus ning 2001. aastast hakkas indeks taas tõusma, saavutades 2005. aastal haripunkti, kuid ka järgmised aastad püsis indeks konstantselt kõrgel. Järgmise haripunkti saavutas kala impordi eelise indeks 2013. aastal (vt lisa E). Sellele järgnes pisike langus võrreldes haripunktiga, kuid üldiselt jäi indeks samale tasemele. 2020. aastal on kala impordi eelise RCA indeks 1.

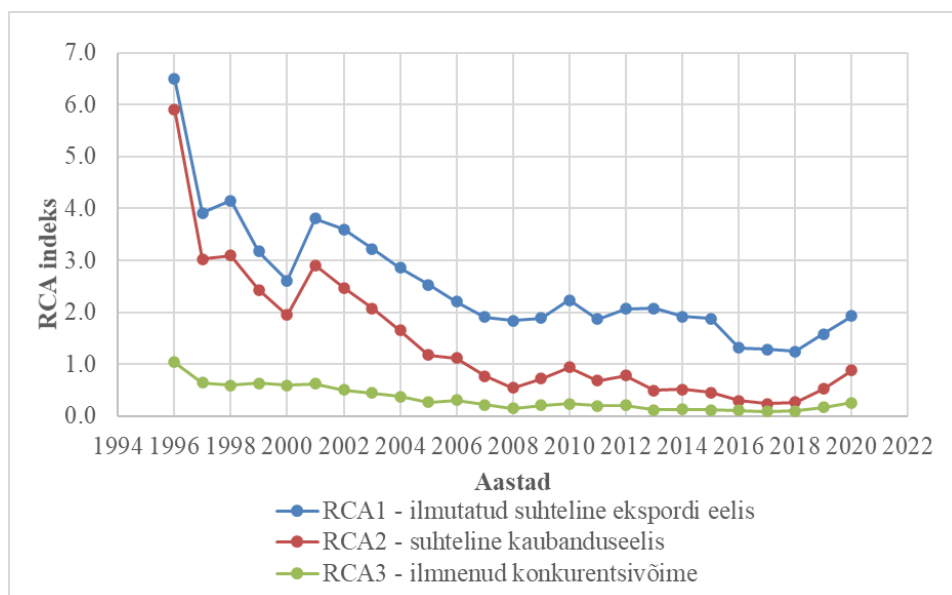
Võrreldes Läti Eestiga, alustab Läti 1997. aastal toore kala impordi kõrgemalt tasemelt kui Eesti. 1996. aasta andmed Läti kohta puuduvad. Kuid see eelis hakkab kohe langema, jõudes 1999. aastal madalpunkti ning hakkab sealt uuesti tõusma. 2001. aastast algab langus, mis hakkab uuesti tõusma 2005. aastast alates. 2009. kuni 2011. küündib indeks kolmeni. Edasi indeks kõigub vahepeal tõustes ja langedes, kuid jääb siiski üsna kõrgele tasemele. Osaliselt töödeldud kala impordi indeks on Lätis samuti üsna madal nagu Eestilgi. See näitaja püsib ühel tasemel kuni 2003. aastani kui indeks veidi tõuseb. Väga aeglaselt kasvades saavutab indeks oma haripunkti 2013. aastal. Sealt edasi indeks veidi langeb, kuid jääb siiski kõrgemale tasemele kui algusaastatel. Kala lõpptoodangu impordi eelis on tõusvas joones. Alustades madalalt tasemelt rahulikult kasvades, ületades 2007. aastal ühe taseme ning kasvuga jätkates. 2017. aastast on indeks veidi uuesti langema hakanud. Kogu Läti kala impordi indeks alustab langusega 1997. aastast ning saavutab oma madalpunkti 2004. aastal jätkates sealt tõusuga. Indeks jätkab kasvamist, saavutades oma kõrgpunkti 2013. aastal. 2014. aastast algab väike langus, kuid see jääb kuni 2020. aastani üsna konstantsele tasemele (vt lisa F).

Euroopa Liidu impordi eelis on kõigis kategooriates üsna samasuguse kuluga, kergelt kasvades ning ühel suurusel püsinud mitmeid aastaid. Konserveeritud kalatoodang alustab

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

veidi kõrgemalt tasemelt, kuid hilisematel aastatel on impordi eelise RCA indeks kõigis kategooriates enam-vähem samal tasemel (vt lisa G).

RCA₂, mis näitas suhtelist kaubanduseelist ja RCA₃, mis näitas ilmnenud konkurentsivõimet võrreldes RCA₁-ga, mis näitas ilmutatud suhtelist ekspordieelist, siis Eesti puhul on näha, kuidas kõigi kolme RCA dünaamika liigub üsna sarnases rütmis. Eriti on omavahel sarnased RCA₁ ja RCA₂ ehk ilmutatud suhteline ekspordieelis ja suhteline kaubanduseelis (vt joonis 3). Nii RCA₁ kui ka RCA₂ alustavad 1996. aastast langust ja leiavad põhja 2000. aastal. Uus languse põhi jääb ajaliselt majanduskriisi aega 2008. – 2009. aastal ning peale Venemaa impordipiiranguid 2014. aastal on näha uut langust, mis on 2020. aastaks on taas tõusma hakanud. RCA₃, mis näitab ilmnenud konkurentsivõimet kõigub võrreldes eelmise kahe RCA-ga üsna vähe, kuid dünaamika on sarnane, alustades 1996. aastast langusega, hoides vahepeal üsna ühtlast joont ning 2020. aastal on tõus uuesti paistma hakanud.

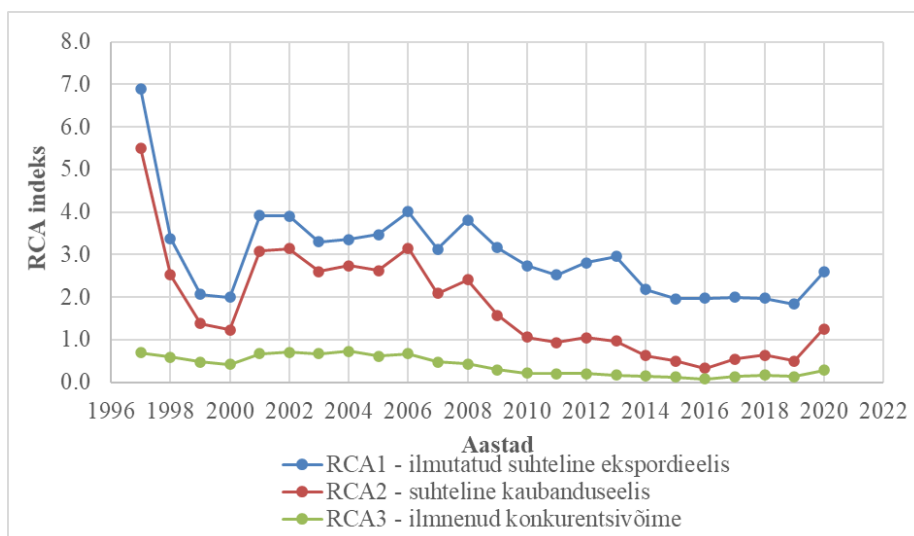

Joonis 3. Eesti kalanduse RCA indeksid 1996. – 2020. aastani.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Läti RCA indeksid liiguvad sarnaselt Eestile. Kõik kolm RCA indeksit alustavad 1997. aastal langusega ning 2020. aastal on indeksid tõusvas joones (vt joonis 4). Läti RCA₁ ja RCA₂ on omavahel Lätis üsna sarnase liikumisega nagu Eestis, kuigi võrreldes Eestiga on Läti RCA₁ ja RCA₂ 2000. – 2010. vahemikus palju kõrgemad, mis tähendab, et Läti ilmutatud suhteline ekspordieelis ja suhteline kaubanduseelis oli neil aastatel Eestist suurem. Kuid majanduskriisi ajal on ka Läti RCA indeksite seas näha langust ning samuti peale 2014. aasta Venemaa impordipiiranguid.

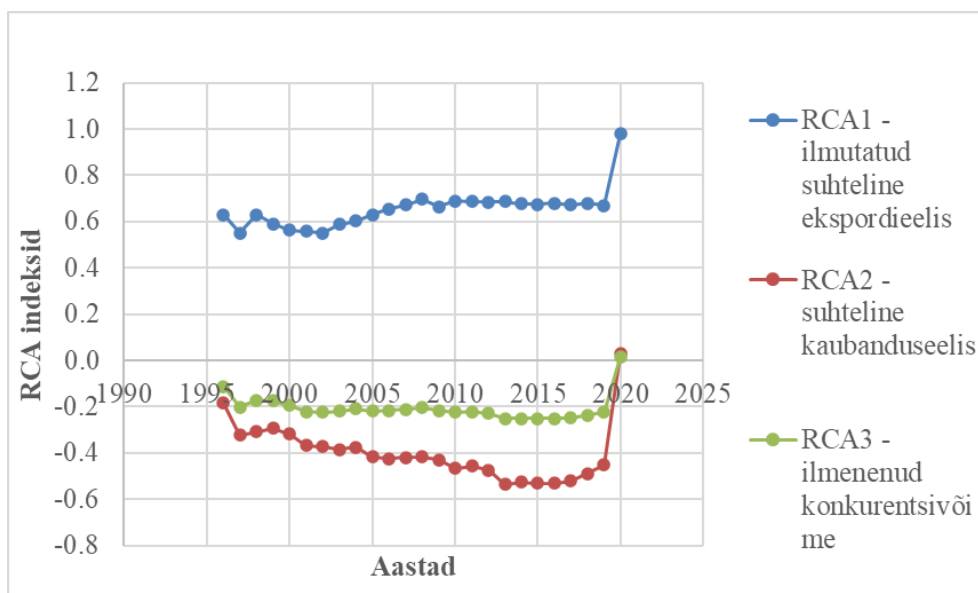
EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Joonis 4. Läti kalanduse RCA indeksid 1997. – 2020- aastani.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Euroopa Liidu RCA indeksid erinevad dünaamikalt palju Eestist ja Lätist. RCA_1 on eelnevalt juba kirjeldatud ja selle indeksi eripäraks oli alla ühe püsimine Euroopa Liidu puhul. Kuid RCA_2 ja RCA_3 on hoopiski negatiivsed (vt joonis 5). Kui eelist näitav indeks on negatiivne, siis järelkult Euroopa Liidu kalakaubandusel pole suhtelist kaubanduseelist ega ilmnenu konkurentsivõimet.

Joonis 5. Euroopa Liidu RCA indeksid 1996. – 2020. aastani.

Allikas: Joonis on arutori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

RCA indeksid võivad mõjutatud olla ka erinevatest muutjutatest. Põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektorit uurides läbi lisandväärtuse püsivhindades tuleb välja, et nii Eestis kui ka Lätis on uuritavas sektoris erinevaid kõikumisi võrreldes RCA indeksitega.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Võrreldes lisandväärtuse muutust protsentides RCA indeksite muutustega tulevad välja mõned erisused. 1997. aastal tõusis Eesti lisandväärtus põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris, kuid samal aastal oli kalanduse RCA indeks languses. 2000. aastal samuti lisandväärtus Eestis tõusis, RCA indeks langes, kuid 2001. aastal oli vastupidi, RCA tõusis, lisandväärtus langes. Ning 2002. aastal lisandväärtus tõusis, RCA langes. Mõned aastad muutusid lisandväärtus püsivhindades ja RCA indeks samas rütmis kuni 2006. ja 2007. aasta tõi taas erinevusi. Lisandväärtus tõusis mõlemal aastal, kuid RCA indeks kogu Eesti kalanduse kohta langes mõlemal aastal. 2009. aastal lisandväärtus langes, RCA indeks tõusis. Järgmised aastad muutusid paralleelselt. 2012. – 2013. aastal langes Eesti lisandväärtus, samal ajal kui RCA indeks tõusis. 2014. aastal oli vastupidi lisandväärtus tõusis ning Eesti kalanduse ekspordi RCA indeks langes. Viimane erinevus oli nende muutujate vahel 2017. aastal, kus lisandväärtus tõusis ja RCA indeks langes. 2020. aasta kohta lisandväärtuse kohta andmeid veel polnud. Muutujatevaheline trendijoon on kergelt tõusvas joones (vt lisa H).

Võrreldes Eestit Lätiga, siis lisandväärtuse ja RCA indeksi erinevused kattusid Eestis ja Lätis enamikel aastatel, kuid oli ka erisusi riikide vahel. Läti RCA indeks algab 1997. aastast, mistõttu võrdlus algab 1998. aastast. 2000. aastal langes Läti kalanduse ekspordi eelist näitav RCA indeks, kuid lisandväärtus püsivhindades tõusis. 2001. ja 2002. aastal oli Lätis vastupidi, RCA tõusis, kuid lisandväärtus põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris langes. Mõned aastad muutusid need muutujad paralleelselt ning 2006. aastal algas uus erinevuste periood. 2006. ja 2008. aastal RCA indeks tõusis Lätis, kuid lisandväärtus püsivhindades langes. Seevastu 2007. ja 2009. aastal lisandväärtus tõusis ja RCA indeks Läti kala ekspordi eelise kohta langes. Sellele järgnes taas kolm aastat paralleelseid muutusi ning 2013. aastal RCA indeks tõusis samal ajal kui lisandväärtus Lätis langes. 2014. aastal langes aga Läti RCA indeks ning lisandväärtus kasvas. Ning viimased erisused Lätis olid 2017. ja 2019. aastal kui lisandväärtus püsivhindades tõusis ning RCA indeks, mis näitas kala ekspordi eelist, langes. Muutujate vahele saab joonistada kergelt tõusva trendijooone (vt lisa I).

Euroopa Liidu puhul oli RCA indeks, mis näitab siin töös kalanduse ekspordi eelist, pidevas tõusutrendis, mistõttu kõik dünaamikate erinevused tulenevad lisandväärtuse langusest püsivhindades. Esimene lisandväärtuse langus oli 1998. aastal, sellele järgnes 2000. ja 2001. aasta, kus samuti lisandväärtus langes, samal ajal kui RCA indeks kasvas. Samasugune lisandväärtuse langus Euroopa Liidus oli 2003. ja 2005. aastal. RCA indeksi jätkuvalt kasvades, langes lisandväärtus uuesti 2009., 2010. ja 2012. aastal. Ning uuesti langes Euroopa Liidu lisandväärtus püsivturuhindades põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris 2015., 2016. ning 2018. aastal. 2019. aastal olid nii RCA indeks kui ka

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

lisandväärtus tõusutrendis ning 2020. aasta kohta pole veel OECD andmebaasis lisandväärtuse kohta püsivhindades andmeid. Muutujate vahele trendijoont joonistades tuleb see väikese langusega. Kuid punktide paigutust vaadates, siis nad on üsna ühel joonel (vt lisa J). Lisandväärtus püsivhindades põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektori kohta mõõdetuna protsentides 1996. – 2020. aastani Eesti, Läti ja Euroopa Liidu kohta (vt lisa Q).

Tööstõukulusid ühiku kohta võrreldes RCA indeksitega on ka erisusi. Võrreldud on tööstõukulusid ühiku kohta Eesti, Läti ja Euroopa Liiduga 1996. – 2020. aastani. Kuigi igal riigil selle vahemiku kohta andmeid pole. Eesti andmed tööstõukulu ühiku kohta algavad alles 2001. aastast, mistõttu andmete dünaamikat võrreldes saab muutusi välja tuua alates 2002. aastast. Esimesed erinevused Eesti tööstõukulude ühikute kohta võrreldes RCA indeksiga ilmnevad 2003. ja 2004. aastal kui tööstõukulud ühikute kohta Eestis kasvavad, kuid RCA indeks langeb. Järgmised erinevused muutujate dünaamikas ilmnevad 2007. ja 2008. aastal, kui taaskord tööstõukulud ühiku kohta Eestis tõusevad põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris, kuid Eesti kala ekspordi eelist näitav RCA indeks langeb. 2009. aastal muutuvad näitajad eelmisele vastupidises suunas, tööstõukulud ühiku kohta langevad ning RCA indeks kasvab. 2011. aastal tööstõukulud ühiku kohta Eesti põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris kasvavad, kuid RCA indeks Eesti kalaekspordi kohta langeb. 2012. langevad Eesti tööstõukulud ühiku kohta uuritavas sektoris ning RCA indeks kasvab. Uus tööstõukulude muutus ühiku kohta on 2015. – 2016- aastal, kui tööstõukulud uuritavas sektoris kasvavad, RCA indeksi langedes. 2018. aastal kasvavad samuti tööstõukulud Eesti põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris ning RCA indeks langeb. Kuid 2019. aastal teevad tööstõukulud ühiku kohta Eestis uuritavas sektoris languse ja RCA indeks kasvab. 2020. aasta kohta taaskord andmed puuduvad, sest neid pole veel ilmselt jõutud OECD andmebaasi kanda. Muutujate vahele trendijoont tõmmates on tulemuseks langev trend (vt lisa K).

Läti RCA indeksit, mis näitas kalanduse ekspordi edukust, võrreldes Läti tööstõukulude ühiku kohta tuleb uuesti välja tuua, et Läti RCA algas 1997. aastast kuna 1996. aasta kohta andmed puudusid. Seega võrdlus kahe muutuja vahel algab 1998. aastast ning sellest aastast algavad ka erisused kahe muutuja dünaamika vahel. 1998. ja 1999. aastal tõusid Läti tööstõukulud ühiku kohta ning RCA samal ajal langes. 2001. aastal toimus langus aga tööstõukuludes ühiku kohta ja RCA kasvas. Järgnevad aastad kulgesid muutujad paralleelselt ning 2005. aastal oli taas erinevusi, kus tööstõukulud ühiku kohta langesid ja RCA indeks, mis näitas kala ekspordi, tõusis. 2007. aastal tõusid taas tööstõukulud ning RCA langes, kuid juba 2008. aastal tööstõukulud ühiku kohta langesid ja RCA kasvas. 2010. aastal

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

töajõukulud ühiku kohta taas tõusid ja RCA langes. 2012. aastal töajõukulud taas langesid kui RCA tõusis. Ning viimased erisused Läti töajõukulude ja RCA indeksi vahel olid 2014. ja 2018. kui töajõukulud ühiku kohta kasvasid ja RCA langes. 2020. aasta kohta kahjuks töajõukulud ühiku kohta puudusid. Muutujate vahele trendijoon tõmmates on tulemuseks langev trendijoon (vt lisa L).

Euroopa Liidu RCA indeksit töajõukuludega ühiku kohta võrreldes 1996. – 2020. aastani tulenevad kõik erinevused töökulude langemisest ühiku kohta, kuna RCA indeks oli kasvutrendis. Töajõukulude langus ühiku kohta Euroopa Liidus oli 1999., 2002., 2004., 2006., 2008., 2011., 2013., 2014., 2016. ja 2019. aastal kui samal ajal RCA indeks kasvas. Muutujate vahele trendijoont joonistades tuleb see kerge langusega, kuid punktid on üsna ühel joonel (vt lisa M). Töajõukulud ühiku kohta põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektori kohta mõõdetuna protsentides 1996. – 2020. aastani Eesti, Läti ja Euroopa Liidu kohta (vt lisa R).

Eesti sismajanduse koguprodukti inimese kohta püsivhindades mõõdetuna protsentides võrreldes RCA indeksiga kala ekspordi eelise kohta tuleb välja palju erinevaid kõikumisi vahemikus 1996. - 2020. aastani. 1997. aastal SKP inimese kohta tõusis, samal ajal kui kala ekspordi näitav RCA indeks langes. 1998. aastal SKP inimese kohta püsivhindades langes ning RCA indeks tõusis. 2000., 2002. ja 2003. aastal SKP inimese kohta püsivhindades kasvas ja RCA indeks langes, kuid 2001. aastal oli vastupidi, RCA indeks tõusis ja SKP inimese kohta langes. 2005. – 2006. aastal oli samuti SKP inimese kohta püsivhindades kasvanud ja RCA indeks võrreldes eelneva aastaga langenud. 2009. aastal, kui oli majanduskriis, siis langes ka Eesti SKP inimese kohta ning kala ekspordi eelist näitav RCA indeks tõusis. 2011. aastal tõusis uuesti Eesti SKP inimese kohta ning RCA indeks langes. 2012. – 2013. aastal tõusis aga RCA indeks ning Eesti SKP inimese kohta langes. Kuid juba 2014. aasta tõi kaasa uue SKP inimese kohta püsivhindades tõusu ning RCA indeksi languse. 2016. – 2017. aastal jätkus muutus samas trendis, SKP inimese kohta püsivhindades kasvas ja RCA indeks langes. Viimane muutlik aasta oli 2020, kus RCA indeks kasvas, kuid SKP inimese kohta langes. Muutujate vahele trendijoon tõmmates on tulemuseks tõusev joon (vt lisa N).

Läti sisemajanduse kogutoodangut inimese kohta püsivhindades võrreldes RCA indeksiga tuleb samuti palju erinevaid aastaid välja. 2000. aastal Läti SKP inimese kohta püsivhindades tõusis ja RCA indeks langes. Samasugune muutus oli 2003. aastal. Kuid 2008. aastal langes Läti SKP inimese kohta ja RCA indeks, mis näitas kala ekspordi eelist, kasvas. 2010. – 2011. aastatel SKP inimese kohta kasvas ja RCA indeks langes. Ning 2012. – 2013.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

aastal SKP inimese kohta püsivhindades langes ja RCA indeks kasvas. 2015., 2017. ja 2018. aastal kasvas Läti SKP inimese kohta püsivhindades ja RCA indeks langes. Ning 2020. aasta tõi kaasa Läti SKP languse inimese kohta püsivhindades, kuid RCA indeks tõusis. Muutujate vahele trendijoon tõmmates on tulemuseks tõusev trendijoon (vt lisa O).

Euroopa Liidu kohta tuleks uuesti välja tuua, et Euroopa Liidu RCA indeks on pidevas tõusutrendis, mistõttu kõik erinevused, mis RCA indeksi ja SKP inimese kohta püsivhindades vahel on, on ühe suunalised. 1999., 2001. – 2003., 2005., 2007. – 2009., 2011. – 2012., 2016. ning 2018. – 2020. toimus Euroopa Liidus sisemajanduse koguprodukti inimese kohta püsivhindades langus ning RCA indeks tõusis. Muutujate vahele trendijoon tõmmates on tulemuseks langev trend (vt lisa P). Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta mõõdetuna protsentides 1996. – 2020. aastani Eesti, Läti ja Euroopa Liidu kohta (vt lisa S). Nagu jooniselt hästi on näha, siis enim on Eesti, Läti ja Euroopa Liidu sisemajanduse koguprodukti inimese kohta püsivhindades mõjutanud 2008. – 2009. aasta majanduskriis ning 2020. aasta koroonaaeg.

Tegelikult oleks soovinud kirjeldada ka mitme teguri tootlikkust Eesti, Läti ja Euroopa Liidu kohta, kuid kahjuks puusid kõigi kolme riigi ja liidu puhul andmed OECD andmebaasist.

Eesti liitumisel Euroopa Liiduga oli üheks muutuseks ka tolliliitu kuulumine, mis kohustas Eestit muutma oma tollimakse nii Euroopa Liidu liikmesriikide kui ka kolmandate maade suhtes. Lisaks sellele tuli ka teisi kaubanduspoliitilisi meetmeid kasutama hakata, mida Euroopa Liit kasutas - näiteks kvoodid ja subsiidiumid. Ning eelnevalt sõlmitud lepingud tuli kohandada Euroopa Liidu nõuetega vastavaks. Seega uue nõudena tuli toidukaupu maksustama hakata, mis tulid kolmandatest riikidest. Eestile oli murekohaks kaubandusleping Ukrainaga, kus suur tähtsus oli Eesti kalatoodete ekspordil, kuid Euroopa Liitu kuuljana aitas Eestit Euroopa Liidu ja Ukraina vaheline kaubanduslik koostöö. Samuti pidi Eesti kohandama oma standardid ja nõuded Euroopa Liidu omadega ühtseks süsteemiks. Üheks raskemaks korralduseks oli Eesti jaoks põllumajanduse kategoorias Euroopa Liiduga ühtsete regulatsioonide kehtestamine. Euroopa Liidu tollimaksud impordile kehtestati ka kaubagruppidele 0302, mis tähistas värsket või külmutatud kala ja 1604, mis tähistas valmis kalatoodangut. Eestile oli kasulik, et tänu Euroopa Liiduga liitumisele toetas Euroopa Liit palju Eesti põllumajandust. (Tamm & Varblane, 2004)

2.3. Eesti kalatoodete ekspordi konkurentsivõimet mõjutavad tegurid

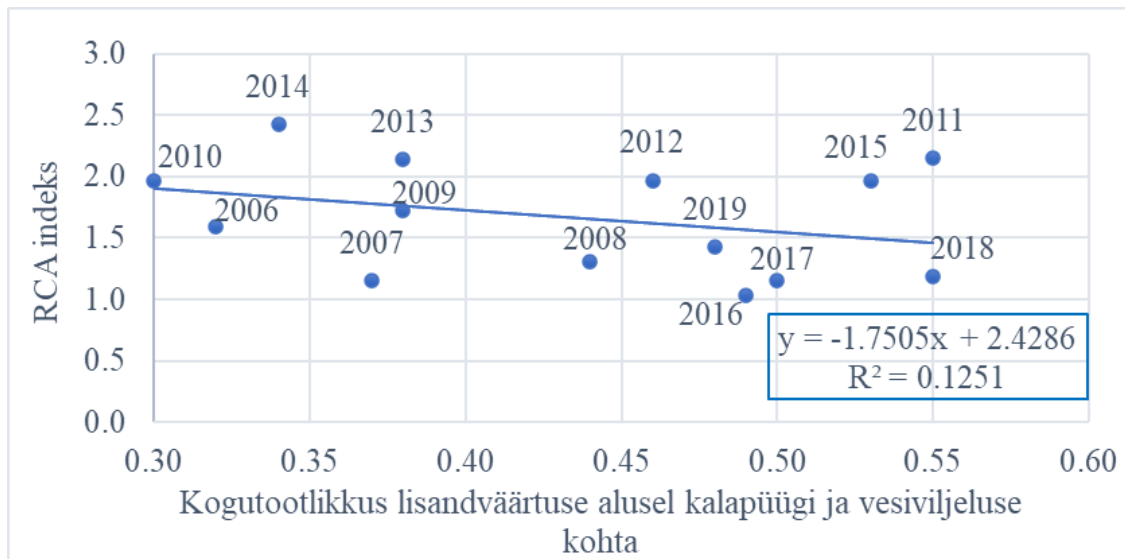
Eesti kohta kasutatud andmed pärinevad Eesti Statistikaameti andmebaasist vahemikus 2005. – 2019. aastani. Uuritud valdkondadeks on põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük; kalapüük ja vesiviljelus; kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine ning toiduainete tootmine. Eesti Statistikaameti andmebaas pakub ka eraldi kategooriatena välja nii kalapüügi kui ka vesiviljeluse, kuid kahjuks tabelis andmed nende kategooriate kohta puudusid.

Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel Eestis nii põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi; kalapüügi ja vesiviljeluse kui ka kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias jääb vahemikku 0,2 – 0,7. Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kogutootlikkus lisandväärtuse alusel on konstantselt 0,2. Kalapüügi ja vesiviljeluse kogutootlikkus lisandväärtuse alusel kõigub vahemikus 0,3 – 0,6. 2010. aastal on kalapüügi ja vesiviljeluse kategoorias kogutootlikkuse langus olnud lisandväärtuse alusel ja RCA indeks tõusis. Ning 2011. aastal tõusis kogutootlikkus lisandväärtuse alusel, kuid RCA indeks oli samal ajal langustrendis. 2012. aastal on mõlemad muutujad langustrendis ning 2018. aastal on mõlemad tõusnud, nii RCA indeks kogu Eesti kalaekspordi kohta kui ka kalapüügi ja vesiviljeluse kogutootlikkus lisandväärtuse alusel. Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel võrreldes RCA indeksiga põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse kategoorias muutus üsna vähe. 2007. aastal oli kogutootlikkuse lisandväärtuses näha tõusu, kui RCA indeks oli langemas, kuid järgmisel aastal langesid juba mõlemad. Kogutootlikkuse lisandväärtus põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse kategoorias jätkas aeglaselt kasvamist kui välja arvata 2016. aasta langus. Kogutootlikkus jätkas peale seda aastat taas kasvamist, kuid RCA jäi neil aastatel langustrendi. Kogutootlikkuse muutusi lisandväärtuse alusel põllumajanduse, metsanduse ja kalapüügi; kalapüügi, vesiviljeluse ning kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamise kohta vahemikus 2005. – 2019. aasta kohta näeb täpsemalt nende kolme kategooria lõikes tabelist (vt lisa T).

Eesti toore kala ekspordi eelise RCA indeksit võrreldes Eesti kalapüügi ja vesiviljeluse kogutootlikkuse lisandväärtusega ilmneb kerges languses trendijoon läbi aastate vahemikus 2005. – 2019. Ning $R^2 = 0,1$ näitab ülinõrka seost, mistõttu saab tõlgendada, et Eesti toore kala ekspordi näitava RCA indeksi ja kogutootlikkuse vahel lisandväärtuse alusel ei ole seost (vt joonis 6). Muutujate vahele trendijoont tõmmates saame langeva trendijooone.

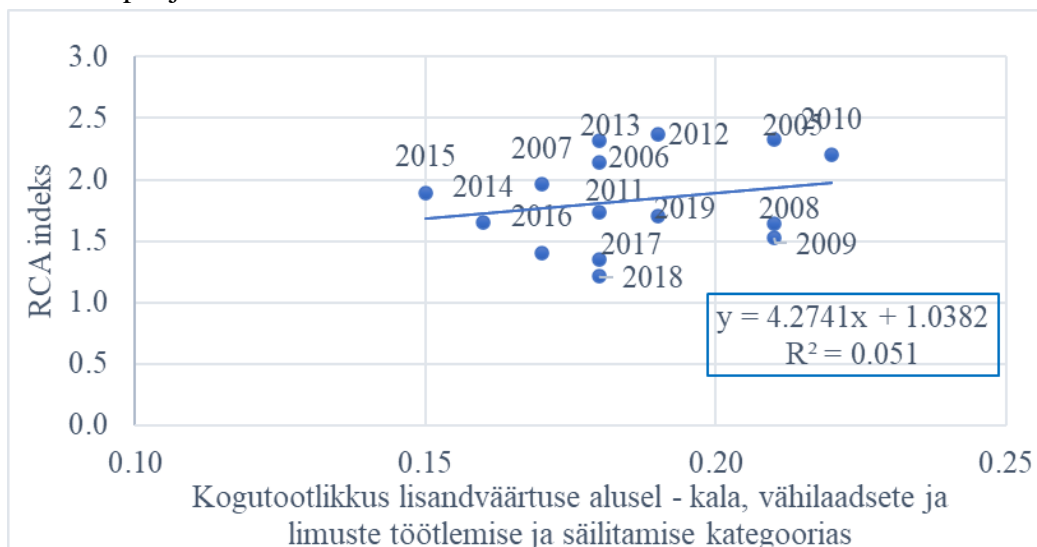
EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Võrreldes Eesti osaliselt töödeldud kala ilmuatud suhtelist ekspordi eelist näitavat RCA indeksit ja kala, vähilaadsete ja limuste töötlemist ja säilitamist kogutootlikkusega lisandväärtuse alusel on nende vahel kergelt tõusev trendijoon. Kuid R^2 on taaskord üliväike, mis tähendab, et seos on väga nõrk ning seega Eesti osaliselt töödeldud kala ekspordi eelise RCA indeksi ja kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kogutootlikkuse vahel lisandväärtuse alusel ei ole seost (vt joonis 7).

Joonis 6. Eesti toore kala ekspordi suhtelist eelist näitav RCA indeks ja kogutootlikkuse suhe lisandväärtuse alusel.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja Eesti Statistikaameti andmebaasi andmete põhjal.

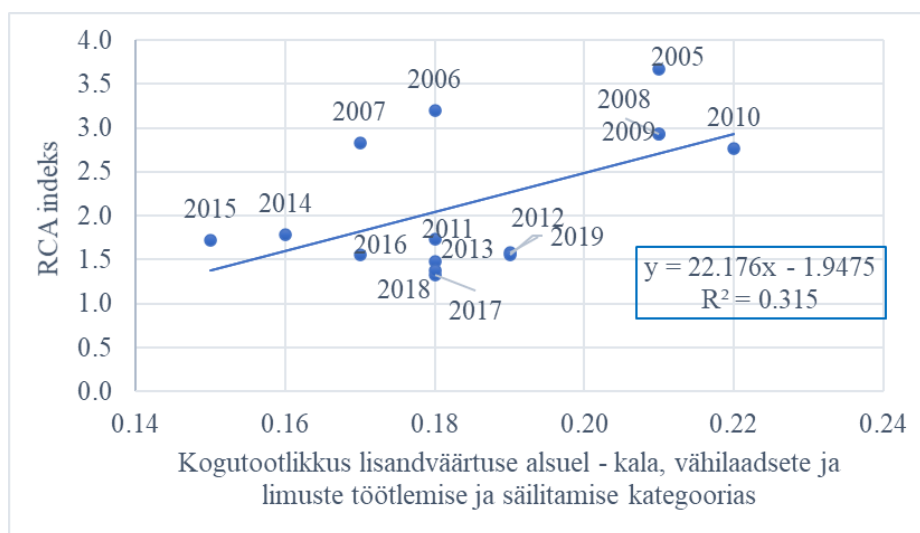

Joonis 7. Eesti osaliselt töödeldud kala ekspordi eelise RCA indeksi ja kogutootlikkuse suhe lisandväärtuse alusel kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja Eesti Statistikaameti andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Võrreldes Eesti kala lõpptoodangu ekspordi eelise RCA indeksit ja kogutootlikkust lisandväärtuse alusel kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias saab joonistada küll tõusva trendijoone (vt joonis 8). Kuid $R^2 = 0,3$, mis on kaasa arvatud nõrga seose piirina, mistõttu on siin tegemist nõrga seosega. Ehk üldistades ja võttes arvesse ka teise kahe kalanduse kaubagrupi mitte seotust kogutootlikkuse lisandväärtusega, siis kala ekspordi eelist näitava RCA indeksi ja kogutootlikkuse lisandväärtuse vahel ei ole seost.

Joonis 8. Eesti kala lõpptoodangu ekspordi eelist näitava RCA indeksi ja kogutootlikkuse lisandväärtuse alusel kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias.

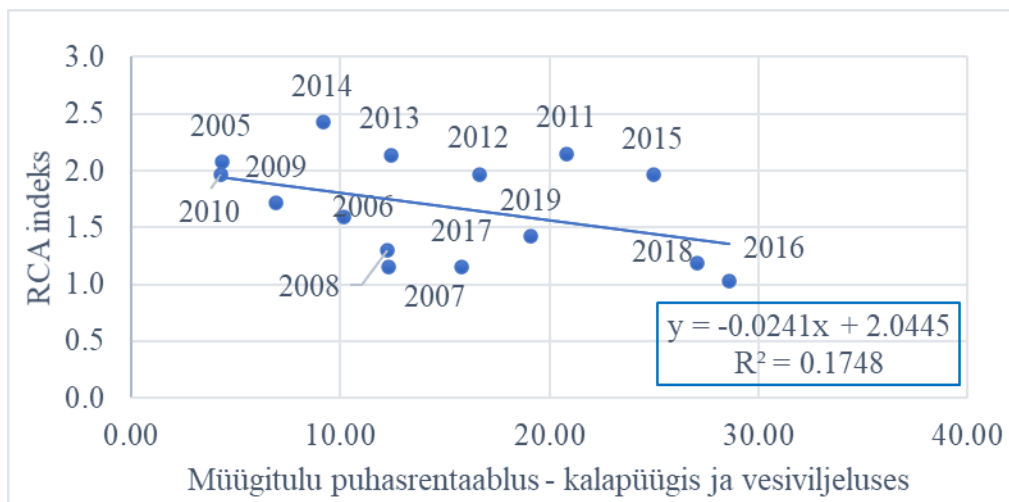
Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja Eesti Statistikaameti andmebaasi andmete põhjal.

Lisaks kogutootlikkuse lisandväärtusele võrdleb autor kala ekspordi RCA indeksit ka müügitulu puhasrentaablusega. Võrreldes Eesti toore kala ekspordi RCA indeksit ja müügitulu puhasrentaablust kalapüügi ja vesiviljeluse kategoorias ilmneb, et nende vahele saab joonistada kergelt langeva trendijoone (vt joonis 9). Kuid R^2 on taaskord $\leq 0,3$ ehk tegemist on ülinõrga seosega, nii et võib ka üldistatult öelda, et nende muutujate vahel seost ei ole. Eesti toore kala ekspordi RCA indeks ei mõjuta müügitulu puhasrentaablust ja vastupidi.

Võrreldes Eesti osaliselt töödeldud kala ekspordi eelise RCA indeksit müügitulu puhasrentaablusega kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias tuleb välja, et nende muutujate vahele saab tõmmata kerge tõusuga trendijoone (vt joonis 10). Kuid $R^2 = 0,0898$, mis on väiksem kui 0,3 ehk seos on ülinõrk ja praktiliselt puudub. Mistõttu järeldub, et Eesti osaliselt töödeldud kala ekspordi eelist näitava RCA indeksi ja müügitulu puhasrentaabluse vahel ei ole seost.

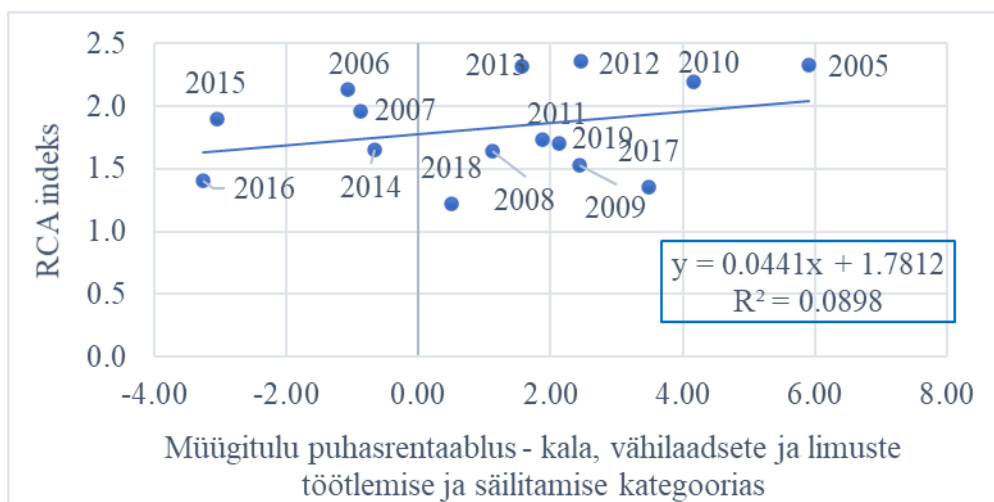
EESTI KALATOODEDE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Võrreldes Eesti kala lõpptoodangu ekspordi suhteliste eelist näitavat RCA indeksit ja müügitulu puhast rentaablust kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias ilmneb, et muutujate vahele saab joonistada tõusva trendijooni (vt joonis 11). Kuid $R^2 = 0,0822$, mis on taaskord väiksem kui 0,3, mis tähendab omakorda, et tegemist on väga nõrga seosega ehk praktiliselt seos puudub. Seega tuleb välja, et nii toore kala, osaliselt töödeldud kala kui ka kala lõpptoodangu ekspordi eelist näitavate RCA indeksite ja müügitulu puhasrentaabluste vahel ei ole seost.

Joonis 9. Eesti toore kala ekspordi eelist näitava RCA indeksi ja müügitulu puhasrentaabluste kalapüügi ja vesiviljeluse kategoorias seos.

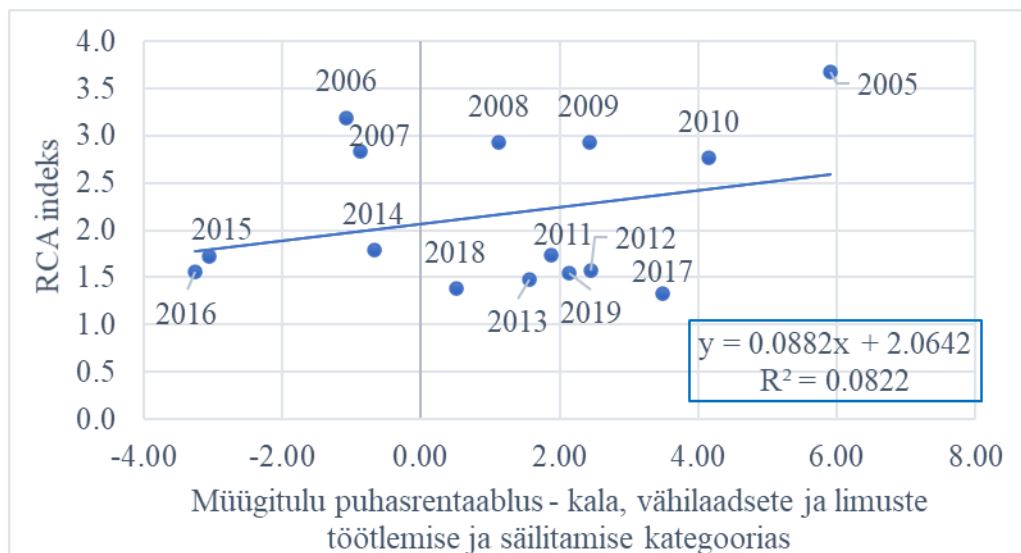
Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja Eesti Statistikaameti andmebaasi andmete põhjal.

Joonis 10. Eesti osaliselt töödeldud kala ekspordi eelise RCA indeksi ja müügitulu puhasrentaabluste suhe kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja Eesti Statistikaameti andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Joonis 11. Eesti kala lõpptoodangu ekspordi eelise RCA indeksi ja müügitulu puhasrentaabluse suhe kala, vähilaadsete ja limuste töötlemise ja säilitamise kategoorias.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja Eesti Statistikaameti andmebaasi andmete põhjal.

Eesti kalaekspordi ilmutatud suhtelise eelise RCA indeksit vaadates on suhteline eelis olemas ja seda nii toore, osaliselt töödeldud kui ka lõppastme kalatoodangu puhul. Võrreldes kogu kalaekspordi RCA indekseid Lätiga, siis Eesti ilmutatud suhteline eelis oli Läti omast kõrgem vaid 1998. – 2000. aastani, mistõttu ütleks, et Läti konkurentsivõime on kalandussektoris Eestist parem (vt lisa U). Kuid kui vaadata kaubakategooriate kaupa, siis toore kala puhul oli Eesti ilmutatud ekspordi eelis Läti omast kõrgem kuni 2005. aastani kaasa arvatud. Mõned aastad on Läti kõrgemal olnud ja mõned aastad on ilmutatud suhtelised ekspordieelised isegi võrdsed olnud. Kuid tähtis on, et Eesti toore kala kategooria ilmutatud suhteline eelis on viimased kaks aastat taas Lätist kõrgem olnud, mis näitab, et Eesti konkurentsivõime on paranemas. Osaliselt töödeldud kalagrupi ilmutatud suhteline eelis on Eesti tugev kül, kuna peaaegu kõigil aastatel domineerib Eesti eelis üle Läti oma, välja jäävad ainult aastad 2017 ja 2018, kus oli Läti eelis suurem. Lõppastme kalatoodangu kategoorias domineerib aga täielikult Läti ilmutatud suhteline eelis (vt lisa V). Üldiselt on ka Eesti jaoks olnud lõppastme toodang kõige kõrgema ilmutatud suhtelise eelisega, kuid riigiti võrreldes on Eesti jaoks edukam hoopiski osaliselt töödeldud kala ilmutatud suhteline ekspordieelis. Ehkki kasvuruumi veel on, et Eesti saaks koondarvestuses kalaekspordis oma naaberriigist Lätist suurema eelise. Mistõttu võiks järelda, et Läti kalaekspordi konkurentsivõime on parem Eesti omast. See on küll negatiivne järeldus Eesti jaoks, kuid arvestades, et kalavarusid tuleb siiski säilitada ja üldine kala tarbimine on maailmas

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

kasvanud, siis ei tohiks omaette eesmärgiks seada ainult konkurentsivõime tõstmist kalandussektoris. Arvestada tuleb ka teadlaste arvamustega ning rakendada tuleb ka Euroopa Liiduga kooskõlastatud poliitikat, kuid Maaeluministeriumi kaudu on eelnevalt välja toodud, et seda Eesti teebki.

Uurides põhjalikult Eesti kalaekspordi eelise RCA indekseid nii kauba alagruppide kaupa kui ka üldiselt ja võrreldes neid erinevate muutujatega ning otsides nende vahelist seost järeldub, et nii toore, osaliselt töödeldud kui ka kala lõpptoodangu ilmutatud suhtelise ekspordieelise, mida näitas RCA indeks ja kogutootlikkus lisandväärtuse alusel või müügitulu puhasrentaabluse vahel puuduvad tugevad seosed. Kõik nende muutujate vahelised seosed Eesti puhul jäid nõrgaks või väga nõrgaks ehk nende vahel praktiliselt puudub seos.

Eesti ja Läti kalaekspordi ilmutatud suhtelise eelise RCA indeksit võrreldes lisandväärtusega, töajõukuludega ühiku kohta ja SKP-d inimese kohta püsivhindades, siis ei erine Läti Eestist kuna ei Eesti ega Läti puhul ei ilmnenud tugevaid seoseid nende muutujate vahel.

Euroopa Liiduga liitumise järel ei ole küll märki Eesti kalaekspordi ilmutatud eelise tõusust RCA indeksi kaudu, kuid Euroopa Liiduga liitumine tõi kaasa kala impordile kehtestatud tollimaksud, mille eesmärgiks oli kaitsa Euroopa Liidu riikide kaubandust kolmandate maade suhtes. Ning Euroopa Liidu liitumine on tähendanud Eesti jaoks ka palju toetusi põllumajanduse kategoorias nagu eelnevalt kirjutatud ja kuna Eesti Statistikaameti andmebaas paneb kokku põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse kategooria, siis võiks arvata, et ka kalandussektor on Euroopa Liiduga liitumisest toetust saanud.

Ning kui arvestada, et ühte Eesti kalaettevõtet mõjutas palju ka listeeriabakteri skandaal, siis on seda enam positiivne leida, et vähemalt toore ja osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis on võrreldes Lätiga taas kasvama hakanud.

Kokkuvõte

Riikide majanduses mängib olulist rolli nii konkurentsivõime kui ka suhteline eelis. Riik peab olema konkurentsivõimeline, et oma majandust edendada ning eksisteerida. Konkurentsivõime üheks populaarsemaks hindamismeetodiks on RCA indeks, mis näitab suhtelise eelise kaudu konkurentsivõime olemasolu. Suhteline eelis ei pruugi aga keerukas ja rahvusvahelises kaubandussüsteemis välja paista, sest erinevaid tegureid on palju. Seepärast uurib käesolev töö ilmutatud suhtelise eelise olemasolu, sest see paistab kaubanduses kergemini välja.

Eesti kaubandusel läheb pigem hästi, nii uuritavas valdkonnas kui ka üldiselt ekspordis, sest võrdlustest eelneva aastaga tuli sageli välja, et tulemused on kasvanud. Toiduainetööstuses, läheb Eestil kasvavas joones nii tootmine kui ka eksport, võrreldes andmeid eelneva aastaga. Maailma kalakaubandus on kasvutrendis. Eesti kalatööstuse eksport on ka olnud üldiselt tõusvas joones, kuid alates 2013. aastast on olnud langus, mis on 2017. aastal uuesti tõusma hakanud.

Eesti kalatööstuse rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks sai valitud üks konkurentsivõime hindamisel enim kasutatud meetodeid, milleks on suhtelist eelist näitav RCA indeks. Valik põhineb teiste autorite kirjandusel, kuna seda mudelit on ka varasemalt palju kasutatud. Eesti RCA indeksit Lätiga võrreldes ilmneb, et kogu kalaekspordis on Läti eelis suurem, mis tähendab, et tema konkurentsivõime on parem. Kuid Eesti osaliselt töödeldud kala ekspordi eelis on Läti omast peaaegu kogu uuritud vahemiku olnud kõrgem ning toore kala ekspordi eelis on samuti viimastel aastatel olnud Läti omast kõrgem, mis näitab Eesti kalandussektori konkurentsivõime paranemist.

Arenguruumi veel on, kuid on ka positiivseid näitajaid. Ning arvestades, et tegemist on siiski piiratud ressursiga, siis tuleb arvestada ka selle taastumisvõimet, mida Eesti koostöös Euroopa Liidu ja teadlastega teebki. See tagab selle sektori jätkusuutlikkuse. Ja kuna töötlevas sektoris on olulisel kohal toiduainetööstus, mis on Eesti majandusele ja elanikkonnale oluline sektor, siis Eestil ei lähe kõige halvemini.

Viidatud allikad

1. Arrow, K. J., Chenery, H. B., Minhas, B. S., and Solow, R. M. (1961). " Capital Labour Substitution and Economic Efficiency ", *Review of Economics and Statistics*, pp. 225-50. Viidatud Balassa, B. (1965). Trade Liberalisation and „Revealed“ Comparative Advantage. *The Manchester School*, 33(2), pp. 99–123. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1965.tb00050.x> vahendusel. Kasutatud: 07.01.2021
2. Balassa, B. (1965). Trade Liberalisation and „Revealed“ Comparative Advantage. *The Manchester School*, 33(2), pp. 99–123. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1965.tb00050.x> Kasutatud: 07.01.2021
3. Balassa, B. (1965). Trade liberalization and revealed comparative advantage. *The Manchester School of Economic and Social Studies* 33: 99–123. Viidatud Matkovski, B., Kalaš, B., Zekić, S., & Jeremić, M. (2019). Agri-food competitiveness in South East Europe. *Outlook on Agriculture*, 48(4), pp. 326–335. <https://doi.org/10.1177/0030727019854770> vahendusel. Kasutatud: 07.01.2021
4. Ballance, R. Forstner, H. Murray, T. (1985). "On Measuring Comparative Advantage: A Note on Bowen's Indices." *Weltwirtschaftliches Archiv*, 121, pp. 346-350. Viidatud Vollrath, T. L. (1991). A theoretical evaluation of alternative trade intensity measures of revealed comparative advantage. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 127(2), pp. 265–280. <https://doi.org/10.1007/BF02707986> kaudu. Kasutatud 07.01.2021
5. Barnes, O., & Morris, C. (2021, jaanuar 1). Brexit trade deal: Who really owns UK fishing quotas? *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/52420116> Kasutatud: 23.01.2021
6. Bjelic´, P. (2014). Building competitiveness and increasing trade potential in the western balkans: Economic policy making in preparing for European integration. In Margo T and Bojcic-Dzelilovic V (ed.) *Public Policy Reform in the Western Balkans: Case Studies of Actors, Networks and Coalitions*. Netherlands: Springer Sviene and Business Media B.V, pp. 69–89. Viidatud Matkovski, B., Kalaš, B., Zekić, S., & Jeremić, M. (2019). Agri-food competitiveness in South East Europe. *Outlook on Agriculture*, 48(4), pp. 326–335. <https://doi.org/10.1177/0030727019854770> vahendusel. Kasutatud: 07.01.2021
7. Bojnec, S., & Ferto, I. (2018). Drivers of the duration of comparative advantage in the European Union’s agri-food exports. *Agricultural Economics (Zemědělská Ekonomika)*, 64(2), pp. 51–60. <https://doi.org/10.17221/173/2016-AGRICECON>

Kasutatud: 28.01.2021

8. Bojnec, S., & Ferto, I. (2016). Export competitiveness of the European Union in fruit and vegetable products in the global markets. *Agricultural Economics (Zemědělská Ekonomika)*, 62(7), pp. 299–310. <https://doi.org/10.17221/156/2015-AGRICECON>
Kasutatud: 28.01.2021
9. Bojnec, Š., & Ferto, I. (2014). Export competitiveness of dairy products on global markets: The case of the European Union countries. *Journal of Dairy Science*, 97(10), pp. 6151–6163. <https://doi.org/10.3168/jds.2013-7711> Kasutatud: 28.01.2021
10. Cann, O. (2016). *What is competitiveness?* World Economic Forum. <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/what-is-competitiveness/> Kasutatud: 27.01.2021
11. Carpenter, G., Kleinjans, R., Villasante, S., & O’Leary, B. C. (2016). Landing the blame: The influence of EU Member States on quota setting. *Marine Policy*, 64, pp. 9–15. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2015.11.001> Kasutatud: 23.01.2021
12. Dluhosch, B., Freytag, A., & Krüger, M. (1996). *International Competitiveness and the Balance of Payments*. Edward Elgar Publishing. Viidatud Lättemägi, R., & Laur, S. (2003). Konkurentsivõime ja selle mõõtmine tööstusharu tasandil—Eesti puidusektori konkurentsivõime. *Tartu Ülikooli Kirjastus*, pp. 11–20. <https://majandus.ut.ee/sites/default/files/mtk/RePEc/mtk/febpdf/febook18-01.pdf> vahendusel. Kasutatud 07.01.2021
13. Dragutinović-Mitrović, R., and Bjelić, P. (2015). Trade regimes and bilateral trade in the EU enlargement process: focus on the Western Balkans. *Acta Oeconomica* 65: 249–270, viidatud Matkovski, B., Kalaš, B., Zekić, S., & Jeremić, M. (2019). Agri-food competitiveness in South East Europe. *Outlook on Agriculture*, 48(4), pp. 326–335. <https://doi.org/10.1177/0030727019854770> vahendusel. Kasutatud: 07.01.2021
14. Eamets, R., Kaasa, A., Kaldaru, H., Parts, E., & Trasberg, V. (2005). *Sissejuhatus majandusteooriasse*. Tartu Ülikooli kirjastus. <https://core.ac.uk/download/pdf/154745735.pdf> Kasutatud 07.05.2021
15. EAS, (2019). Invest in Estonia. https://investinestonia.com/estonias-trade-increased-last-year-exports-of-goods-by-12-imports-by-10/?fbclid=IwAR0TfW4jJyCCih9cJ0zZF3uoeWCaMIKiIzeR4_7Ezh7OnX_MtGfZx_4yrwI Kasutatud 07.01.2021
16. Eesti Konjunkturiinstituut. (2019). *Eesti toidusektori ekspordivõimekus*. <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019->

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

- ekspordivoimekus.pdf Kasutatd: 22.01.21
17. Eesti Konjunktuuriinstituut. (2016). *Eesti toidusektori ekspordivõimekus*. 1–58. [https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-08/Eesti%20toidusektori%20ekspordiv%C3%B5imekus%20\(j%C3%A4tkuuring%202016\).pdf](https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-08/Eesti%20toidusektori%20ekspordiv%C3%B5imekus%20(j%C3%A4tkuuring%202016).pdf) Kasutatud 23.01.2021
 18. Eesti Statistikaamet. (2017). “Balti riikide ja Soome põllumajandussaaduste ja toidukaupade eksport” <https://www.stat.ee/et/uudised/2017/11/22/balti-riikide-ja-soome-pollumajandussaaduste-ja-toidukaupade-eksport> Kasutatud 07.01.2021
 19. Eesti Statistikaamet. (2021). *EM001: Ettevõtete majandusnäitajad | Näitaja, Tegevusala, Tööga hõivatud isikute arv ning Vaatlusperiood vahemikus 2005. – 2019.* <https://andmed.stat.ee/et/stat> Kasutatud 07.05.2021
 20. Eesti Vabariik Põllumajandusministeerium. (2013). *Eesti kalanduse strateegia 2014–2020.* <http://pics.vortskalandus.ee/uploads/eestikalandusestrateegia-2014-2020.pdf> Kasutatud: 28.01.2021
 21. Eesti vesiviljeluse sektori arengustrateegia 2014–2020. (2013). *Eesti vesiviljeluse sektori arengustrateegia 2014–2020.* Eesti Maaülikool Veterinaarmeditsiini ja Loomakasvatuse Instituut Kalakasvatuse osakond; Tallinna Ülikool Eesti Tuleviku-uuringute Instituut. <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/vesiviljeluse-arengustrateegia-2014-2020.pdf> Kasutatud: 28.01.2021
 22. EMS - Eesti märksõnastik <https://ems.elnet.ee/index.php> Kasutatud 07.01.2021
 23. Erjavec, E., Mortensen, K., Volk, T., et al. (2014). Gap analysis and recommendations. In: Erjavec E, Volk T and Mortensen K (ed.) *Agricultural Policy and European Integration in Southeastern Europe*. Budapest: Food and Agriculture Organization of the United Nations, pp. 39–60. Viidatud Matkovski, B., Kalaš, B., Zekić, S., & Jeremić, M. (2019). Agri-food competitiveness in South East Europe. *Outlook on Agriculture*, 48(4), pp. 326–335. <https://doi.org/10.1177/0030727019854770> vahendusel. Kasutatud: 07.01.2021
 24. Ferto, I. (2018). Global agri-food trade competitiveness: Gross versus value added exports. *Agris On-Line Papers in Economics and Informatics*, 10(4), pp. 39–47. <https://doi.org/10.7160/aol.2018.100404> Kasutatud: 28.01.2021
 25. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2020). *The State of World Fisheries and Aquaculture 2020*. FAO. <https://doi.org/10.4060/ca9229en> Kasutatud 26.01.2021

26. IMD. (s.a.). *IMD World Competitiveness Center*. IMD World Competitiveness Center. <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-reflections/international-competitiveness/> Kasutatud: 27.01.2021
27. Keskkonnaministeerium. (2020). Kalandus. <https://www.envir.ee/et/kalandus> Kasutatud 21.01.2021
28. Kommer, A. (n.d). *Rahvusvaheline majandusintegratsioon*. Tallinna Ülikooli Riigiteaduse Instituut. http://elvalikaine.tlu.ee/file/Rahvusvaheline_majandusintegratsioon.pdf Kasutatud: 07.01.2021
29. Laursen, K. (2015). Revealed comparative advantage and the alternatives as measures of international specialization. *Eurasian Business Review*, 5(1), pp. 99–115. <https://doi.org/10.1007/s40821-015-0017-1> Kasutatud 07.01.2021
30. Lättemägi, R., & Laur, S. (2003). Konkurentsivõime ja selle mõõtmine tööstusharu tasandil—Eesti puidusektori konkurentsivõime. *Tartu Ülikooli Kirjastus*, pp. 11–20. <https://majandus.ut.ee/sites/default/files/mtk/RePEc/mtk/febpdf/febook18-01.pdf> Kasutatud 07.01.2021
31. Maaeluministeerium. (2021). *Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030*. <https://www.agri.ee/et/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030> Kasutatud: 28.01.2021
32. Maaeluministeerium. (2020). „*Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030*“ eelnõu. <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/poka-2030/poka-2030-eelnou-2020-02-21.pdf> Kasutatud: 28.01.2021
33. Maaeluministeerium. (2017). *Venemaa sanktsioonid Euroopa Liidu toidukaupadele*. <https://www.agri.ee/et/venemaa-sanktsioonid-euroopa-liidu-toidukaupadele> Kasutatud 07.04.2021
34. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, & Rahandusministeerium. (2019). *2018. AASTA MAJANDUSÜLEVAADE*. https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusulevaade_2018_.pdf Kasutatud 07.01.2021
35. Matkovski, B., Kalaš, B., Zekić, S., & Jeremić, M. (2019). Agri-food competitiveness in South East Europe. *Outlook on Agriculture*, 48(4), pp. 326–335. <https://doi.org/10.1177/0030727019854770> Kasutatud: 07.01.2021
36. Naaris, E. (2018). Eesti toiduainetööstuse 2017. Aasta ülevaade. *Maaeluministeerium*.

- <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/ylevaated/ulevaade-toiduainetoostus-2017-02.pdf> Kasutatud 07.01.2021
37. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). Andmed: Eesti, Läti ja EL Põllumajanduse, metsanduse ja kalanudse sektoris lisandväärtuse, töajõukulude ja SKP kogu 1996. – 2020. <https://stats.oecd.org/> Kasutatud: 07.05.2021
38. Phillipson, J., & Symes, D. (2018). „A sea of troubles“: Brexit and the fisheries question. *Marine Policy*, 90, pp. 168–173. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2017.12.016> Kasutatud: 21.01.2021
39. Pihl, A. (2019, september 25). M.V. Woolis pesitseva bakterit esimene nakatunu oli Eesti vastsündinu. *ERR*. <https://www.err.ee/984268/m-v-woolis-pesitseva-bakteri-esimene-nakatunu-oli-eesti-vastsundinu> Kasutatud 23.01.2021
40. Porter, M. E. (1998). *The Competitive Advantage of Nations*. Macmillan Business. pp. 126-130.
41. Ruffin, R. J. (2002). David Ricardo's Discovery of Comparative Advantage. *History of Political Economy*, 34(4), pp. 727–748. <https://doi.org/10.1215/00182702-34-4-727> Kasutatud: 07.01.2021
42. Szczepaniak, I. (2018). Comparative advantages in Polish export to the European Union—Food products vs selected groups of non-food products. *Oeconomia Copernicana*, 9(2), 287–308. <https://doi.org/10.24136/oc.2018.015> Kasutatud 07.01.2021
43. Tamm, D., & Varblane, U. (2004). *Muutused Eesti kaubanduspoliitikas Euroopa Liidu liikmena*. Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži toimetised nr 27. <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/57592> Kasutatud: 04.05.2021
44. Vollrath, T. L. (1991). A theoretical evaluation of alternative trade intensity measures of revealed comparative advantage. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 127(2), 265–280. <https://doi.org/10.1007/BF02707986> Kasutatud: 07.01.2021
45. World Integrated Trade Solution. (2021). Andmed Eesti, Läti, Venemaa ja EL eksport ja import kalandussektoris 1996. – 2020. <https://wits.worldbank.org/WITS/WITS/Restricted/Login.aspx> Kasutatud: 07.05.2021

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisad

Lisa A

Eesti kalaeksport ja -import maailmaga ning Lätiga.

Aastad	Kaubagrupp	Eesti eksport maailmaga. Ühik 1000 USD	Eesti import maailmaga. Ühik 1000 USD	Eesti eksport Lätiga. Ühik 1000 USD	Eesti import Lätiga. Ühik 1000 USD
1996	0301	-	135.05	-	-
-	0302	4634.067	3438.769	-	13.189
-	0303	10153.156	9498.84	148.109	508.147
-	0304	10851.071	4288.754	6.838	-
-	0305	3235.983	532.769	2.072	1.45
-	0306	368.039	1138.826	156.087	-
-	0307	0.072	37.285	-	16.886
-	1604	72168.576	1926.864	3816.704	9.451
-	1605	598.621	495.631	65.494	-
Kokku		102009.585	21492.788	4195.304	549.123
1997	0301	42.293	98.458	14.43	-
-	0302	5674.572	3839.773	12.455	27.752
-	0303	19040.82	22807.932	319.497	463.481
-	0304	12513.532	8034.67	112.517	-
-	0305	5554.959	1139.092	11.146	4.605
-	0306	130.889	851.376	-	-
-	0307	19.146	64.607	5.107	-
-	1604	37615.54	2294.338	3531.912	0.601
-	1605	667.24	271.689	24.292	-
Kokku		81258.991	39401.935	4031.356	496.439
1998	0301	16.759	89.135	-	-
-	0302	5864.131	4221.148	10.813	139.997
-	0303	27849.956	26965.052	442.303	2424.572
-	0304	19159.512	9327.008	70.463	14.947
-	0305	4777.602	1108.858	18.692	6.899
-	0306	4234.428	957.151	13.73	-
-	0307	2.8	45.637	-	-
-	1604	38773.424	6964.807	2729.883	457.118
-	1605	500.864	325.079	41.216	-
Kokku		101179.476	50003.875	3327.1	3043.533
1999	0301	0.045	191.152	-	-
-	0302	4841.755	5688.05	20.823	30.107
-	0303	15279.481	14452.595	903.907	93.253
-	0304	25380.233	5176.519	27.838	3.451
-	0305	3578.451	315.443	31.153	-
-	0306	408.975	1104.702	24.847	-
-	0307	4.012	37.439	1.042	-
-	1604	28636.025	2691.194	1649.166	38.189

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Eesti kalaeksport ja -import maailmaga ning Lätiga.

-	1605	490.865	290.782	13.985	-
Kokku		78619.842	29947.876	2672.761	165
2000	0301	0.603	197.209	-	-
-	0302	3857.59	7876.793	43.117	5.279
-	0303	8235.174	9738.761	532.53	29.224
-	0304	27834.564	5611.513	121.618	-
-	0305	4838.921	334.275	81.418	1.626
-	0306	12079.227	1335.589	13.372	-
-	0307	106.922	96.445	-	-
-	1604	19768.421	3892.52	2173.917	115.032
-	1605	694.809	287.116	10.519	-
Kokku		77416.231	29370.221	2976.491	151.161
2001	0301	1.405	119.115	0.242	-
-	0302	3836.203	8509.519	52.98	9.305
-	0303	13619.214	15179.018	490.554	90.945
-	0304	33391.774	9534.232	40.19	35.149
-	0305	11377.517	705.158	40.906	1.178
-	0306	2454.775	1567.342	137.804	-
-	0307	17.035	103.163	14.395	-
-	1604	59207.882	6368.625	1476.063	130.098
-	1605	848.378	369.097	8.583	-
Kokku		124754.183	42455.269	2261.717	266.675
2002	0301	7.863	116.294	5.262	-
-	0302	3608.944	9045.593	12.85	63.378
-	0303	19402.269	22974.21	594.1	51.064
-	0304	41170.645	17695.501	152.994	73.855
-	0305	4941.723	1028.862	19.229	4.581
-	0306	2888.62	2226.072	62.541	-
-	0307	25.969	181.132	13.834	1.389
-	1604	54461.003	5813.979	1915.198	380.09
-	1605	1191.453	641.481	33.681	-
Kokku		127698.489	59723.124	2809.689	574.357
2003	0301	4.59	157.893	-	-
-	0302	6133.07	12337.071	9.096	315.458
-	0303	17798.166	24669.494	392.972	285.081
-	0304	50224.222	23866.062	155.698	153.405
-	0305	3305.672	2712.169	13.055	22.741
-	0306	5497.33	4247.74	128.273	-
-	0307	36.877	309.044	12.322	1.322
-	1604	56603.786	7332.678	1748.627	626.252
-	1605	1181.101	867.9	28.688	3.023
Kokku		140784.814	76500.051	2488.731	1407.282
2004	0301	-	304.499	-	-
-	0302	5112.659	15668.872	1.074	163.487

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Eesti kalaeksport ja -import maailmaga ning Lätiga.

-	0303	20422.399	24644.658	171.432	477.513
-	0304	56808.2	25195.223	35.284	363.908
-	0305	2677.112	2000.519	1.592	15.426
-	0306	5111.559	4499.352	545.193	-
-	0307	14.681	440.36	-	-
-	1604	42733.127	8561.078	3151.137	543.075
-	1605	1281.083	1003.187	8.232	-
Kokku		134160.82	82317.748	3913.944	1563.409
2005	0301	290.746	166.561	-	9.317
-	0302	6477.1	17533.491	19.073	373.668
-	0303	30046.169	30020.312	443.251	153.18
-	0304	53918.534	29245.098	412.998	114.127
-	0305	2507.478	2851.794	30.058	61.376
-	0306	8855.382	9918.658	446.205	1.829
-	0307	134.379	593.673	49.365	0.43
-	1604	41501.25	16998.784	2027.706	2831.841
-	1605	2080.102	1539.535	62.203	13.01
Kokku		145811.14	108867.906	3490.859	3558.778
2006	0301	286.603	284.708	2.397	1.668
-	0302	5323.128	22370.703	563.794	984.078
-	0303	25753.021	24430.978	522.447	145.489
-	0304	48489.93	24349.469	388.653	97.302
-	0305	3744.555	2892.73	55.156	95.099
-	0306	16515.344	14791.854	601.541	0.227
-	0307	131.016	644.387	0.791	-
-	1604	42782.644	20375.551	2067.24	5457.595
-	1605	3360.563	1646.399	37.922	4.439
Kokku		146386.804	111786.779	4239.941	6785.897
2007	0301	130.408	594.459	113.11	370.004
-	0302	2376.46	18489.011	633.603	6517.99
-	0303	22703.618	17271.703	425.656	104.737
-	0304	43669.537	26310.848	454.433	44.149
-	0305	4937.812	3956.417	186.002	275.277
-	0306	20161.169	20010.029	815.616	10.734
-	0307	411.332	1086.144	350.148	1.049
-	1604	42040.414	36622.809	4246.213	19796.54
-	1605	3460.69	1806.415	278.888	34.712
Kokku		139891.44	126147.835	7503.669	27155.192
2008	0301	329.856	1157.106	81.996	934.395
-	0302	2648.065	27254.603	222.026	4789.435
-	0303	28454.896	19440.293	1364.502	431.657
-	0304	35491.914	18525.219	707.275	442.233
-	0305	3736.876	2586.782	299.266	202.495
-	0306	22513.085	15224.638	781.016	14.892
-	0307	50.888	1665.752	3.866	9.473

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Eesti kalaeksport ja -import maailmaga ning Lätiga.

-	1604	51465.368	52746.752	6948.028	30733.012
-	1605	4020.985	2423.173	387.309	32.828
Kokku		148711.933	141024.318	10795.284	37590.42
2009	0301	245.042	1765.714	14.756	812.275
-	0302	4443.812	17495.861	320.071	2508.612
-	0303	35624.861	12916.164	2319.194	2000.668
-	0304	31237.075	20396.883	592.942	257.909
-	0305	3368.673	1994.075	301.29	334.418
-	0306	19024.694	10174.753	412.611	62.943
-	0307	89.689	1567.85	13.199	2.416
-	1604	42256.442	30205.351	2589.942	12971.466
-	1605	4039.842	1350.405	62.089	34.146
Kokku		140330.13	97867.056	6626.094	18984.853
2010	0301	343.783	451.153	3.138	13.656
-	0302	10188.901	27559.299	353.897	2107.087
-	0303	44294.413	13413.152	2783.668	2801.797
-	0304	35509.924	26525.994	2048.734	655.996
-	0305	13815.426	2414.615	10135.893	235.635
-	0306	39465.668	14961.421	814.331	7.467
-	0307	70.341	1059.541	26.13	3.324
-	1604	43088.55	29994.167	2522.733	13791.786
-	1605	5328.341	1237.74	408.211	41.317
Kokku		192105.347	117617.082	19096.735	19658.065
2011	0301	7.199	311.871	3.297	14.611
-	0302	17582.678	52687.026	2768.062	25763.155
-	0303	64300.405	20810.835	4650.548	3623.551
-	0304	39057.841	26764.435	2654.725	2445.831
-	0305	14243.282	2651.951	1251.166	51.363
-	0306	45535.392	16193.424	604.631	4.065
-	0307	295.904	932.646	62.978	4.833
-	1604	36134.065	27160.59	1588.849	10353.228
-	1605	7587.065	4114.65	620.8	68.183
Kokku		224743.831	151627.428	14205.056	42328.82
2012	0301	312.215	299.525	3.597	15.725
-	0302	3953.098	51181.94	1735.883	24098.578
-	0303	71008.148	24612.849	4435.422	1847.82
-	0304	50825.541	28056.955	2328.341	4949.653
-	0305	34654.923	28173.578	4737.046	24479.101
-	0306	45225.146	9262.657	631.994	38.217
-	0307	799.746	1147.786	105.931	7.782
-	1604	35228.706	23702.918	1839.673	6156.074
-	1605	7513.258	3727.281	764.631	41.734
Kokku		249520.781	170165.489	16582.518	61634.684
2013	0301	608.143	479.989	14.878	3.644
-	0302	4353.84	71350.146	2254.244	41088.631

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Eesti kalaeksport ja -import maailmaga ning Lätiga.

-	0303	81114.061	28365.024	5931.707	2374.592
-	0304	57225.377	48487.094	2630.65	16311.682
-	0305	45491.978	20348.185	9172.747	14724.961
-	0306	31945.388	12834.125	652.748	201.073
-	0307	425.437	1436.46	143.547	10.772
-	1604	32521.839	25766.407	1844.4	5666.857
-	1605	7911.36	4498.613	993.233	64.429
Kokku		261597.423	213566.043	23638.154	80446.641
2014	0301	469.34	164.548	48.889	7.951
-	0302	6854.82	87626.937	2297.55	10620.602
-	0303	89388.14	28628.406	5373.967	1307.262
-	0304	50687.095	30142.054	2927.654	566.015
-	0305	32994.538	9904.801	1049.585	1636.399
-	0306	19151.778	12777.214	866.221	438.808
-	0307	297.427	1014.058	113.521	26.174
-	1604	35744.185	24058.884	1074.587	3879.295
-	1605	10628.179	6001.712	1167.349	58.457
Kokku		246215.502	200318.614	14919.323	18540.963
2015	0301	363.893	68.466	-	3.707
-	0302	11930.211	80568.774	1670.342	1992.298
-	0303	50641.154	15166.108	3546.431	781.753
-	0304	40870.815	26288.938	2173.919	277.686
-	0305	35865.624	6034.323	4690.15	350.013
-	0306	20807.235	9881.952	578.471	173.183
-	0307	263.719	1011.193	92.96	23.377
-	1604	28763.947	20677.336	698.21	2500.779
-	1605	7363.964	3922.789	739.219	35.091
Kokku		196870.562	163619.879	14189.702	6137.887
2016	0301	478.515	111.291	-	0.111
-	0302	7026.317	41502.24	1157.707	499.871
-	0303	30108.008	16545.005	1553.351	1079.086
-	0304	39569.718	25919.872	2001.145	388.606
-	0305	21742.155	4960.84	2062.482	262.889
-	0306	18580.043	9050.354	575.301	65.803
-	0307	415.487	1168.809	116.002	11.793
-	1604	24260.906	21376.92	1043.891	2194.611
-	1605	10029.41	6518.292	436.867	54.26
Kokku		152210.559	127153.623	8946.746	4557.03
2017	0301	472.469	115.214	-	-
-	0302	7529.673	48189.651	1605.889	914.029
-	0303	36719.364	19521.573	2332.749	704.222
-	0304	39704.295	26193.805	1789.96	333.407
-	0305	21670.771	5928.52	841.93	422.159
-	0306	17024.227	8262.674	571.057	57.035
-	0307	643.133	749.612	131.797	4.303

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Eesti kalaeksport ja -import maailmaga ning Lätiga.

-	1604	25091.48	23648.517	1672.42	3046.218
-	1605	13077.908	10197.778	662.099	58.942
Kokku		161933.32	142807.344	9607.901	5540.315
2018	0301	456.508	43.308	-	2.033
-	0302	8617.34	40216.001	2412.151	107.79
-	0303	42963.376	22239.902	1732.467	1158.964
-	0304	39667.547	33621.407	3303.24	626.665
-	0305	16687.119	6310.184	372.488	417.087
-	0306	20108.542	8750.308	791.438	23.864
-	0307	534.049	705.769	120.093	11.095
-	1604	30973.104	24833.715	3442.433	3117.714
-	1605	16257.858	13485.301	904.757	98.672
Kokku		176265.443	150205.895	13079.067	5563.884
2019	0301	162.603	69.476	-	6.61
-	0302	7498.456	43869.389	2091.292	325.085
-	0303	51635.879	20270.85	3777.338	1125.257
-	0304	44377.256	38411.742	3887.745	2622.436
-	0305	13422.431	8781.165	367.894	231.999
-	0306	45065.983	6640.444	1050.56	14.733
-	0307	756.379	832.195	210.257	20.754
-	1604	34227.664	22338.571	2418.2	3373.716
-	1605	15002.983	15626.528	745.535	94.642
Kokku		212149.634	156840.36	14548.821	7815.232
2020	0301	261.99	88.941	11.386	23.031
-	0302	7064.025	39086.366	2005.054	784.577
-	0303	47515.394	20343.007	3865.191	1447.237
-	0304	40790.051	40590.762	4631.894	1024.494
-	0305	11501.461	9024.785	242.737	160.588
-	0306	28446.074	6099.141	951.262	34.21
-	0307	1136.081	877.579	267.889	41.925
-	1604	32817.377	24874.719	3969.325	3814.738
-	1605	16541.831	15867.726	503.272	188.198
Kokku		186074.284	156853.026	16448.01	7518.998

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Lisa B

Läti kalaeksport ja -import maailmaga ning Eestiga.

Aastad	Kaubagrupp	Läti eksport maailmaga. Ühik 1000 USD	Läti import maailmaga. Ühik 1000 USD	Läti eksport Eestiga. Ühik 1000 USD	Läti import Eestiga. Ühik 1000 USD
1996	0301	-	-	-	-
-	0302	-	-	-	-
-	0303	-	-	-	-

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Läti kalaeksport ja -import maailmaga ning Eestiga.

-	0304	-	-	-	-
-	0305	-	-	-	-
-	0306	-	-	-	-
-	0307	-	-	-	-
-	1604	-	-	-	-
-	1605	-	-	-	-
Kokku		0	0	0	0
1997	0301	58.662	156.046	-	14.673
-	0302	1417.268	636.723	26.824	12.585
-	0303	5280.266	31631.812	201.044	321.828
-	0304	1889.894	2902.57	12.22	10.427
-	0305	3076.022	100.742	4.682	11.177
-	0306	30.965	390.829	-	-
-	0307	45.673	142.656	-	5.093
-	1604	69730.768	1689.222	0.598	1138.675
-	1605	17.462	48.841	-	13.131
Kokku		81546.98	37699.441	245.368	1527.589
1998	0301	21.923	158.867	-	-
-	0302	3694.274	441.642	133.614	9.357
-	0303	2405.276	19962.336	73.467	365.404
-	0304	3139.691	2825.371	15.404	36.756
-	0305	1260.884	195.356	1.413	15.864
-	0306	25.368	622.557	-	3.369
-	0307	78.842	204.197	-	-
-	1604	35354.456	2491.876	394.9	1479.325
-	1605	0.535	191.345	-	2.383
Kokku		45981.249	27093.547	618.798	1912.458
1999	0301	1.245	217.279	-	-
-	0302	3726.87	296.49	30.133	11.39
-	0303	2226.032	12829.815	75.277	677.306
-	0304	4083.244	2633.314	3.337	2.49
-	0305	506.045	142.75	-	17.675
-	0306	0.711	678.892	-	12.523
-	0307	72.183	245.253	-	-
-	1604	18686.544	2872.576	21.801	1466.792
-	1605	0.579	260.973	-	2
Kokku		29303.453	20177.342	130.548	2190.176
2000	0301	1.621	339.586	-	-
-	0302	2564.792	1278.097	5.449	45.713
-	0303	2021.393	12711.314	22.544	293.082
-	0304	5084.42	2471.87	11.753	33.08
-	0305	430.114	183.45	2.017	61.762
-	0306	23.039	648.254	-	13.917
-	0307	121.243	208.259	0.02	-
-	1604	18712.647	3197.781	106.472	1151.5
-	1605	1.701	252.699	-	3.039

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Läti kalaeksport ja -import maailmaga ning Eestiga.

Kokku		28960.97	21291.31	148.255	1602.093
2001	0301	0.338	395.306	-	-
-	0302	3535.318	3531.152	10.02	2.634
-	0303	3554.373	14864.06	152.051	116.712
-	0304	8030.119	2436.712	20.044	4.561
-	0305	993.408	254.676	1.149	31.67
-	0306	27.63	935.058	-	8.03
-	0307	67.669	275.427	-	-
-	1604	48147.149	3968.051	139.557	1015.615
-	1605	2.495	193.994	-	-
Kokku		64358.499	26854.436	322.821	1179.222
2002	0301	3.528	314.445	-	5.321
-	0302	2625.779	4744.959	26.446	2.354
-	0303	4624.713	13499.272	42.36	352.255
-	0304	8798.772	2732.151	72.627	11.351
-	0305	837.397	397.589	4.373	25.389
-	0306	20.927	1087.259	-	-
-	0307	107.585	350.828	1.436	0.977
-	1604	55750.994	4551.541	400.062	962.001
-	1605	28.012	206.849	-	-
Kokku		72797.707	27884.893	547.304	1359.648
2003	0301	0.687	313.752	-	-
-	0302	3691.547	7043.854	301.813	8.941
-	0303	6580.115	11236.744	259.037	266.088
-	0304	8709.21	3518.538	48.986	52.263
-	0305	811.588	799.847	60.898	13.29
-	0306	30.723	1760.535	-	347.064
-	0307	177.571	411.831	1.303	-
-	1604	53746.264	5088.357	487.63	1757.926
-	1605	343.185	350.696	3.252	6.121
Kokku		74090.89	30524.154	1162.919	2451.693
2004	0301	1.219	319.608	-	-
-	0302	3550.891	8779.282	521.491	5.472
-	0303	6852.211	11148.081	292.851	598.909
-	0304	12536.86	5033.316	289.705	192.543
-	0305	1058.466	860.65	40.594	21.851
-	0306	109.606	1896.084	28.555	264.875
-	0307	379.026	498.297	-	75.154
-	1604	80772.81	4943.561	26572.128	885.498
-	1605	763.711	1138.931	12.972	11.429
Kokku		106024.8	34617.81	27758.296	2055.731
2005	0301	0.311	314.116	-	41.94
-	0302	6862.927	14903.319	3623.378	100.535
-	0303	9339.444	16276.813	474.044	614.183
-	0304	12508.955	10335.423	423.624	338.546

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Läti kalaeksport ja -import maailmaga ning Eestiga.

-	0305	1599.212	658.776	102.865	56.499
-	0306	167.884	1848.302	6.461	375.241
-	0307	296.046	556.307	0.174	59.649
-	1604	97565.975	8213.705	26574.641	1046.753
-	1605	433.539	1393.558	27.72	107.244
Kokku		128774.293	54500.319	31232.907	2740.59
2006	0301	0.988	133.228	0.496	3.126
-	0302	9482.351	18841.47	4220.267	430.433
-	0303	10636.239	20563.737	330.96	750.576
-	0304	18374.356	11310.019	293.633	529.582
-	0305	4207.138	1660.001	93.523	156.31
-	0306	510.749	3603.209	41.073	632.091
-	0307	269.251	1155.057	15.548	18.985
-	1604	110476.776	9523.509	21050.518	1072.394
-	1605	2312.043	1846.754	50.639	269.6
Kokku		156269.891	68636.984	26096.657	3863.097
2007	0301	0.07	512.806	0.031	5.575
-	0302	21712.072	36827.469	9533.058	570.381
-	0303	14635.656	22508.434	437.71	756.161
-	0304	15996.078	14293.079	563.089	668.111
-	0305	6326.39	2813.476	524.755	333.943
-	0306	809.649	4663.005	150.907	727.973
-	0307	309.23	1448.508	34.97	17.365
-	1604	91330.343	17794.826	19744.5	3077.433
-	1605	2695.161	3940.665	326.76	439.01
Kokku		153814.649	104802.268	31315.78	6595.952
2008	0301	2.626	596.31	2.496	32.802
-	0302	33008.539	48578.581	14422.786	604.31
-	0303	18694.74	34329.974	954.141	1950.602
-	0304	23360.344	18612.374	1056.099	512.266
-	0305	9295.226	2167.609	608.283	201.838
-	0306	608.713	5005.467	144.649	911.267
-	0307	649.315	1364.756	41.962	3.496
-	1604	120148.915	23372.954	28488.932	4098.182
-	1605	2513.42	4385.615	356.936	421.284
Kokku		208281.838	138413.64	46076.284	8736.047
2009	0301	1.067	516.758	0.874	13.317
-	0302	34077.253	42158.516	14505.836	313.722
-	0303	20815.464	31053.736	2151.117	736.823
-	0304	22645.035	13460.253	5472.006	812.845
-	0305	8910.413	1578.993	496.825	106.59
-	0306	276.487	2247.501	38.766	485.037
-	0307	818.43	888.589	66.817	21.965
-	1604	73436.817	15841.61	13006.401	2163.538
-	1605	701.759	2301.753	171.786	83.023

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Läti kalaeksport ja -import maailmaga ning Eestiga.

Kokku		161682.725	110047.709	35910.428	4736.86
2010	0301	0.464	462.377	0.37	179.032
-	0302	33733.075	46908.083	16926.663	808.271
-	0303	17767.87	29676.052	2673.334	2389.509
-	0304	26531.863	25986.063	3421.356	12291.561
-	0305	8464.128	2630.051	226.708	349.41
-	0306	739.946	3189.313	74.239	666.344
-	0307	779.5	1221.031	58.819	6.603
-	1604	73329.155	15200.171	12640.678	1023.676
-	1605	808.264	2479.539	178.054	114.412
Kokku		162154.265	127752.68	36200.221	17828.818
2011	0301	9.933	360.006	0.508	-
-	0302	47451.72	60638.61	30383.514	1734.946
-	0303	21179.608	45268.881	4874.859	3829.172
-	0304	28008.854	24582.98	5449.576	5266.843
-	0305	6370.024	3419.605	312.763	1075.024
-	0306	1171.531	6943.302	220.758	710.051
-	0307	846.317	1971.965	71.734	67.193
-	1604	92496.731	19614.299	12089.34	1428.199
-	1605	3056.8	3176.475	264.71	449.059
Kokku		200591.518	165976.123	53667.762	14560.487
2012	0301	165.38	590.763	-	-
-	0302	48500.239	66415.326	33635.804	1982.845
-	0303	22958.149	34822.22	5246.424	4212.339
-	0304	23157.791	19845.874	6535.332	6396.733
-	0305	28412.736	26443.942	18759.901	1484.465
-	0306	1530.068	9291.686	459.189	1303.961
-	0307	881.941	1864.456	87.175	108.618
-	1604	107329.469	25283.064	16677.492	1658.004
-	1605	4108.654	2706.015	124.777	320.179
Kokku		237044.427	187263.346	81526.094	17467.144
2013	0301	56.739	589.185	-	-
-	0302	54027.947	82270.673	41682.203	1292.721
-	0303	28335.735	42305.05	5659.669	5349.822
-	0304	32239.747	35911.608	15821.156	10255.75
-	0305	35686.968	16974.181	16505.066	1958.352
-	0306	1805.211	11941.29	778.468	1394.348
-	0307	1364.998	3014.811	186.243	276.035
-	1604	112555.143	26870.654	7950.747	1311.004
-	1605	5246.996	3918.646	249.681	446.827
Kokku		271319.484	223796.098	88833.233	22284.859
2014	0301	0.046	396.963	0.046	25.322
-	0302	23406.873	62193.508	13263.234	5795.482
-	0303	28160.087	46224.985	7190.157	4834.837
-	0304	26525.36	20897.684	9383.877	2855.384

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Läti kalaeksport ja -import maailmaga ning Eestiga.

-	0305	24115.901	14959.878	968.058	1041.636
-	0306	2096.682	9465.296	811.514	1878.764
-	0307	1553.362	2743.196	227.165	115.373
-	1604	109785.426	27134.117	5243.838	935.411
-	1605	5023.454	4314.95	729.397	395.626
Kokku		220667.191	188330.577	37817.286	17877.835
2015	0301	0.051	286.497	-	20.435
-	0302	29830.361	54989.877	19064.682	2276.462
-	0303	22743.065	24137.93	2322.371	2000.434
-	0304	13685.472	27242.232	2972.153	8433.374
-	0305	19771.274	7892.365	1025.385	873.177
-	0306	2121.05	8739.283	648.895	854.401
-	0307	1407.12	2229.045	278.948	54.014
-	1604	78339.254	21411.09	4847.526	604.554
-	1605	4417.616	4152.464	425.295	284.049
Kokku		172315.263	151080.783	31585.255	15400.9
2016	0301	24.739	990.393	0.071	51.584
-	0302	29742.578	73221.209	15658.672	2063.413
-	0303	21311.321	34238.105	3129.662	2486.956
-	0304	40120.523	30312.121	2521.476	3739.899
-	0305	23277.841	4300.961	691.928	628.573
-	0306	2296.435	8435.673	567.616	713.673
-	0307	1427.599	2847.233	281.343	155.16
-	1604	67396.564	22438.145	4538.211	855.742
-	1605	4778.594	3953.885	312.357	315.711
Kokku		190376.194	180737.725	27701.336	11010.711
2017	0301	229.464	1093.766	0.034	0.147
-	0302	21786.905	60862.126	11765.86	2752.041
-	0303	28332.53	46638.006	3399.972	3871.321
-	0304	46288.96	31496.596	3132.767	3613.88
-	0305	30464.181	4425.55	3281.428	335.565
-	0306	2116.93	7851.74	612.945	849.134
-	0307	1283.825	2323.249	188.509	43.355
-	1604	80660.412	24294.854	5216.31	1104.856
-	1605	4523.881	4674.191	377.285	351.591
Kokku		215687.088	183660.078	27975.11	12921.89
2018	0301	287.261	994.933	0.118	21.426
-	0302	17725.98	63617.616	9052.734	1717.167
-	0303	28146.758	51932.437	2839.83	2758.61
-	0304	57641.295	33384.217	4129.108	5831.511
-	0305	33776.5	4076.439	1765.477	413.436
-	0306	2145.211	7053.948	722.652	1054.82
-	0307	1389.586	2506.722	253.911	90.758
-	1604	92562.455	23932.128	4877.129	1135.013
-	1605	2008.224	4878.995	499.531	424.578

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Läti kalaeksport ja -import maailmaga ning Eestiga.

Kokku		235683.27	192377.435	24140.49	13447.319
2019	0301	118.263	849.178	0.659	30.037
-	0302	14364.066	59688.263	8193.4	2339.856
-	0303	23553.161	49665.259	2418.032	3109.478
-	0304	42179.617	31406.005	2497.421	4858.7
-	0305	24149.823	6451.991	1002.496	442.007
-	0306	2051.185	6988.433	630.359	1245.899
-	0307	1533.036	2484.893	272.385	93.542
-	1604	101182.745	26508.544	4356.839	1346.427
-	1605	2996.836	6417.287	505.829	508.299
Kokku		212128.732	190459.853	19877.42	13974.245
2020	0301	35.413	339.563	17.332	27.401
-	0302	7804.861	41588.58	4338.135	1511.117
-	0303	25435.42	66231.946	2124.658	4693.739
-	0304	38551.022	37929.203	2589.112	7359.324
-	0305	19272.038	7655.901	677.427	287.811
-	0306	2293.729	6795.848	605.93	874.06
-	0307	1807.889	2350.507	329.441	113.102
-	1604	124268.607	25179.275	4987.575	1034.808
-	1605	3768.114	6152.569	663.761	412.833
Kokku		223237.093	194223.392	16333.371	16314.195

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa C

Eesti kalaeksport Venemaale vahemikus 1996. – 2020. kaubagruppide lõikes.

Aastad	SUM 01-03	SUM 04-07	SUM 1604-1605	Kokku:
1996	5683	2420	42569	50672
1997	5614	3077	16239	24930
1998	3908	2409	8648	14964
1999	4554	1069	3073	8696
2000	2934	1405	1079	5419
2001	5990	2897	2549	11436
2002	13751	3818	3378	20947
2003	15169	5271	2026	22467
2004	18378	5312	4359	28049
2005	27674	10042	8539	46255
2006	20187	8495	5202	33884
2007	11881	7343	2488	21712
2008	11568	5161	1944	18673
2009	16720	7395	2198	26312
2010	23070	2378	1888	27336
2011	23224	2017	2280	27521
2012	20071	312	2229	22613
2013	18657	1788	1794	22239
2014	14164	537	4206	18906
2015	56	95	3635	3785
2016	0	0	0	0
2017	0	0	0	0
2018	0	0	1745	1745
2019	0	0	1556	1556
2020	0	0	0	0

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa D

Läti kalaeksport Venemaale kaubagruppide lõikes vahemikus 1996. – 2020.

Aastad	SUM 01-03	SUM 04-07	SUM 1604-1605	Kokku:
1996	0	0	0	0
1997	2693	2617	38430	43740
1998	629	729	16901	18259
1999	592	30	9750	10372
2000	192	34	9691	9916
2001	377	13	33281	33671
2002	958	30	37681	38668
2003	2825	218	36421	39465
2004	1925	548	29781	32254
2005	1658	176	26609	28443
2006	542	0	27409	27951
2007	1868	0	18074	19943
2008	1538	0	25461	27000
2009	2229	10	17333	19572
2010	1449	0	23504	24954
2011	1917	180	33788	35885
2012	2090	328	38924	41342
2013	3541	249	39526	43316
2014	849	37	35298	36184
2015	6	0	10308	10314
2016	0	0	47	47
2017	0	0	0	0
2018	0	0	902	902
2019	0	0	1779	1779
2020	18	0	1525	1543

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa E

Eesti kalaimpordi suhtelise eelise RMA indeks kaubagruppide lõikes ja kokku vahemikus
1996. – 2020.

Aastad	RMA EST 01-03	RMA EST 04-07	RMA EST 1604, 1605	RMA EST KÕIK
1996	1.2	0.3	0.4	0.6
1997	2.0	0.4	0.3	0.9
1998	2.3	0.5	0.8	1.1
1999	1.6	0.3	0.4	0.7
2000	1.3	0.3	0.6	0.7
2001	1.6	0.5	0.8	0.9
2002	2.0	0.8	0.7	1.1
2003	1.8	0.9	0.7	1.1
2004	1.9	0.9	0.7	1.2
2005	1.9	1.1	1.3	1.4
2006	1.4	0.8	1.2	1.1
2007	1.0	0.9	1.9	1.1
2008	1.4	0.7	2.6	1.3
2009	1.2	0.9	1.9	1.2
2010	1.4	1.0	1.9	1.3
2011	1.7	0.8	1.3	1.2
2012	1.8	1.1	1.0	1.3
2013	2.3	1.3	1.1	1.6
2014	2.5	0.8	1.1	1.4
2015	2.6	0.8	1.2	1.4
2016	1.4	0.7	1.3	1.0
2017	1.5	0.7	1.1	1.0
2018	1.2	0.7	1.1	1.0
2019	1.4	0.8	1.2	1.1
2020	1.8	0.7	1.1	1.0

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa F

Läti kalaimpordi suhtelise eelise RMA indeks kaubagruppide lõikes ja kokku vahemikus

1997. – 2020.

Aastad	RMA LVA 01-03	RMA LVA 04-07	RMA LVA 1604, 1605	RMA LVA KÕIK
1996	-	-	-	-
1997	4.0	0.2	0.4	1.4
1998	2.2	0.2	0.5	0.9
1999	1.5	0.2	0.6	0.7
2000	1.7	0.2	0.7	0.8
2001	1.9	0.2	0.8	0.8
2002	1.6	0.2	0.7	0.8
2003	1.4	0.3	0.7	0.7
2004	1.2	0.3	0.6	0.6
2005	1.5	0.4	0.8	0.9
2006	1.6	0.4	0.8	0.9
2007	1.9	0.5	1.2	1.0
2008	2.7	0.6	1.4	1.4
2009	3.2	0.6	1.3	1.6
2010	3.0	0.9	1.3	1.7
2011	3.1	0.7	1.2	1.6
2012	2.9	1.1	1.3	1.8
2013	3.4	1.3	1.4	2.0
2014	2.8	0.8	1.4	1.5
2015	2.4	0.9	1.3	1.5
2016	3.0	0.8	1.4	1.6
2017	2.6	0.8	1.0	1.5
2018	2.5	0.7	0.9	1.3
2019	2.4	0.7	1.1	1.3
2020	3.3	0.7	0.8	1.3

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa G

Euroopa Liidu kalaimpordi suhtelise eelise RMA indeks kaubagruppide lõikes ja kokku vahemikus 1996. – 2020.

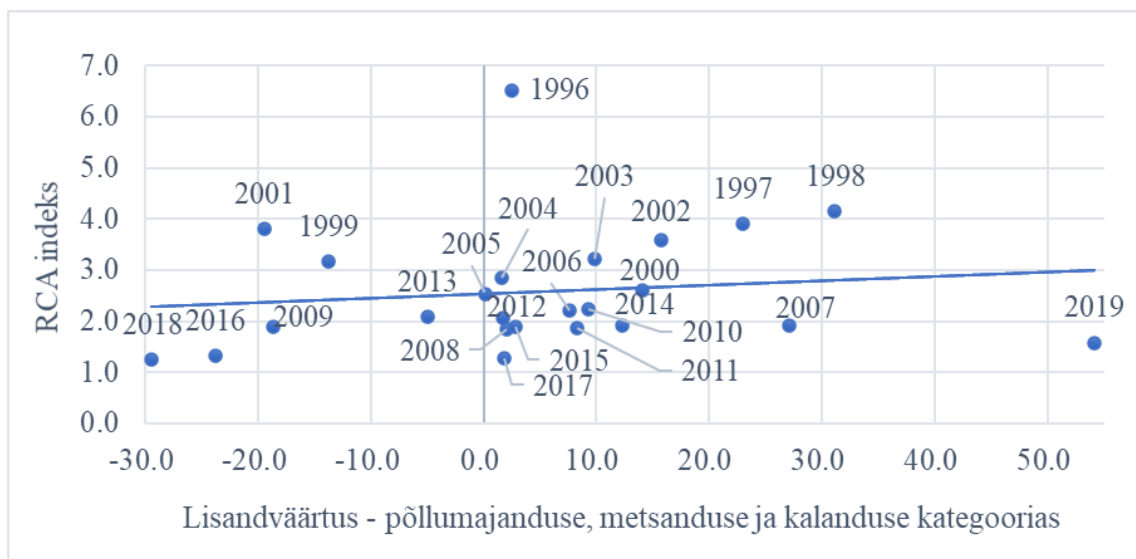
Aastad	RMA EL 01-03	RMA EL 04-07	RMA EL 1604,1605	RMA EL KÕIK
1996	0.8	0.8	1.0	0.8
1997	0.9	0.8	1.0	0.9
1998	0.9	0.9	1.1	0.9
1999	0.8	0.9	1.0	0.9
2000	0.8	0.9	1.0	0.9
2001	0.8	1.0	1.0	0.9
2002	0.8	0.9	1.0	0.9
2003	0.9	1.0	1.1	1.0
2004	0.9	1.0	1.0	1.0
2005	0.9	1.1	1.1	1.0
2006	1.0	1.1	1.1	1.1
2007	1.0	1.1	1.2	1.1
2008	1.0	1.2	1.2	1.1
2009	1.0	1.1	1.2	1.1
2010	1.0	1.2	1.2	1.2
2011	1.0	1.2	1.2	1.1
2012	1.0	1.2	1.2	1.2
2013	1.1	1.2	1.3	1.2
2014	1.2	1.2	1.3	1.2
2015	1.2	1.2	1.3	1.2
2016	1.2	1.2	1.2	1.2
2017	1.2	1.2	1.2	1.2
2018	1.2	1.1	1.2	1.2
2019	1.2	1.1	1.2	1.1
2020	1.2	0.8	1.0	1.0

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODEDE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa H

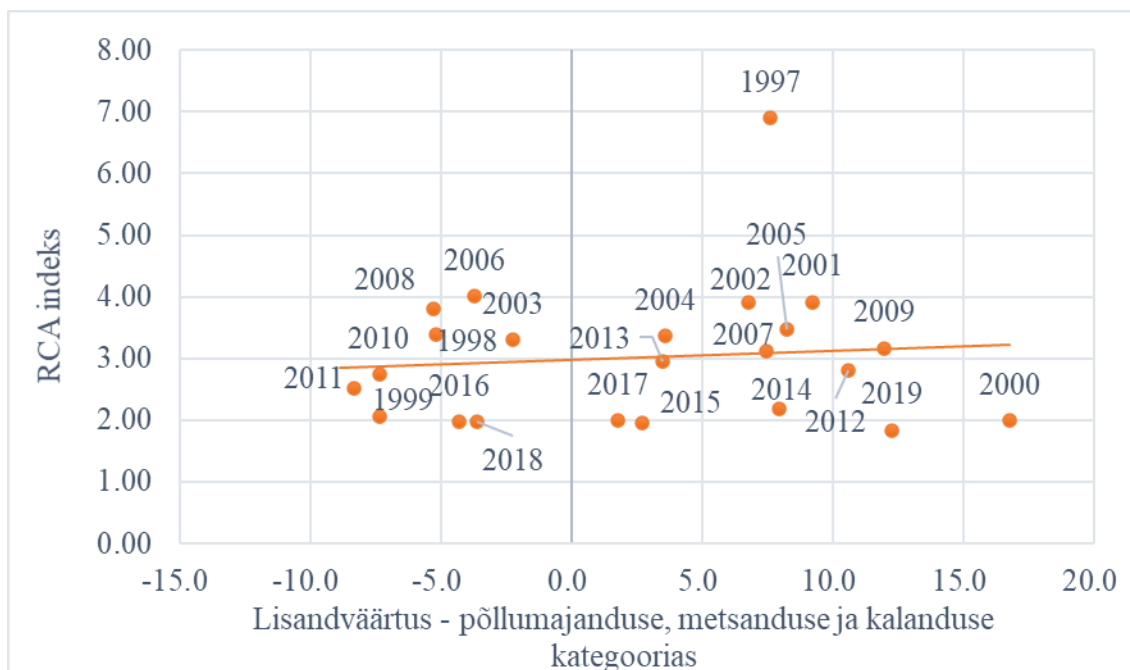
Eesti kalaekspordi eelist näitava RCA indeksi ja lisandväärtuse suhe 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

Lisa I

Läti kalaekspordi eelist näitava RCA indeksi ja lisandväärtuse suhe 1997. – 2020.

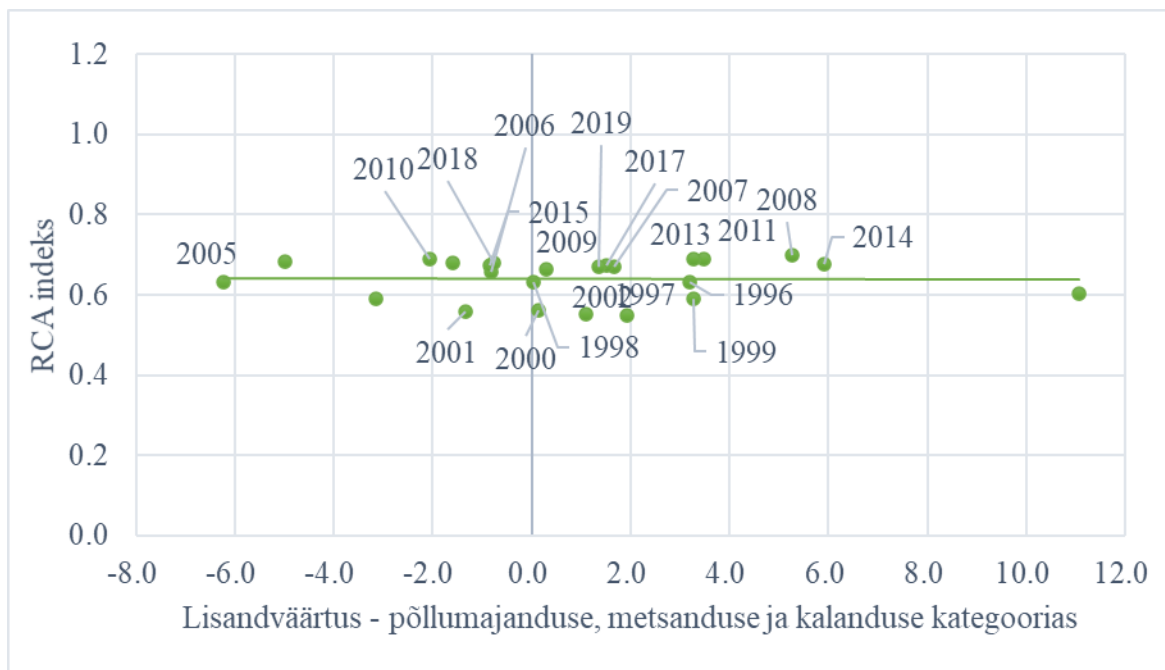

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa J

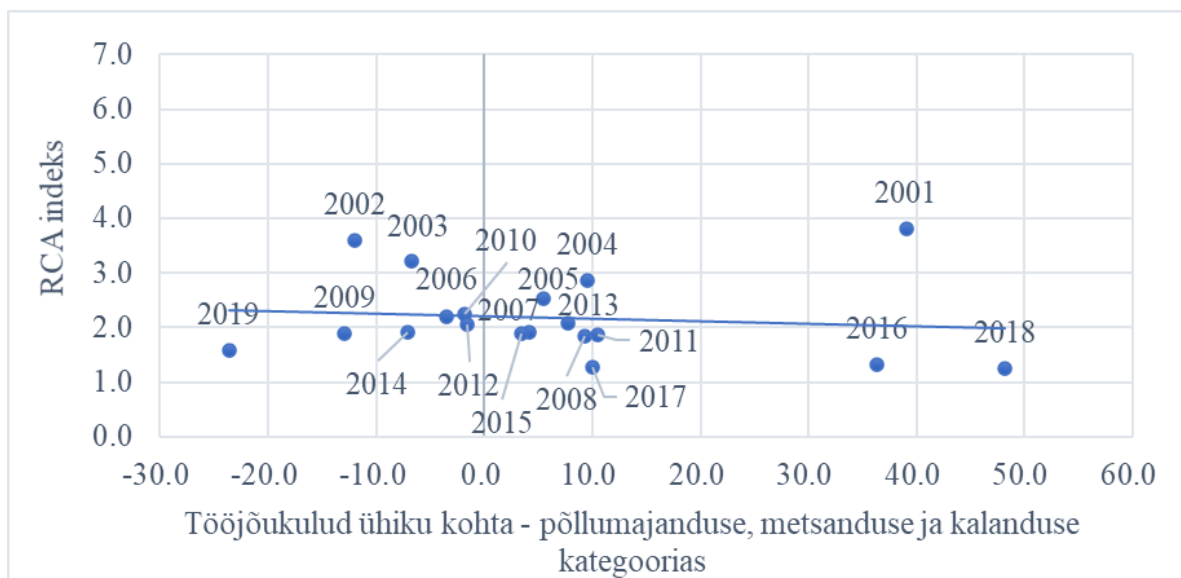
Euroopa Liidu kalaekspordi eelist näitava RCA indeksi ja lisandväärtuse suhe 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

Lisa K

Eesti kalaekspordi eelist näitava RCA indeksi ja töjõukulud ühiku kohta suhe 1996. – 2020.

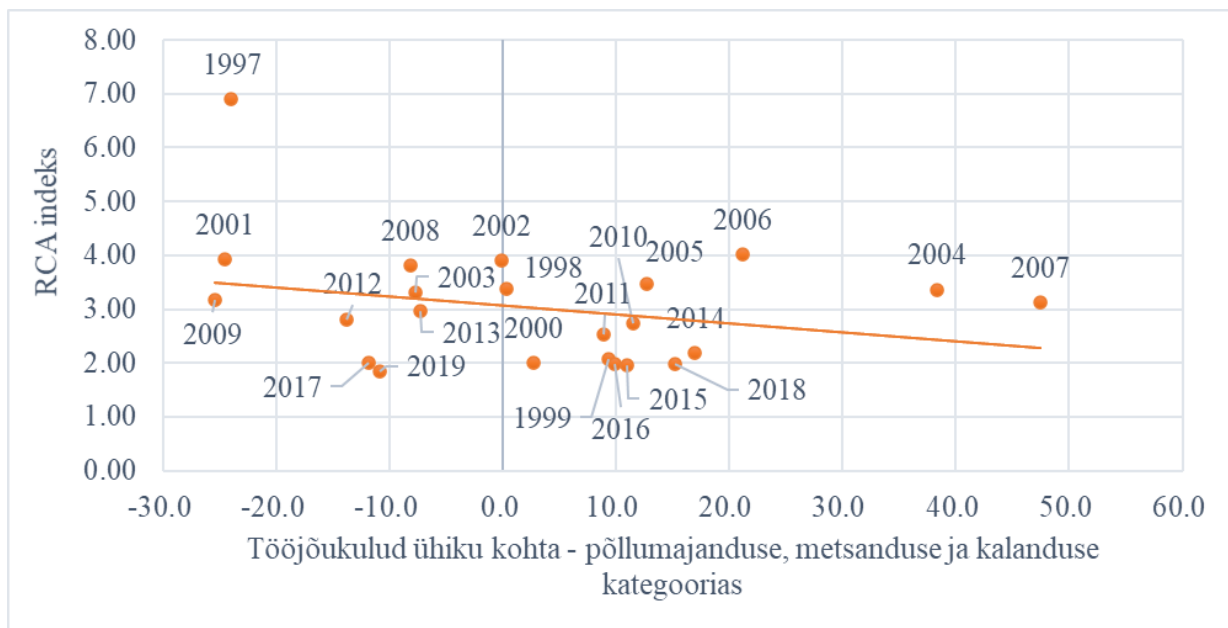

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODEDE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa L

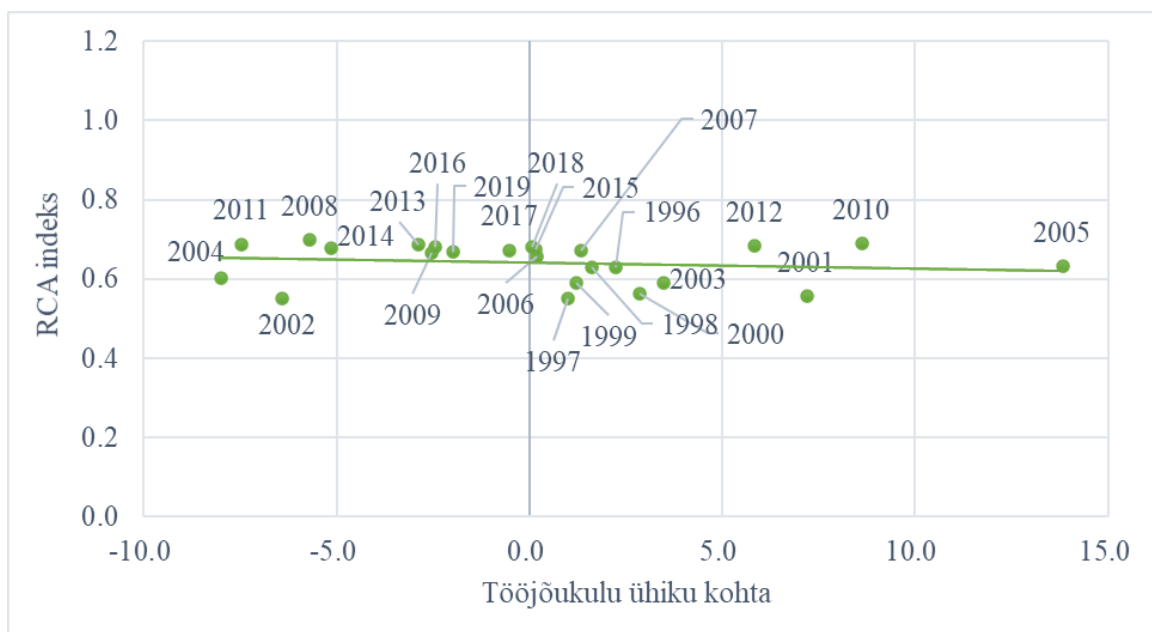
Läti kalaekspordi eelist näitava RCA indeksi ja töajõukulud ühiku kohta suhe 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

Lisa M

Euroopa Liidu kalaekspordi eelist näitava RCA indeksi ja töajõukulude suhe 1996. – 2020

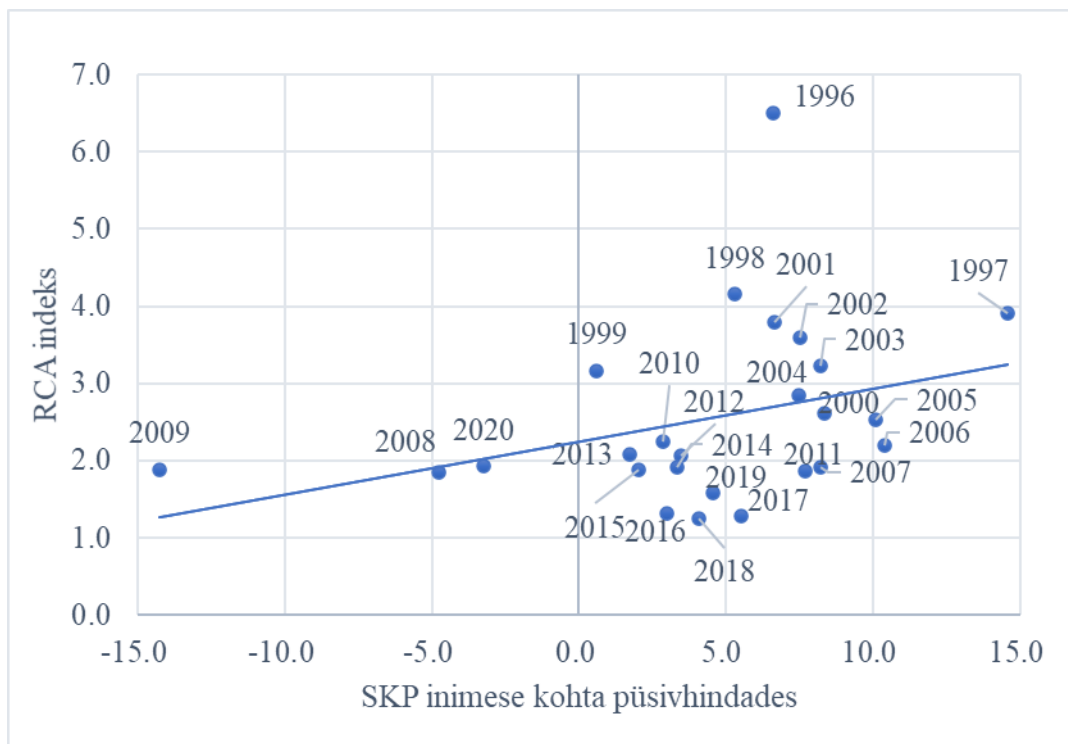

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa N

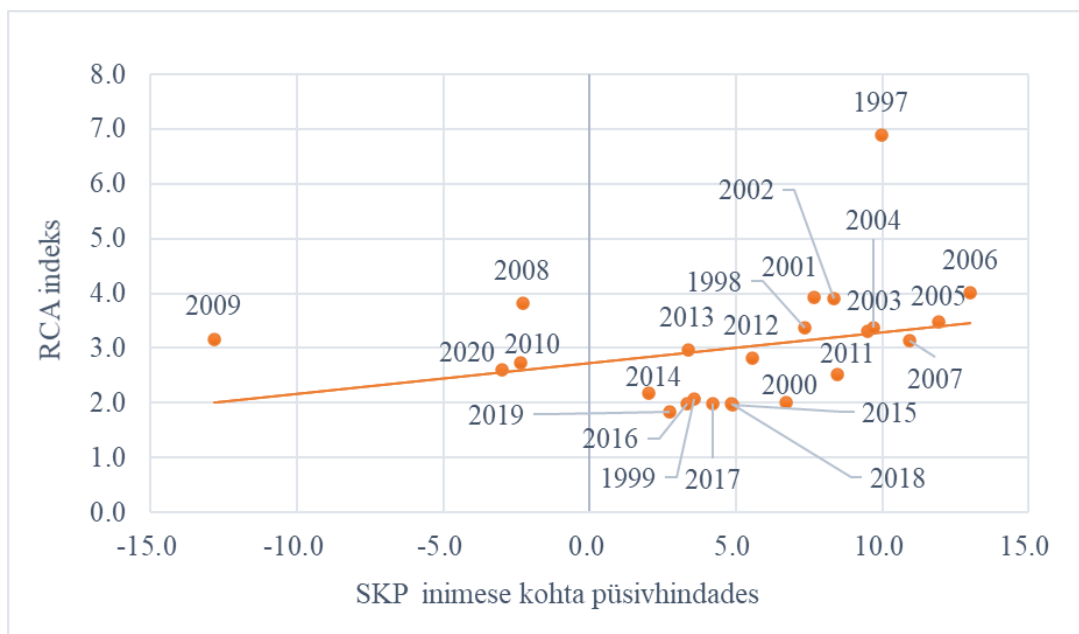
Eesti kalaekspordi RCA indeksi ja SKP inimese kohta püsivhindades suhe 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

Lisa O

Läti kalaekspordi RCA indeksi ja SKP inimese kohta püsivhindades suhe 1996. – 2020.

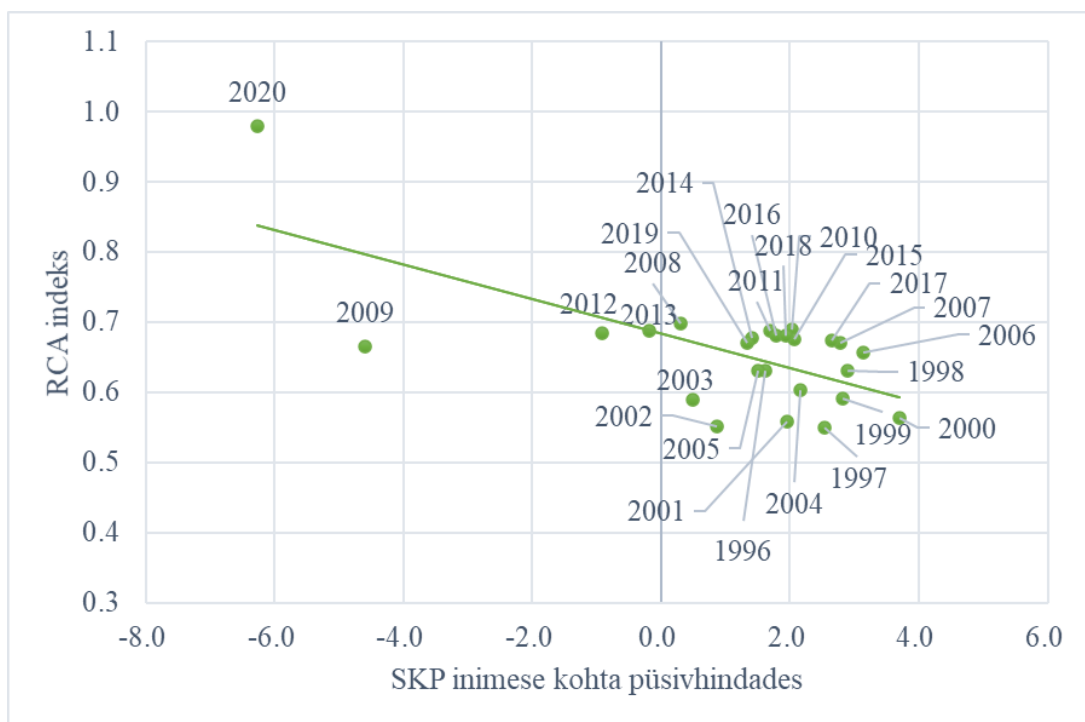

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa P

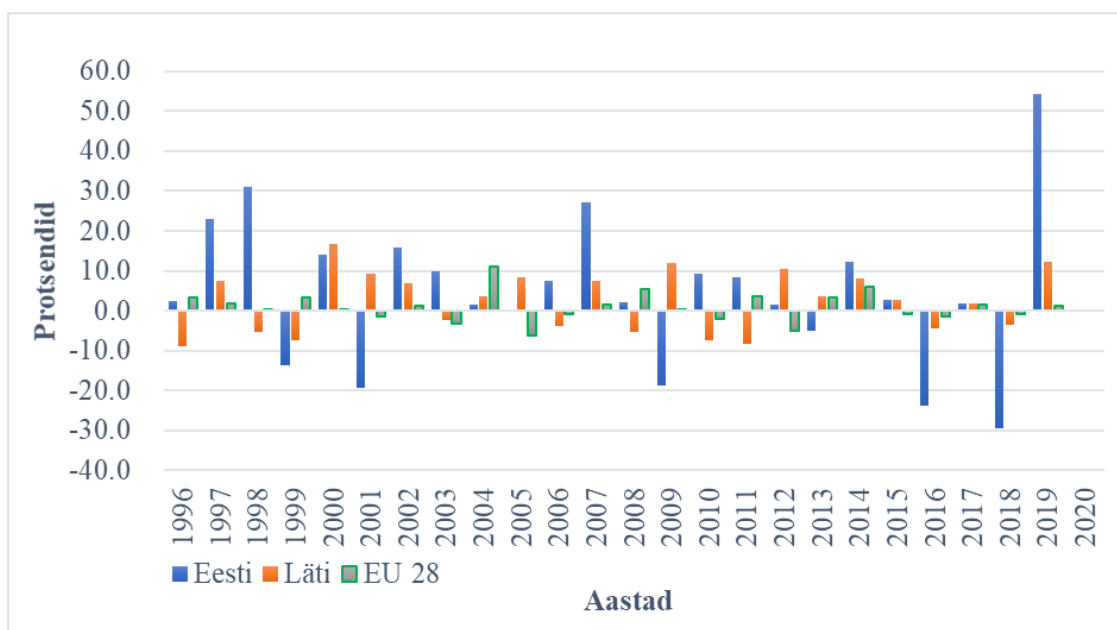
Euroopa Liidu kalaekspordi RCA indeksi ja SKP inimese kohta püsivhindades suhe 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

Lisa Q

Eesti, Läti ja Euroopa Liidu lisandväärtus püsivhindades põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris 1996. – 2020

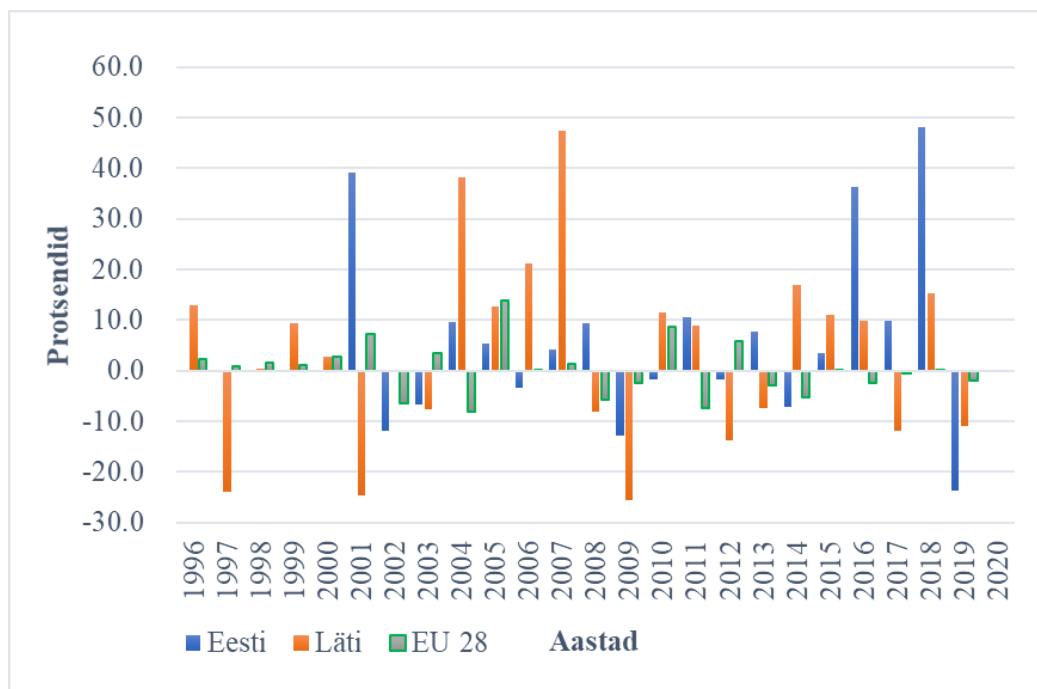

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa R

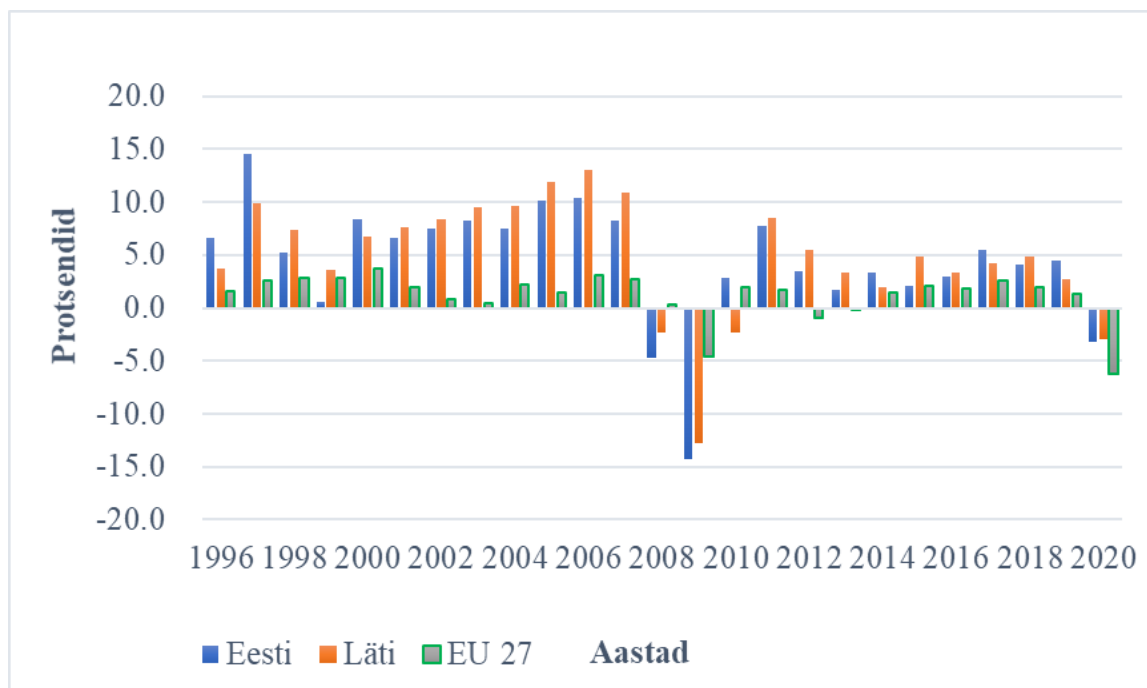
Eesti, Läti ja Euroopa Liidu tööjõukulud ühiku kohta põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

Lisa S

Eesti, Läti ja Euroopa Liidu SKP inimese kohta püsivhindades põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse sektoris 1996. – 2020.

Allikas: Joonis on autori koostatud WITS andmebaasi ja OECD andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa T

Eesti kogutootlikkus lisandväärtuse alusel põllumajandus, metsandus ja kalapüük; kalapüük ja vesiviljelus; kala vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine kategooriates 2005. –

2019.

Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel			
Aastad	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	Kalapüük ja vesiviljelus	Kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine
2005	0.3	0.3	0.2
2006	0.3	0.3	0.2
2007	0.5	0.4	0.2
2008	0.3	0.4	0.2
2009	0.3	0.4	0.2
2010	0.4	0.3	0.2
2011	0.4	0.6	0.2
2012	0.4	0.5	0.2
2013	0.4	0.4	0.2
2014	0.4	0.3	0.2
2015	0.4	0.5	0.2
2016	0.3	0.5	0.2
2017	0.5	0.5	0.2
2018	0.5	0.6	0.2
2019	0.5	0.5	0.2

Allikas: Tabel on autori koostatud Eesti Statistikaameti andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa U

Eesti ja Läti kogu kalaekspordi RCA indeksite võrdlus, kumma riigi ilmutatud suhteline eelis on suurem 1997. – 2020.

Aastad	RCA EST KÕIK	RCA LVA KÕIK	Võrdlus, paremini läheb:
1996	6.5	-	-
1997	3.9	6.9	Läti
1998	4.2	3.4	Eesti
1999	3.2	2.1	Eesti
2000	2.6	2.0	Eesti
2001	3.8	3.9	Läti
2002	3.6	3.9	Läti
2003	3.2	3.3	Läti
2004	2.9	3.4	Läti
2005	2.5	3.5	Läti
2006	2.2	4.0	Läti
2007	1.9	3.1	Läti
2008	1.8	3.8	Läti
2009	1.9	3.2	Läti
2010	2.2	2.7	Läti
2011	1.9	2.5	Läti
2012	2.1	2.8	Läti
2013	2.1	3.0	Läti
2014	1.9	2.2	Läti
2015	1.9	2.0	Läti
2016	1.3	2.0	Läti
2017	1.3	2.0	Läti
2018	1.2	2.0	Läti
2019	1.6	1.8	Läti
2020	1.9	2.6	Läti

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lisa V

Eesti ja Läti kalaekspordi eelise võrdlus alamkategoriate kaupa näitamaks kummal riigil on suurem eelis vahemikus 1997. – 2020.

Aastad	RCA EST 01-03	RCA LVA 01-03	Võrdlus	RCA EST 04-07	RCA LVA 04-07	Võrdlus	RCA EST 1604, 1605	RCA LVA 1604, 1605	Võrdlus
1996	3.0	-	-	1.8	-	-	26.1	-	-
1997	3.6	1.7	Eesti	1.8	0.9	Eesti	10.7	34.1	Läti
1998	4.5	1.5	Eesti	2.2	0.6	Eesti	9.4	15.1	Läti
1999	2.8	1.4	Eesti	2.3	0.6	Eesti	6.0	6.8	Läti
2000	1.4	1.1	Eesti	2.9	0.7	Eesti	3.7	6.9	Läti
2001	1.8	1.5	Eesti	2.8	1.1	Eesti	9.8	15.6	Läti
2002	2.2	1.3	Eesti	2.7	1.0	Eesti	8.2	15.6	Läti
2003	1.9	1.6	Eesti	2.7	0.8	Eesti	6.8	12.4	Läti
2004	1.8	1.1	Eesti	2.7	0.9	Eesti	4.7	13.0	Läti
2005	2.1	1.4	Eesti	2.3	0.8	Eesti	3.7	12.8	Läti
2006	1.6	1.7	Läti	2.1	1.2	Eesti	3.2	13.3	Läti
2007	1.2	2.5	Läti	2.0	1.0	Eesti	2.8	8.7	Läti
2008	1.3	3.2	Läti	1.6	1.3	Eesti	2.9	9.6	Läti
2009	1.7	3.4	Läti	1.5	1.4	Eesti	2.9	6.8	Läti
2010	2.0	2.7	Läti	2.2	1.3	Eesti	2.8	6.1	Läti
2011	2.2	2.7	Läti	1.7	1.0	Eesti	1.7	5.7	Läti
2012	2.0	2.7	Läti	2.4	1.4	Eesti	1.6	5.9	Läti
2013	2.1	2.8	Läti	2.3	1.7	Eesti	1.5	5.9	Läti
2014	2.4	1.6	Eesti	1.7	1.1	Eesti	1.8	5.6	Läti
2015	2.0	2.0	Võrdne	1.9	0.9	Eesti	1.7	4.7	Läti
2016	1.0	1.7	Läti	1.4	1.4	Võrdne	1.6	3.9	Läti
2017	1.2	1.5	Läti	1.4	1.6	Läti	1.3	3.4	Läti
2018	1.2	1.2	Võrdne	1.2	1.8	Läti	1.4	3.3	Läti
2019	1.4	1.1	Eesti	1.7	1.3	Eesti	1.6	3.8	Läti
2020	1.9	1.3	Eesti	1.7	1.5	Eesti	2.5	7.2	Läti

Allikas: Tabel on autori koostatud WITS andmebaasi andmete põhjal.

Lisa W

Ülevaade Eesti kaubandusest ja kalatoodete ekspordist

Üheks põhiliseks eesmärgiks majanduspoliitikas on Eesti konkurentsivõime suurendamine. Eesti koht rahvusvahelises konkurentsivõimes on üsna hea. 2018. aastal kasvas Eesti eksport 2,3% maailmaturul. (Eesti Pank, 2020) Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium & Rahandusministeerium (2019) kirjutab oma 2018. aasta majandusülevaates, et Eestis on kõige rohkem töökohti loodud töötleva tööstuse valdkonnas

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

ning töötajate arvult suurimad harud on puidu-, toiduaine- ja metallitööstuses. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium & Rahandusministeerium (2019) nendib küll, et majanduskriis vähendas veidi töökohtade arvu, kuid töötlevas tööstuses taastus olukord esmajärjekorras ning oluline osakaal oli ekspordil, mis sellele taastumisele abiks oli, sest töötleva tööstuse “sektor on tugevasti sõltuv välisturgudest, kuhu müüakse üle 60% toodangust”. Eesti põhilised eksporditurud on meie naaberriigid - Rootsi ja Soome. “Eesti majanduskasvu mõjutab suurel määral väliskaubandus, mistõttu ülemaailmsed muutused omavad majandusele olulist mõju.” 2018. aastal kasvas käive kaubavahetuses 11% ehk kogukäive oli 30,6 miljonit eurot. (Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium & Rahandusministeerium, 2019) Seega Eesti riigi majandus sõltub sellest sektorist palju.

Eesti kaubandus kasvas 2018. aastal võrreldes eelneva aastaga, eksporditavate kaupade maht suurenes 12% võrra ning imporditavate kaupade maht suurenes 10% võrra. Eesti eksporditavate kaupade maht 2018. aastal oli 14,4 miljardit eurot ning imporditavate kaupade maht oli eurodes 16,2 miljardit. Eesti kaubandusbilansi puudujääk vähenes 69 miljoni võrra võrreldes eelmise aastaga, mis tähendab, et 2018. aasta puudujääk oli 1,8 miljardit eurot. 2018. aasta seisuga läks Eestist eksporditavast kaubast 68% Euroopa Liitu ning sealt tuli meile 78% Eesti koguimpordist. See näitab, et oleme üsna tugevalt seotud Euroopa Liidu ning mõjutatud selle majandusest. Kõige rohkem vähenes eksport põllumajandussaaduste seas. Eesti ekspordi põhiliste sihtriikidena on välja toodud Eesti naaberriigid: Soome, Rootsi ja Läti. 2018. aasta Eesti eksporditavatest kaupadest olid 72% ulatuses kodumaise päritoluga. Eesti eksportis 183 riiki oma kaupa ning importis Eestisse 143 riigist. (EAS, 2019)

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium & Rahandusministeerium (2019) toob ka välja, et kodumaiste kaupade osatähtsus kauba ekspordist oli 2018. aastal 72% ning Eesti päritolu kaupade eksport kasvas 12% võrreldes eelneva aastaga. Naaris (2018) toob välja, et Eesti jaoks on töötlevas sektoris üks kõige olulisem haru toiduainetööstus. Toiduainetööstus panustab oluliselt Eesti riigi tööhõivesse ning toodab 15% töötleva sektori toodangu mahust (Naaris, 2018). Sama teemat kajastas ka Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi & Rahandusministeeriumi raport, käesoleva töö sissejuhatuses. Naaris (2018) kirjutab, et toiduainetööstuse kaupa toodeti 2017. aasta seisuga 1506 miljardi euro väärtuses ning sellest eksporditi 33%. See teeb eksporditava kauba väärtuseks ligikaudu 497 miljardit eurot.

Kui võrrelda Eestit oma naaberriikidega, siis Eestis oli võrreldes Läti, Leedu ning Soomega toidukaupade ning põllumajandussaaduste ekspordi osakaal kõige suurem nelja peamisse sihtriiki (Soome, Läti, Leedu ning Venemaa), uuritavateks aastateks olid 2010,

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

2013 ja 2016 (Eesti statistikaamet, 2017). Eesti statistikaamet (2017) leiab, et see on ka loogiline, kuna Eesti on väikene riik ning pole tulus eksporti väga killustada.

Uurides kaubagruppe eraldiseisvalt tuleb välja, et enim eksporditav kaubagrupp muutub pidevalt ajas. Vaadates kaubagruppide ekspordi ja impordi muutusi kalandussektoris viimase 24. aasta jooksul, toob autor välja nelja aastat. Valitud aastateks on 1996, sest seal algavad selles töös kasutatud andmed; 2004, sest sel aastal astus Eesti Euroopa Liitu; 2011, sest siis tuli Eestis käibele euro ning ka 2009. aasta majanduskriisist pole palju möödas; ning viimaseks 2020.

1996. aastal oli enim eksporditavaks kaubagrupiks on 1604, mis tähistas töödeldud või konserveeritud kala; kaaviari ja kalamunadest valmistatud kaaviari asendajad. Eesti eksport oli selles kaubagrupis üle 72 miljoni USA dollarites. Teistest kaubagruppidest võib veel välja tuua kaubagrupid 0304 ja 0303. 0304 tähistab kalafileed ja muud kalaliha hakitult või hakkimata, värskelt, jahutatult või külmutatult ning selle eksport oli üle 10 miljoni. Sellele järgnenud 0303 kaubagrupp tähistab külmutatud kala, kust on välja arvatud kalafille ja muu, mis kuulub järgmisesse kategooriasse ning selle eksport oli 1996. aastal ka üle 10 miljoni. Teisi kaubagruppe on üsna väikestes ühikutes vahetatud võrreldes eelpool välja tooduga. Ning impordi puhul samuti ainsa kaubagrupina tooksin väkja 0303, mis oli veidi väiksem ekspordist. Ükski kaubagrupp null ei olnud, kuid kaubagrupi 0301 kohta 1996. aasta andmed puudusid, mis tähistas elusat kala.

2004. aastal enim eksporditavaks kaubagrupiks uuritavas sektoris on koodiga 0304, mis tähistab kalafileed ja muud kalaliha hakitult või hakkimata, värskelt, jahutatult või külmutatult ning ekspordimaht oli ligikaudu 57 miljonit. Võrreldes 1996. aastaga on 1604 kaubagrupi eksport vähenenud varasemalt 72 miljonilt ligikaudu 43 miljonile. Samuti on kasvanud kaubagruppide 0303 ja 0302 osakaal, millest 0303 eksport on kaheksa aasta jooksul kahekordistunud. Ka impordi osakaal on 2004. aastaks kõvasti kasvanud võrreldes 1996. aastaga, kaubagruppide peale kokku on import suurenenud ligikaudu 61 miljoni USA dollarit. Ja eksport on suurenenud sama aja jooksul 32 miljonit kõigi kalasektori kaubagruppide lõikes.

Kui 2004. aastal domineerisid kahe kaubagrupi ekspordid, siis 2011. aastaks on pilt kirjumaks muutunud. Üheksast kaubagrupist viies toimub üsna aktiivne kaubandus. Suurim eksporditav kaubagrupp on taas muutunud ning selleks on 0303, mis tähistab külmutatud kala, kust on välja arvatud kalafillee ja muu, mis kuulub järgmisesse kategooriasse ning selle eksport oli 2011. aastal 64 miljonit. Sellele järgneb 0306, mis tähistab koorikloomi (elusad, värsked jahutatud, külmutatud, kuivatatud, soolvees soolatud koorikuga koorikloomad,

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

aurutatud või vees keedetud, kuumutatud või mitte) ning selle kaubagrupi ekspordi suuruseks oli ligikaudu 46 miljonit. Enim imporditavaks kaubagrupiks on 0302 ehk värske või jahutatud kala ning seda imporditi peaaegu 53 miljonit USA dollarites. Võrreldes 2004. aastaga on 2011. aastaks kasvanud ekspordi maht ligikaudu 91 miljoni võrra ning import 69 miljoni võrra kõigis kalandussektori kaubandusgruppide peale kokku.

2020. aastal on enim eksporditavaks kaubagrupiks endiselt 0303, kuid selle ekspordi maht on langenud pea kolmandiku. Teised aktiivselt eksporditavad kaubagrupid on samad, mis varemgi läbi käinud: 0304, 0306 ja 1604. Impordilt on 2020. aastal kõrgeim kaubagrupp 0304, kuid sellele järgneb koheselt 0302. Imporditakse ka 0303, 1604 ja 1605, mis tähistas vähke, limuseid ja muid veeselgrootuid, valmistatud või konserveeritud. Ning nendel kõigil aastatel peaaegu olematu kaubavahetusega on olnud 0301 ehk elus kala ja 0307 ehk limused erinevates töötlusastmetes. Võrreldes 2011. aastaga on 2020. aastaks eksport langenud ligikaudu 39 miljonit USA dollarites ning import kasvanud 5 miljonit USA dollarites.

Summary

COMPETITIVENESS OF ESTONIAN FISHERY PRODUCTS EXPORTS

Kaisa Mitt

Estonia is a seaside country and one of the important areas in Estonia is the fisheries sector. In recent decades, Estonia's export capacity has certainly been changed by achieving regaining independence and joining the European Union. Since regaining independence, trade with Russia has declined and accession to the European Union has increased foreign trade with other countries. The fisheries sector has also been affected by the economic crisis of 2009, more difficult relations with Russia and the Listeria bacterium scandal. The fishing industry was chosen because it is an important part of the Estonian food industry as a seaside country, and the food industry is an important area for the country. According to the Ministry of the Environment (2020), more than 30 thousand fish species live in the world, of which about 75 species live in Estonian waters.

The aim of this bachelor's thesis is to analyze the international competitiveness of the Estonian fishing industry and to evaluate the factors influencing it. To this end, it is necessary to study the existence of the revealed comparative advantage in the fisheries sector of Estonia and other countries, to compare them and to draw conclusions about competitiveness. As a small country, Estonia also has fewer resources, which is why specialization is important in order to compete with other countries. The bachelor's thesis uses secondary trade data collected from the WITS database of the world's integrated trade solution, the OECD database of the Organization for Economic Co-operation and Development and the database of Statistics Estonia. Calculated RCA indices show the revealed comparative advantage.

A country must be competitive in order to promote its economy and exist. One of the most popular methods of assessing competitiveness is the RCA index, indicating the existence of competitiveness through comparative advantage. However, the comparative advantage may not be complex and stand out in the international trading system, because there are many different factors. Therefore, this work examines the revealed comparative advantage exists. The choice of the RCA index is based on the literature of other authors, as this model has been widely used in the past.

Estonian trade is doing quite well. In the food industry, both production and exports are growing in Estonia compared to the previous year. The world fish trade is on the rise. The exports of the Estonian fishing industry have generally been on the rise. Comparing the Estonian RCA index with Latvia, it appears that Latvia has a greater advantage in all fish

exports, which means that its competitiveness is better. However, the advantage of Estonian partially processed fish exports is mostly higher than in Latvia, and the advantage of raw fish exports has increased in recent years, which shows an improvement in the competitiveness of the Estonian fisheries sector. The growth capacity of the fish must be taken into account, because it is still a limited resource. Fortunately, Estonia takes it into account in cooperation with the European Union and scientists. This will ensure the sustainability of the fisheries sector.

EESTI KALATOODETE EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

Kaisa Mitt,
(*autori nimi*)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
Eesti kalatoodete ekspordi konkurentsivõime,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on

Raul Omel,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaisa Mitt
10.05.2021